

*Colleccion Antòni Nogués
de versions en aranés*

5

Condes

Hans Christian Andersen

Colleccion Antòni Nogués
de
versions en aranés

Condes

Hans Christian Andersen

Traductor: Antòni Nogués

Colleccion Antòni Nogués
de
versions en aranés

Numèro 5 dera colleccion

Mai de 2019

PRESENTACION

Antòni Nogués ei ua persona remirabla. Neishut en Torrent de Cinca (Òsca), eth 24 de seteme de 1943 obtenguec era Licenciatura en Medecina e Cirurgia, pera Universitat de Barcelona e de Doctor en Medecina pera Universitat de Lhèida. Ei especialista en Microbiologia Clinica. Era sua vida professionau a virat ath torn dera medecina. A estat Mètge Intèrn deth Servici de Pediatria der Espitau deth Mar de Barcelona (1973-75), Mètge Resident de Microbiologia der Espitau de Bellvitge (1976-78), Cap dera Seccion de Microbiologia der Espitau Universitari Arnau de Vilanova de Lheida (1979-2011) e Membre deth Grop de recèrca en Patologia Infecciosa der IRB (Institut de Recèrca Biomedica) de Lhèida. Tanben a exercit de Professor Associat dera Facultat de Medecina de Lhèida (1979-2010).

Era sua afeccion per aranés comencèc pòc abans de jubilar-se. Eth madeish explique que *«iniciauments, per pur curiosèr de conéisher ua lengua que se parlaue près des nòstes tèrres. Ara prumeria me calec estudiar peth mèn compde, pr'amor que non i auie "quòrum" entà hèr es còrsi d'aranés ena UdL. Comencèc damb eth " Cors d'Aranés", editat peth Conselh Generau, eth "Petit Diccionari" de Frederic Vergés, es "Vèrbs Conjugadi" e era "Gramatica Aranesa" d'Aitor Carrera».*

En 2011 se podec matricular e hèr es còrsi des diuèrsi nivèus d'aranés ena UdL. Se liegec tot çò que s'auie publicat en aranés, e, *«ua causa que me choquèc fòrça siguec eth hèr de veir que fòrça paraules araneses, tanben se trapauen ena varianta deth catalan que se parlaue en mèn pòble (Franja de Ponent), p. e. andocien, sarabat, entà, ensolamar, amorrar en solèr, acochar, badina, etc, etc. qu'èren paraules que sonque les coneishia deth mèn pòble e jamès les auia entenut en d'auti pòbles catalans der entorn. Aquerò siguec un impacte important que me possèc definitivament en estudi der aranés».*

Auec ua atraccion pera revirada de libres e coma Antòni explique, siguec ua causa cojontrai: *«Ua des activitats en estudi der aranés èren es redaccions. Qu'ei ua activitat fòrça interessanta que te permet exprimir en aranés aquerò que vòs racondar. Mès entad aquerò te cau endonviar ua istòria, auer, per tant, imaginación, e estar-te bèth temps pensant çò que vòs dèder. Un dia, de pòca imaginación entà endonviar fantasies, agarrè eth prològ d'un libre qu'auia sus era taula e l'arrevirè. E me n'encuedè de qué aquerò complie eth prètzèth d'exprimir causes en aranés, sense auer de dedicar eth temps en endonviar istorietes. E atau comencèc tot. Es prumèrs libres arreviradi èren es qu'auia a man ena mia estatgèra. Era lectura en aranés de çò qu'auia arrevirat me provoquèc ua satisfaccion enòrma. Aquest gòl qu'èrè pro entà hèr-me a seguir en aquesta activitat. Un dia decidí manar un petit libre ath responsable deth Servici de Politica Lingüística dera Val d'Aran, eth Sr. Jusèp Loís Sans damb fòrça pòur, plan, donques que non n'èra bric segur dera qualitat deth mèn trabalh. Mès era responsa que recebí siguec tant encoratjadora que, a compdar d'aqueth moment, decidí tier ues ores ath dia a arrevirar òbres ar aranés».*

E Antòni Nogues non parèc de hèr traduccions, damb ua qualitat que milhore de dia en dia e que se pòt perfectament méter ath cant dera major part des boni trabalhs que se vien hènt des de diuèrsi sectors der emplec dera lengua. Antòni ei un scientific que met es metòdes de sciéncia ath servici dera traduccion. Eth sòn trabalh compde ja en aguesti moments damb mès de sèt mil pagines traduïdes. E pera qualitat deth sòn trabalh e ena volontat de meter-les a disposicion dera societat, damb era intencion de hèr-lo util, e de conservar aguest preciós legat auem convengut damb eth Sr. Nogues que de totes es sues traduccions, des dera *Acadèmia aranesa dera lengua occitana* ne haram ua difusion a trauès dera pagina web entà facilitar-ne er accés de toti. Enes pròxims mesi, ath delà der 1 de gèr de 2019, cada prumèr de mes penjaram un libre traduït per Antòni Nogués, enquia que siguen toti difosi. Es libres en aranés, objècte d'aguest acòrd son:

Guerra e patz de Lev Nicolàievic Tolstoi
Anna Karenina de Lev Nicolàievic Tolstoi,
Eth Latzèret de Tormes,
Es Frairs Karamazov de Fiódor M. Dostoievski,
Eth Buscon de Francisco de Quevedo,
Era Gitaneta de Miguel de Cervantes,
Era illustra serventa de Miguel de Cervantes,
Condes de Hans Chistian Andersen,
Es aventures de Tom Sawyer de Mark Twain,
Eth gelós extremenh de Miguel de Cervantes,
Eth licenciat Vidriera de Miguel de Cervantes,
Rinconete e Cortadillo de Miguel de Cervantes,
Crim e Castig de Fiódor M. Dostoievski,
Es Miserables de Victor Hugo

En 2017 era Acadèmia publicuèc, ena colleccion «modèls de tèxtes», **Eth mercadèr de Venècia**, de Shakespeare, traduït per Antòni Nogués.

E se quauquarrés, bèth lector, a era volontat de auer-ne ua còpia en papèr, o de disposar de bèra part, de bèra òbra, entà un ahèr posterior, d'aguest extraordinari trabalh, pòt meter-se en contacte damb aguesta Acadèmia.

Aguest ei eth camin der oferiment deth sòn trabalh ara societat qu'a trobat Antòni Nogués. *«Es jubiladi qu'an er auantatge de poder hèr, lèu tostemps, çò que vòlen e les agrade mès. Plan, donc, entà jo, eth hèt d'arrevirar, çò que liegi, ar aranés, qu'ei un gòi impagable».*

Jusèp Loís Sans Socasau

President der Institut d'Estudis Aranesi-Acadèmia aranesa dera lengua occitana

(Gèr de 2019)

PRESENTACION D'AGUESTA ÒBRA

Hans Christian Andersen de família umila, ère un fantasiós danés que'escriuec condes de grana transcendéncia ena literatura europèa. Nogués escuelhec condes d'Andersen entà traduir-les ar aranés en aqueri moments enes que comencèc a introduir-se ena sua experiéncia personau de dedicar ues ores ath dia ara traduccion ar occitan. Ère noveme de 2014. Era *Acadèmia aranesa dera lengua occitana* encara non auie iniciat era publicacion des sues òbres referenciaus e era vacillacion normativa ère superior ara actuau. Er hèt de qu'aguesta òbra perteneish as prumèras traduccions de Nogués, er hèt de qu'era Acadèmia encara non produie referéncia e er hèt de qu'aguestes publicacions des traduccions de Nogués non presenten cap de tipe de correccion (causa absolutament anomala en totes es publicacions, ja que generaument son sometudes a correccions electroniques e a mès d'ua correccion personau), hè qu'en aguesta produccion i age bèra error de mès qu'enes darrères traduccions. E totun es mancances de correccion era qualitat lingüistica d'aguesta òbra la cau plaçar ena banda nauta dera consideracion.

Er autor dera traduccion acompanhèc era sua realizacion d'ua introduccion d'ua valoracion de Joan d'Albaflor, que non ei un aute que Josep Carner (princep de poètes catalans), qu'empleguèc aguest seudonim entà parlar d'Andersen. Non auem reproduït aguesta traduccion entà non entrar en conflicte damb es ereus legitimats des òbres de Josep Carner, però quedarà enes archius dera Acadèmia.

Ei ben interessant er emplec que hè Nogués des enonciatius, que son ua característica ben destacabla en aranés. Ja auem parlat en anteriores presentacions sus bèth aute enonciatiu, subertot deth *que*, eth mès freqüent e eth mès especific e ath que sense dubte mos i tornaram a referir en bèra auta òbra. Tractam aciu era particula *be* dera que Gerhard Rohlfs en *Le Gascon Études de philologie Pyrénéenne-1977* en referir-se ath gascon (especialment ath bearnés) en ditz que “En lòc de *que* ua frasa afirmativa pòt èster introduïda tanben per *be... be* i anaram; *B'*ei beròi aqueth òme. *Be* comprenetz que ven a sauvar era republica...”. Antòni Nogués emplegue fòrça viatges aguesta particula: *Be* sap Diu se qué i auie, en lhet!...; ...*Be* que me'n sabi que non sò un simplet!, pensèc er òme... (En aguest cas a combinat dues particules enonciatives); ...e tè!, *be* que n'auí d'alegria!...; ...Ò!, *be* n'estaue d'espaurida, era mainada petita!...; ...*Be* n'ei de tranquil eth sòn d'aguesti reis!...; ...*Be* n'ei d'actua! ...; ...Auderet celestiau, *be* vos coneishi!...; ...*Be* n'ei de gran eth mon, vertadèraments!, dideren toti es petits...; ...*Be* n'ère de gròs e de lèg!...

“Er emplec de particules enonciatives,..., constituís incontestablement ua des caracteristiques deth gascon” (Ronjat, Bouzet 1951). “Er emplec de *be* ... depasse es limits der aquitan e la trobaram en diuèrses lengües pirenaïques, en catalan e en castelhan... Aguestes particules se placent deuant deth vèrb, se restaquen ara tonicitat deth vèrb e an un grad de coesion mès fòrt qu'es pronòms personaus jo, tu, eth” (Pèire Bèc, *Les Interférences linguistiques entre gascon et languedocien dans les parlers du Comminges et du Couserans* PUF, 1968).

Mos a cridat era atencion er emplec de “ça que la” coma conjoncion o advèrbi equivalent “pasmens”, “pr'aquo” o ara forma “totun”, de fabrica aranesa. “Serà, ça

que la, un ueu de piòc?...; ...Damb pro trebalh florís, mès qu'ei ua flor, ça que la, e tota fragància...; ...Ça que la, qu'ère digna de tota laudança...; ...Mès ça que la, se harà çò que voletz...; ...e ça que la, non auie mès remèdi qu'ester un mariòta...”. Emplegar formes pòc usuaus ena Val d’Aran, mès fòrça viues en Occitània, ei un recors tostemp que mos convengue, ja qu’era lengua non ei embarrada, passe d’un territòri ar aute e da sentit de continuïtat. Ei d’aplaudir era actitud lingüistica de Nogués que cerque ena rèsta deth territòri lingüistic aquerò que non tròbe ena Val d’Aran. A destacar qu’a priorizat era forma “ça que la”, de concepcion pròpria d’Alibèrt e emplegada en occitan ancian e non pas “çaquelà” de major difusion ena actualitat e qu’a estat priorizada per *Institut d’Estudis Aranès-Acadèmia aranesa dera lengua occitana*, en tot atier era sua socializacion.

Er emplec des referéncias des auti parlars occitans le trobaram en d’autes paraules e expressions, "Aquesta net es dus mainatges mès grani èren pro coquins... (coquin ei un francisme de pòc emplec ena Val d’Aran); ...un musician... (en lòc de music); ...caminaue entà deuant, tota coitosa...; ...Era darrèra net agachè ua ciutat dera China", didec era Lua... (agachar non ei emplegat en aranès)...; ... non ère un veude ablasigat?... (en aranès hariem matracat o destracat)" e fòrça d’autes que mèrquen que Nogués pren fòrça era referéncia deth Diccionari catalan-occitan de Pojada e Balaguer qu’ei era òbra lexicau de major emplec enes traduccions ar aranès e qu’a estat un gran apòrt ara normalizacion der occitan en Catalonha. Açò madeish ac pròve, tanben, era revirada de “vet aquí” catalan peth “vaquí” occitan d’escàs o nul emplec en aranès, però qu’apòrte ua riquesa lexicau per increment des circumstàncies comunicatives: "...Vaquí qu’ager", me didec era Lua, ...Vaquí qu’en un petit teatre i hège ua comèdia ua prauba companhia rodaira...; ...vaquí era campana d’ara enes palais des cèsars...”

Antòni Nogués a optat pera forma “aur” mès panoccitana e era sua derivada “daurar”: “...Er aur encara lutz,...; ... Eth horment ère daurat...”. Aurie podut emplegar “òr”. Aquesta ei ua opcion que s’ajuste mès ara fonetica tradicionau, e maugrat que pendent ua cèrta epòca dera normativizacion des darrèrs ans, s’a optat pera forma “aur”, en aguesti moments semble que i a un retorn entara mès adaptada ara parla “òr”, “dorar”.

E finalament remarcar, enes inicis deth Nogués traductor er emplec dera interjeccion “vai” d’implantacion per tota Occitània, damb un relatiu emplec ena Val d’Aran, però que nauament produsís un efècte de lengua importanta, divulgada, grana... “...Vai!, que deu èster un gosset des mès gròssi,...; ...Vai!, jo jamès n’auia entenut a parlar...; ...Vai!, se non posqui veir absoludaments arren!...”. Aquesta ei ua forma que ja s’emplegaue damb es trobadors, damb un sens qu’es segles an cambiat “Vai Jherusalem! (Malaït sigue Jerusalem), e qu’eth poèta aranès Jusèp Sandaran emplegaue damb un sens de “vaja!” (J. Coromines, *El Parlar de la Vall d’Aran*).

“E aquesta ei era istòria de vertat de vertat.”

Jusèp Loís Sans Socasau

President der Institut d’Estudis Aranès-Acadèmia aranesa dera lengua occitana

ENSENHADOR

Es causes que campèc era Lua
Eth rossinhòl
Eth litet lèg
Eth parpalhòl
Eth cargòlh e eth rosèr
Eth soldadet de plomb
Era princesa de vertat de vertat
Eth vestit nau der Empeaire
Era puncèla dera mar

ES CAUSES QUE CAMPÈC ERA LUA

Qu'ei ua causa plan estranha, mès çò de cèrt ei que quan es mèns sentiments son mès dolorosi e son ath cap de tot, autant era mia lengua qu'es mies mans semblen estacades. Non posqui poncivar es mies impressions en paraules o en pintura, e les senti se com m'usclen, laguens de jo. E totun sò un artista: es mèns uelhs que m'ac diden, e tota era gent qu'a campat es mèns esbòci e es mies nòtes pro que m'ac reconeish.

Non sò qu'un praube gojat e visqui en un des carrèrs mès estrets; mès era lum que non me manque, pr'amor que viui ben amont, e è ua bèra vista peth dessús d'eth losat. Pendent uns quants dies, ara prumeria, quan venguí a víuer ena ciutat, aguesta que me semblaue estofanta e solitària. En sòrta de ticós e verdes picades, sonque i auie en mèn orizon canoades de humenejes. Non auia ne un solet amic, e en aqueth endret ne tansevolhe i auie era cara d'un coneishut entà balhar-me eth bon dia.

Un vrespe, que m'estaua dret, e damb eth còr trist, ath cant dera hièstra, jo que la daurisqui e guardi entà dehòra, e tè!, be que n'auí d'alegria! Campè ua cara que coneishia, ua cara redona e amicala, era mielhor amiga qu'auia quan èra en casa. Ère era Lua, era vielha, era estimada Lua, sense cap trasvestiment, e damb era madeisha portadura, pro ben, que solie auer quan me guardaue a trauèrs des saüquèrs enes anhassi. Li hi a vier un punet, e era resplendec dret de cap ara mia cramba e me prometec d'entrar cada serada que gessesse de casa. Aquera promesa que l'a complit, pro fidèments, e ei domatge que s'estongue tan pòga estona. Cada viatge que vie me conde ua o ua auta causa que vedec delànet.

"Ara pintatz çò que vos digui!", hè era, "e auratz un polit libre d'imatges". Qu'è hèt çò qu'era me didie fòrça vrespades, e, ara mia manèra, poiria balhar ua naua version des *Mil e ua Nets*; mès que serien massa. Aqueres que balhi, pòt que son alistades, mès que son en madeish orde que les sentí. Un pintor de granes facultats, un poèta o ben un musician, dilhèu n'aurien trèt mès profit: aquerò qu'ara jo balhi aciu non son qu'esbòci a tot córrer, damb pensaments mèns qu'a viatges s'i endraben; pr'amor qu'era Lua non venguie cap cada net: que i auie vrespades qu'es bromes l'amagauen.

PRUMÈRA NET

"Era darrèra vrespada", entà didèc damb es madeishes paraules qu'era Lua, "quan jo m'esguiltava entre era clara atmosfèra dera India e me miralhava en Ganges, hi per manèra de trauessar es bòsqui espessi de platanèrs, qu'es sues huelhes se suberpausaven era ua sus era auta, compactes tau qu'es cornenques huelhes sus era esquia d'ua tortuga. Dera espessor que ne gessec ua puncèla indiana. Qu'ère autant leugèra qu'ua gasèla e autant beròia qu'Eva. Auie tanta irreau gràcia en tota era, aguesta hilha dera India, e, ath delà, tanta fermetat en determini! Jo que podia liéger era sua intencion quan l'arribaue. Arromingueres e plantes espinoses l'esquiçauen es sandàlies, mès era que caminaue entà deuant, tota coitosa. Es cèrvi, que pujauen der arriu, a on s'auien hèt a passar era set, sautauen temerosament enlà d'era, pr'amor qu'era puncèla amiaue ena man ua lum alugada. Jo que podia veir era sang que se devalaue pes sòns dits delicadi quan era se decantèc sus era ahlama entà hèr-li arrecès. Era s'apressèc en arriu e botèc era ahlama sus eth caratge des aigües e era lum, en tot flotar, s'aluenhèc peth corrent. Era ahlama parpelejaue e semblaue que se volesse arturar, mès encara usclauè, e es neri uelhs lugrejants dera puncèla la seguien, damb ua delirosa agachada jos es sòns bòrds sedosi. Era sabie que s'era lum cremaue pendent tant de temps coma era lo podesse seguir damb es sòns uelhs, eth sòn enamorat viuie; mès se s'amortaue, qu'ei qu'ère mòrt. Era lum usclauè e parpelejaue, e eth còr d'era cremaue e tremolaue. Queigüec de jolhs, tot pregant. Ath sòn costat, laguens er erbatge, i auie ua sèrp verinosa; mès era que non i paraue era atencion: non pensaue qu'en Brama e en sòn espós. "Viu"!, didec damb alegria; e des montanhes vengüec eth resson "Viu"!

NET II

"Vaquí qu'ager", me didec era Lua, "espiè de cap a baish, laguens ua gessudeta entornejada de cases. S'i estaue ua garia damb onze porics. Ua gojateta tota polida guimbetejaue entre eri. Era garia cacalejaue e estenie es sues ales, en tot espaurir-se, sus era locada. Alavetz eth pair dera gojateta gessec e la pelegèc, e jo m'esguiltè, en tot hèr camin, sense pensar-i mès. Mè aguesta net, hè solet cinc minutes, è guardat aquera gessuda. Ara prumeria s'estaue tot tranquil, mès dempús gessec era madeisha mainada. Se resquilhèc leugèraments de cap ath garièr, lheuèc era bauta e se calec ath laguens, ath cant dera garia e es porics. Eri qu'estornegèren e voludèren es ales, e era gojateta correc ath sòn darrèr. Qu'ac è campat plan claraments, pr'amor que guardaue entà laguens per ua clatenera dera paret. Jo qu'èra tota embestiada damb era dolenta mainada, e me shautèc que sa pair campèsse e la pelegèsse, mès airosaments que non pas delàger. La cuelhec deth braç e era virèc entà darrèr eth sòn cap, en tot mostrar es sòns grani uelhs blaus plei de lèrmes: qué hètz?, didec era. Era plorèc e didec: sonque volia entrar de cap ara garia entà punar-la e demanar-li que me

perdonèsse per auer-la espaurit ager, mès qu'è auut pòur de dider-vos-ac.

"Eth pair punèc ara doça innocentata en front, e jo la punè enes uelhs e enes pòts".

NET III

"En estret carreron aqui ath cant, (ei tant estret que sonque me tardi ues pògues menutes entà calar-i es mèn arrais ena prigondor, mès en aqueres menutes que veigui pro ben se quina ei era gent que se botge per aqui), i campè a ua hemna. Hè setze ans, qu'ère ua gojata: luenh, en camp, jogau en vielh jardin dera parròquia. Ja eth romegàs roienc ère tot repapiaire e auie passat era florida: es rosèrs trimauen abandonadi enes caminòus, e amiau en arrames plan longues entath laguens des pomèrs. D'aciu e d'enlà se daurie ua prauba ròsa, non guaire gentilaments, coma l'aurie calut ara reina des flors; mès encara sauvaue aqueth color e aquera flaira. Era creatureta dera rectoria me semblaue ua flor plan mès doça, seiguda en sòn escabèl, jos eth sauvatge romegàs, en tot punar es caròles espotides dera sua pipa. Dètz ans mès tard la tornè a campar. La campè en ua sala de dança tota resplendentata: qu'ère era polida nòvia d'un ric comerçant. M'agradèc era sua felicitat, e plan soent la cercaua en aqueres vrespades serenes. Ai! Qu'arrès hec memòria des mèn uelhs tan clars e des mies guardades penetrantes. Era sua ròsa tanben deishau creisher brotons sauvatges coma es ròses deth jardin dera parròquia. Que tanben i a tragèdies ena vida vidanta. Aguesta net que n'è vist eth darrèr acte. Aciu, en estret carreron, sus un lhet, se trapaue enes pòrtes dera mòrt. Er inic propietari, insolent e crudèu, eth sòn unic protector, agarrèc eth cobrelhet. "Lheuatx-vos!, didec. Era vòsta cara qu'ei un emmascament. Vestitx-vos, pintatx-la-vos e arremassatx quauques monedes: autaments vos lanci en carrèr. Lheuatx-vos a tot córrer"! "Qu'è era mòrt en còr, didec era. Ò!, deishatx-me repausar". Mès eth la forcèc a lhear-se, e pintèc es sues caròles e botèc en sòn peu ua garlanda de ròses. Dempús la hec a seir ath cant dera hièstra, damb era lum près d'era, e la deishèc. La campè se com seiguie quieta, damb es mans ena hauda. Era hièstra se dauric damb ua ventada, e un des veires crebèc; mès era que non se botgèc. Eth ridèu volatejaue ath sòn entorn coma ua ahlama. Ère mòrta.

"Era mòrta dera hièstra dubèrta me predicaue ua leçon de morau. Era mia ròsa deth jardin dera parròquia!".

NET IV

"Que siguí en ua comèdia alemana delànet", didec era Lua. Siguec en ua petita ciutat. Ua bòrda auie estat convertida en teatre; ei a díder, es compartiments demorauen de pè, toti ornadi entà servir de lòtges. Tot eth hustatge qu'ère caperat damb papèr de tons viui. Un petit candelabre de hèr penjaue en solèr de naut, qu'ère plan baish, e entà que non podesse desparéisher laguens eth losat, coma en un gran

teatre ath son dera campana deth bufaire, i auie un farrat capvirat ath dessús sòn. "Ning, ning!, hec era campana; e, eth petit candelabre hec un bot de pam, e alavetz òm coneishec qu'era comèdia auie començat. Un joen prince e era sua hemna, que viatjauen en tot passar pera ciutat, sigueren presents ena representacion. Era sala qu'ère atapida de gent: sonque en lòc de dejós eth candelabre s'i campaue un petit cratèr. Arrés seiguie aqui pr'amor qu'eth seu regolejaue: clin, clin. Ac campè tot, pr'amor que hège tanta calor que totes es guardaderes demorèren dubèrtes. Es gojats e gojates campauen de dehòra estant, tot e qu'era policia deth laguens les contunhaue menaçant damb es paishons. Era nòbla parelha se seiguec en dues cagires de braci, ath cant madeish dera orquèstra. Eth burgmèstre e era sua hemna les solien ocupar, mès qu'en aquera escadença non aueren mès remèdi que seir enes bancs de husta, coma s'auessen estat ciutadans ordinaris. Vedetz? Que i a gent que mane e gent qu'encara mane mès, didien tranquilaments es bones comaires. E aquest incident balhaue un aire especiau de festiuitat ena foncion. Eth candelabre hec es sòns guimbets, era multitud siguec tustada sus es nuds des dits, e jo...òc, era Lua vedec tota era foncion."

NET V

"Ager, didec era Lua, espiè de cap a baish, de cap ara vida de París, e era mia guardada se hiquèc en bèra ua des crambes deth Louvre. Ua mairia repapiaira, praubaments vestida, que pertanhie ara mès baisha classa, acompanhada de quauqui petits subaltèrns entrèc ena cramba ueda e grana deth sèti reiau. Qu'auie besonh de veder-lo!, li calie veder-lo! L'auie costat fòrça petiti sacrificis, e fòrça vertut persuasiua abantes qu'artenhèsse eth sòn desir. Dobleguèc es sues mans secalhoses, e guardèc ath sòn entorn damb tanta reverència coma se siguesse ena glèisa. Siguec aciu, didec, aciu! E queiguec de jolhs e punèc eth tapís de porpra: me pensi que plorèc, non i auie aquest madeish velot, didec eth subaltèrn, tant qu'ar entorn dera sua boca se hège un arridolet. Mès siguec aciu, didec era hemna. Que semblaue parièr. Parièr, responec eth, mès non parièr deth tot: es hièstres qu'èren hètes a miques, es pòrtes arrincades e i auie sang sus es pasiments! Mès qu'òm pòt díder atau madeish qu'eth mèn arrèilh moric sus era cagira reiau de França. Mòrt!, repetec era vielha. Non me pensi que didessen cap mès causa. Abandonèren era cramba dempús non guaira estona. Era còga s'esbugassèc, e era mia lum venguec mès fòrta sus eth velot sumptuós dera reiau cagira de França. Se qui vos pensatz qu'ère, era vielha? Vos diderè ua istòria. Qu'ère un vrespada, en mès ludent dia dera Revolucion de junh-sèga, quan cada casa ère ua fortaleza, cada hièstra ua guardadera. Eth revolum de gent qu'assautèc es Telluries; autanplan hemnes e mainatges lutauen entre es combatents: era gent se precipitau pes crambes deth palai. Un praube gojat esparracat, a mieja creishença, pelegèc coratjosaments entre es auti revoutadi: queiguec fatauments herit pes còps de baioneta, e queiguec en solèr ena madeisha cramba deth sèti reiau; e era sua figura sagnanta siguec botada sus era régia cagira, e d'aqui estant s'espargec era sua sang sus era porpra imperiau. Quina scèna! Era nòbla cramba, es còlhes

combatentes, ua esquinçada bandèra per tèrra, era bandèra tricolor subergessent pes baionetes; e ena régia cagira eth praube gojat que se morie, viradi entath cèu era esblancossida cara transparenta e es uelhs, tant que ja era mòrt l'enregdesic es mans e es pès. Eth sòn pitrau nud e eth sòn vestit esquinçat qu'èren miei amagadi pes velots de porpra ornadi pes liris de França. Que l'auie estat profetizat ena cunhèra que moririe ena cagira de França. Eth còr de sa mair s'auie imaginat un nau Napoleon. Es mèns arrais auien punat era corona de saures ath dessús dera hòssa deth gojat, e delànet punèren eth front dera mairia vielheta tant qu'era soniaue e campaue era pintura que podetz esboçar aciú: eth praube gojat sus era reiau cagira de França!"

NET VI

"È estat en Upsala", didec era Lua. "Guardaua sus era grana plana cubèrta d'èrbes aspres, e es camps desoladi. Me miralhè enes aigües der arriu Firis, tant qu'es vapors espaurien es peishi qu'auie entre es jonquetes. Es bromes s'acaçauen es ues as autes dejòs de jo, e deishauen quèir es sues ombres sus es cavòts d'Odin, Thor e Freia, tau que les cride era gent. Pertot des pòsti dera magra torba, que i an estat escultadi nòms. Que non i a cap de monument aquiú, a on es viatgèrs les posquen escultar, ne murs d'arròca a on pintar-les; atau ei qu'es visitaires les a calut de héner era torba, e es sòns nòms se destaquen ena tèrra nuda. Un perfècte hilat de nòms s'esparg sus totes es montanhetes: ua sòrta d'immortalitat que solet s'està enquia que creish era èrba naua. Aquiú que i a un òme dret. Uedaue era còrna d'idromèu, d'ampla vòra d'argent, e gasulhaue un nòm, en tot díder ath vent que non lo tradisse; mèns jo l'entení e lo coneishí. Ua corona comdau lutz ath dessús sòn: qu'ei per aquerò qu'eth non gause parlar damb votz nauta. Arrí: ua corona de poèta lutz sus eth! Era noblesa d'Elionor d'Este guanhe resplendor peth nòm deth Tasso. Jo que me'n sabi tanben a on florís aguesta Ròsa de Beresa!" en tot auer dit aquerò, era Lua restèc amagada per ua broma. Que cap de broma vengue entre eth poèta e era sua Ròsa!

NET VII

"De costat a costat des lesques de còsta, que i a ua grana picada d'ausines e hais: era sua flaira qu'ei tota doça e aulorosa. Cada an la visiten rosinhòls a centenats. Era mar qu'ei pro ath cant, era mar que totemp se transvestís; e era ampla carretèra les dessepare. Un car i passe darrèr er aute. Jo que non les seguisqui cap: era mia guardada mèsalèu se pòse en un endret especiau. Qu'ei un cavòt; arromingueres e jordons sauvatges creishen entre es sues pèires. I a ua poesia perfècta ena natura. Com vos pensatz que l'interprete eth pòble en generau? Vos diderè çò qu'entení sonque era net passada.

"Prumèr campèren dus rics pagesi en car. Que i a bèri arbes de çò mèns polits, didec un. I a dètz cargues de husta en cada arbe, responec er aute. Agustest iuèrn que

serà un iuèrn angoniós, e eth d'arunan mos paguèren era mesura de lenha près dera onça. E se n'anèren. Qu'ei un mau tròç de camin, didec eth següent subjècte que hège via. Son aguesti arbes maudits, responec eth sòn companh. Que non estramuncam ne ua soleta bohada d'aire: e encara sòrt deth ventolet marin. E s'alunhèren. Dempús venguec era diligéncia. Es passatgèrs dormien toti en mèns bèth endret deth camin. Eth menaire hec a sonar era còrna. Non pensaue ua auta causa qu'aquerò: qué ben que la jògui, e qué ben sone en aguest endret! Quin efècte les deu hè?. E, era diligéncia, tanben passèc. Es que vengueren alavetz sigueren dus gojats a shivau. Aciu que i auie joenesa e cava ena sang, me pensi. E, taments, guaitèren damb un arridolet era montanha mossosa e era picada ombriuua. Com me shautarie passejar per aguest costat damb era Cristina dera Mòla!, didec un. E heren lèu eth pas. Es flors embelinauen er aire, e eth vent qu'ère caumat. Semblaue qu'era mar siguesse un tròç de cèu escampilhat sus ua artiga prigonda. Arribèc un tamboreu qu'ath sòn laguens i auie sies viatjaires, quate d'eri adormidi; eth cincau pensaue ena sua naua jarga d'ostiu, e se l'anarie ara ora. Eth siesau se decantaue de cap endauant e demanaue ath menaire se i auie quauquarren de remercable en aqueth modelhon de pèires. Non, responec er òme: non ei qu'un modelhon de pèires; mèns aguesti arbes pro que ne son de remercables. Hètz-me'n eth perquè. Ò, ben, son plan remercables!, comprenez, senhor? En iuèrn quan i a boni celhs de nhèu e toti es lòcs semblen madeish, aguesti arbes que son ua hita entà jo, e me'n sabi que me cau anar ath cant d'eri entà non anar de cap ath mar. Vedetz? Per aquerò ei que son remercables. E seguic amiant. Apareishec un artista. E es sòns uelhs luderen. Que non didec cap de mot, mèns fiulèc, e es rosinhòls cantèren, er un mèns naut qu'er aute. Caratz d'un viatge!, sorriscèc. E cuelhec eth sòn libre de nòtes e comencèc d'anotar es colors dera manèra mèns metodica: blau, lillà, brun escur. Serà ua pintura esplendida. Que la vedec atau qu'un miralh reflectís ua scèna, e ath madeish temps fiulèc ua marcha de Rossini. Era darrèra a campar siguec ua prauba gojata. Se posèc un shinhau ath cant deth cavòt, e deishèc en solèr eth sòn hèish. Virèc era sua cara esblancossida de cap ath bòsc, e es sòns uelhs resplenderen; quan guardèc en aire i trapèc eth cèu sus era mar. Crotzèc es sues mans, e me pensi que gasulhèc ua pregària. Non comprenia deth tot es sentiments que l'amarauen, mèns sabi que, ans a vier, aguesta net li tornarà soent ena sua memòria, damb eth beròi panorama ath sòn entorn. Que serà mèns beròia e fidèu ara sua natura ena sua memòria que non eth prètzhèt deth pintor, a maugrat des colors anotadi en libre. Es mèns arrais la seguiren enquia qu'era auba li punèc eth front."

NET VIII

Que i auie bromes faissugues en cèu, e era Lua non campèc. Jo èra doblaments solitari en ua crambeta, guardant tà naut, laguens eth cèu, a on era Lua l'auie calut èster. Es mèns pensaments vagauen de cap ara bona amiga que m'auie dit istòries cada vrespada e m'auie amuishat imatges. I auie quauquarren qu'era non auesse presenciat? Era naviguèc sus es aigües airoses deth Deluvi e guardèc era Arca, atau coma ara me guardaue a jo, en tot balhar companhia ath nau mon qu'auie de mostrar-

se. Quan es mainatges d'Israel plorauen ath cant des aigües daurades de Babilònia, era qu'aubiraue tristaments per interior des saücs a on èren penjades es sues arpes. Quan Romeo s'enfilaue peth balcon, e eth punet dera novèla d'amor volaue, tau qu'eth pensament d'un querubin, dera tèrra en cèu, era Lua redona ère amagada entre es ombrius cipresièrs, en aire transparent. Era que vedec ar eròi en Santa Helena, tant qu'eth, ath dessús dera arròca, guardaue er ocean sense hites, e ath madeish temps grani pensaments li tustauen eth pièch. Mès, ath delà, quina ei era causa qu'era Lua non mos poirie díder? Era vida deth mon qu'ei entada era ua rondalha. Aquesta net, que non vos campi, vielha amiga mia, e non è ua imatge entà diboishar en arrebrembe dera vòsta visita. Totun, tant que jo guardaua eth cèu, tot cogitós, de cap as bromes, apareishec un arrai dera Lua; mès que lèu siguec esbugassat: es bromes neres s'espargerren sus era. Totun aquerò, siguec ua salutacion, ua amistosa salutacion nueítiua que me manaue era Lua.

NET IX

Er aire, un aute còp, ère clar. Auie passat quauqui vrespes qu'era Lua ère en quart creishent. Alavetz recuelhí ua naua idia entà un esbòç: vaquí, çò qu'era Lua me didec: "è seguit es audèths polars e es balenes nadaires pera còsta d'autant de Groenlandia. Magri arròcs caperadi de gèu e bromes ombriues, senhoretjauen ua val a on saücs e matasi de sorbièrs èren en espesa florida, e era entutada neror expandie era sua fragància. Era mia claror ère opaca; eth mèn creishent, palle coma era huela deth liri d'aigua qu'a estat flotant pendent setmanes sus era aigua, un còp arrincat dera sua cama. Era corona des lums deth Septentrion usclauè damb bordesca lum. Es arrais gessien deth sòn cèrcle espaciós, e s'escampilhauen peth cèu coma apilerades columnes de huec, jogant damb era lum verda o vermelha. Es abitants èren arremassadi entà dançar e hèr hèsta, mès que non auien cap admiracion entà campar aquera vista gloriosa: autant d'avedadi n'èren. "Qu'es esperits des mòrts hèsqüen a pilòta damb era tèsta dera vaca marina autant que volguen", se pensauen eri, sivans es sues supersticions. Era sua atencion qu'ère atirada pera dança e eth cant. Un groenlandés sense era jarga de pèth s'estaue ath miei deth rondèu, damb un tamborin ena man, que hège a sonar, en tant que cantaue un cant de laudança des cacères de fòques. Eth còr li responie damb un eia!,eia!,a! E alavetz sautauen ath torn deth rondèu, caperadi damb es sues jargues de pèth blanques, que les retirauen a ossi polars. Voludauen es caps e hègen miralhar es uelhs dera manèra mès sauvatge. Dempús constituïren un tribunau de justícia entà arrir. Es plaidejaires balhauen un pas endauant e eth demandant recitaue es colpes deth sòn adversari; mès tot aquerò d'ua manèra dramatica e burlesca. Era rèsta, mentretant, dançauen ath son deth tamborin. Eth demandat replicaue dera madeisha forma, e era assemblada balhaue era sua senténcia en tot arrir. Trons que resonauen des montanhes estant, a on redolauen bocins des camps de gèu, e granes masses s'esbugassauen a miques polsoses. Qu'ère ua tipica net d'ostiu de Groenlandia.

"Cent passi mès enlà, jos un tendolet de pèths, jadie un òme malaut. Era vida

encara li corrie pes sues venes mès que li calie morir-se. Eth qu'ac sabie, e es que l'entornejauen ac sabien tanben; e de tau manèra, qu'era sua hemna ja cosie era tunica de pèth ath torn deth sòn còs entà non auer de tocar dempús eth cadavre. Era li demanèc: voletz èster acogat en èrm, laguens era nhèu dura, o dilhèu preferitz que vos cabussèsem ena mar? Ena mar, gasulhèc eth, en tot botjar eth cap damb un trist arridolet. Òc, era mar qu'ei un tendolet d'ostiu a on s'i està ben, didec era hemna. Milèrs de fòques que i jòguen, e era vaca marina dormirà enes vòsti pès. Era caça ei segura e n'i a en abondor. Es mainatges idolèren e agarrèren era pèth en tot tirassar-la dera hièstra, pr'amor de qué er òme moribond podesse èster devarat ena mar, er ocean panteishant que li balhaue minjar ena vida, e que ara, ena mòrt, li balharie eth lòc de repaus! Era labada funerària siguec er iceberg flotant que se transvestís de dia en dia. Fòques se pòsen sus eth gèu, e er albatròs esten ath dessus sòn es sues vastes ales".

NET X

"Que coneishí ua vielha puncèla", didec era Lua. "Solie amiar ua pelissa de satin auriò en iuèrn. Tostemp ère naua, e era non ne variaue jamès eth costum. Cada ostiu solie amiar eth madeish chapèu de palha, e me semble qu'un vestit d'un gris bluenc. Sonque auie eth costum de gèsser a veir a ua soleta amiga, que s'estaue en aute costat deth carrèr; mès non i anèc pendent uns quants ans darreraments, pr'amor qu'era sua amiga ère mòrta. Era mia vielha amiga ère tota bolegadissa ena sua solitud, ath cant dera hièstra, que tostemp ère plia de flors polides en ostiu: en iuèrn hège créisher ua esplendida mossa e nasitòrts sus ua pèça de feutre. Aguesti darrèri mesi non apareishec ena hièstra, mès jo que m'en sabia qu'encara viuie, pr'amor que non l'auia vist cuélher eth gran viatge que parlauen tant, era e era sua amiga. Òc, solie díder era, quan m'arribe era ora de morir, viatjarè plan mès luenh que non ac è hèt en tota era mia vida. Eth lòc d'acogament dera mia familia qu'ei a vint miles d'aciu, e m'i cau amiar entà hèr eth darrèr sòn ath costat des mèn! Era darrèra net, un tamboreu de transport s'arturèc ena pòrta, e ua caisha de mòrts siguec trèta ath carrèr: atau ei que me'n sabí que s'auie mòrt. Botèren palha ath torn deth taüt, e se meteren en marcha. Ath sòn laguens dormie era quieta puncèla des peus blanqui, qu'es darrèrs ans non auie estat vista dehòra de casa. Eth tamboreu de transport se comencèc a bassacar ara prèssa de cap a dehòra dera ciutat, tau que se li calesse anar entà ua alègra gessuda. Encara anèren mès de pressa quan arribèren ena carretèra. Eth menaire guardaue a cada moment peth dessus dera sua esquia: me pensi qu'auie pòur de veir ara vielha dauna seiguda sus eth taüt, damb era sua pelissa auriòla. Eth, donc, foetèc despietadaments es shivaus, e les amièc tant enregdesidi qu'era sua boca trège esgluma. Ua lèbe que se precipitèc a trauèrs deth camin, e es bèsties se deishèren d'anar deth contròtle der òme. Era quieta puncèla deth peu blanc, que pendent es ans s'auie botjat tant a plaser en sòn torn diari, ara qu'ère mòrta ère accelerada a passi desbocadi sus socs e pèires, camin enjós. Eth taüt, qu'ère estropat damb tapisi, s'esguitlèc deth tamboreu de transport, e queiguec sus eth camin, tant que menaire, shivaus e car s'enventien se qui sap entà a on ena sua hòla carrèra. Ua petita lauseta

lheuèc eth vòl, deth camp estant, e s'estarnèc en sòn cant maitiau, ath dessus madeish deth taüt. S'i calèc ath dessus e hissèc eth tapís, de manèra que l'estarnèc, e dempús se lheuèc alègraments, refiletant pes aires, e jo m'en.honsè darrèr des bromes ròies dera auba!".

NET XI

"Qu'ère ua hèsta de nòces!", didec era Lua. "Se cantauen cançons; òm beuie en tot brindar; toti èren erosi e contents. Es convidadi se n'anèren: passada era mieja net. Es mairs punauen ara nòvia e ath nòvi. Dempús les campè toti solets, mès es ridèus èren baishadi lèu deth tot; era saleta ère enlumenada per ua lampa. Gràcies a Diu, toti son dehòra, didec eth, tant que punaue es sues mans e es sòns pòts. Era arric e plorèc, e posèc era tèsta sus eth pitrau d'eth, tremolant tau qu'era flor de lotus sus es aigües trimaires. Parlèren toti dus damb trendes paraules abrاندades. Dormitz doçaments!, sorrisclicèc eth. E era hec enlà eth ridèu dera hièstra. Qué beròia lutz era Lua!, didec. Guardatz se com n'ei de clara e de tranquilla! Alavetz amortèc era lum, e era cramba, tota quieta, demorèc escura, se non auesse estat pes mèns arrais, que luderen de forma tan brilhanta coma es uelhs d'era. Ò!, feminitat! Puna tu era lira deth poèta quan eth cante es mistèris dera vida!".

NET XII

"Vos balharè ua imatge de Pompeia", didec era Lua. "Jo èra en es extramurs dera ciutat en carrèr des Hòsses, coma li diden, a on i a es beròis monuments. Qu'ei er endret a on un dia, joens alègres coronadi de ròses, dançauen damb es bères fraies de Laís. Ara i règne era quietud mortau. Soldats alemans, damb sodada napolitana, hèn era garda, hèn a cartes e a dats. Ua còlha d'estrangèrs, der aute costat des montanhes, arriben ena ciutat damb guides. Qu'auien talents de veir aquera ciutat que se lheuèc dera hòssa jos es mèns arrais, que li queiguien a tota fòrça. Les amuishè es tralhes deth car enes carrèrs empeiradi damb labades de laua; les amuishè es nòms sus es pòrtes e es taulèrs des afiches, encara plantadi. Enes petites gessudes vederen es mairs de hònts decorades damb cauquilhaes, mès cap shèta anaue, e cap cançon ressonaue enes crambes ricaments pintades a on es gossets de metau sauvauen es pòrtes. Ère tauments ua ciutat de mòrts: solet eth Vesuvi hège retronir eth sòn imne sense fin, qu'es sòns vèrsi er òme cride "ua naua erupcion". Anèrem entath temple de Venus, erigit damb marme blanc enludernant, damb eth sòn ennautit autar de cara as amples gradons, e eth sause ploraire en tot trèir era quissonada entre es colomnes. Er aire ère blau e transparent, e ath hons i auie eth Vesuvi, nere coma ua gòrja de lop, damb era sua colomna de huec tau qu'eth soc d'un pin. Ena escurina era broma de hum semblaue era copa deth pin, sonque qu'ère enlumenat d'un ròi de sang pes ahlames interiores. I auie ua cantaira entre era còlha, ua grana e famosa: jo qu'è vist es aumenatges que li hègen en diuèrses capitaus d'Europa. Quan arribèren en teatre

des tragédies, toti eri se seigueren enes gradons de pèira der anfiteatre. N'aumpliren un cornèr, en tot repetir çò que s'auie passat enes centúries despareshudes. Eth scenari encara ère de pè, damb es sòns encastres de mur, e un arc ath hons, qu'ath sòn trauèrs òm ve era madeisha decoracion que se vedie alavetz: era natura madeisha, es montanhes entre Amalfi e Sorrento. Entà divertir, era cantaira pugèc ena scèna e cantèc, pr'amor qu'eth lòc l'inspiraue. Jo pensè en sauvatge shivau arab, quan endilhe, secodís era crinèra e cuelh enventida: tan doç ère eth sòn cant, e autaments, tan segur. Tanben pensè ena Mair Dolorosa jos era Crotz deth Golgota: tant amarat èra de prigond sentiment e de pena. Alavetz ressonèc, madeish que s'auie passat hège mil ans, eth son der aplaudiment e eth delèit. Erosa, priviligiada creatura!, cridauen toti. Tres minutes dempús era scèna ère ueda e non s'entenie cap de son. Era còlha se n'anèc, mès es pardies demorèren immudables, coma ne demoraràn es sègles a vier, e arrés se'n saberà deth momentanèu esclat d'aplaudiments, es nòtes dera bèra cantaira e es sòns arridolets: tot qu'ei aigua passada e hujuda. Antanplan entà jo non son que causa de memòria perduda".

NET XIII

"Jo aubiraua per entremiei des hièstres d'un burèu de director", didec era Lua. "Qu'ère en bèth endret d'Alemania. Ère pro ben aprovedit: i auie fòrça libres e un perfècte caòs de papèrs. Un joen i ère present, e eth director s'estaue ath cant deth sòn pupitre. Dus librets, toti dus de joeni autors, les calie èster jutjadi. Aguest que me l'an enviat, didec. Encara non l'è liejut, mès qu'ei fòrça ben presentat. Què me'n didetz deth contengut? Ò!, hec un qu'ère poèta. Ei plan bon: dilhèu un shinhau alongat, mès eth qu'encara ei joen. Es vèrsi poirien èster mielhors, mès es pensaments son sanitosi, encara qu'agen un brin de vulgaritat. Què diderà un?, non se pòt èster en tot pensar tostemp en ua causa naua. Me pensi que seratz ben a cubèrt se lo laudatz, encara que me pensi que non serà jamès un gran poèta. A liejut fòrça, qu'ei un sabent orientalista de prumèr orde, e ei senat. Siguec qui escriuec aqueth article tan polit a prepaus des mies *Reflexions sus era vida domestica*. Que cau èster benevolent damb un joen.

"Mès didetz qu'ei un saumet hèt e pastat!, didec un aute individú laguens era cramba. Arren i a de peyor ena poesia qu'era mediocritat, e eth jamès subergesserà d'aguest nivèu.

"Praube gojat!, didec un tresau. E sa tia que n'ei tant embadoquida! Era qu'ei, senhor director, qui trape tanti soscriptors ara vòsta darrèra traduccion!

"Ò!, era bona senhora! Ben, jo qu'è revisat eth libre d'un còp de uelh. Talent indobtable; aufrena prometedoira; ua flor en jardin dera poesia; ben compausat, e atau successiuaments. Mès er aute libre! Supausi qu'er autor se prepausa que jo l'ac crompa. Enteni a díder qu'ei laudat. I tie engenh: non vos semble?

"Ò!, toti damb aguesta cançon anutjosa!, didec eth poèta. Mès se se parle d'aquerò mès estranhaments! E era puntuacion ei insolita.

"L'anarie pro ben que li héssetz ua repassada, e li héssetz pèrder es estrius; autaments se pensarà se qui sap qué d'eth madeish"

"Mès aquerò serie pòc senat, cridèc un aute. Non castiguem es sòns petiti defèctes: que vau mès que mo n'alegrem des sues trobalhes. E n'a un modelhon: dèishe a toti es auti dehòra de combat.

" Diu mo n'age! S'ei un gèni atau, serà capable de sostier bèra arrepassada. Que ja i a un pilèr de gent que lo laueden en privat. Non li hescam a pèrder eth cervèth!

"Talent indobtable, escriuec er editor; era acostumada manca de suenh; a viatges hè versì incorrèctes: òm ac pòt veir ena plana 25, a on i a dues fausses quantitats. Òm li arrechomane er estudi des classics, e anar hèn!

"Me n'anè d'aquiu, didec era Lua, e campè a trauèrs dera hièstra, era cramba dera tia a on seiguie eth poèta benvolgut, eth *gojatòt*. L'adorauen toti es convidadi, e ère erós deth tot. Cerquè ar aute poèta: *eth fèr*: qu'ère tanben entre ua grana amassada, en çò d'un de sòns admiradors, a on era gent parlaue deth libre der aute poèta. Voleria liéger eth vòste, tanben, didec eth Mecenes, mès que ja vo'n sabetz que jo tostemp digui çò que pensi, e, parlant damb eth còr ena man, non ne demori granes causes, de vos: qu'ètz massa independent, massa fantasiós; mès arreconeishi que coma òme ètz ua persona plan respectabla.

"Ua gojata arrie en un cornèr, e liegie en un libre aguestes paraules:

Gèni estabordit, hè penitèncià; se hè a vier es laurèrs era somnolèncià: atau ei aué qu'ère ager, e atau serà enquiara fin".

NET XIV

Era Lua me didec: "I a dus casalons ath costat deth camin, en bòsc. Es pòrtes son baishes e es hièstres corbades, mès es acaules e er arradim des agradèles les entoren. Es losats son caperats de mossà; flors auriòles e *peu-de can*. Sonque i a caulets e truhes en jardinet; mès ath cant deth romegàs possen ues mates florides de saüc, e dejós d'eres s'i seiguie ua mainada. Es sòns uelhs morets se tachauen ena vielha ausina que i a entre es dus casalons. Er arbe auie un gran soc nudós. Eth cimalh auie estat ressegat e era cigonha auie hèt eth sòn nin naut de tot deth soc. Er audèth s'estaue aquiu, en tot botjar eth bèc. Un mainatget gessec e se calèc ath cant dera mainada: èren frair e fraia.

"Qué guardes? Preguntèc eth.

"Que sò en tot guardar ara cigonha, didec era: era vesia m'a dit que mos harà a vier un germanet o ua germaneta aguesta net, e campi tà veder-les quan venguen.

"Era cigonha que non harà arren d'aquerò, didec eth mainatge. Era vesia m'auie dit aquerò madeish, mès qu'arric tant qu'ac didie, e jo li demanè se gausarie de juràc en nòm de Diu, e era non gausèc: atau ei que me'n sabí pro ben que tota aguesta badinada dera cigonha non ei que bèra causa que se tresparlen entà nosati, es

creatures!

"Donques, s'ei atau, d'a on vierà eth mainadon? Preguntèc era gojata.

"Que lo portarà Nòste Sénher, didec eth mainatge. Nòste Sénher que lo tie dejós eth sòn mantèl, mès arrés pòt veir a Diu: atau ei que non lo vederam, quan lo pòrte.

"Justaments alavetz ua volada d'aire bronzinèc entre es huelhes deth saüc, e es gojats piquèren de mans e se guardèren er un ar aute. Que deu èster Nòste Sénher que pòrte eth mainadon! E se cuelheren es mans. Se dauric era pòrta deth casalon, e campèc ua hemna. Entratz, didec: entratz e veiratz se quina causa a portat era cigonha: ei un germanet!

"Es mainatges inclinèren eth cap: pro que sabien qu'auie vengut".

NET XV

"Jo anaua passant sus es brucs de Limburg", didec era Lua, "i vedí ua cabana tota soleta ath costat deth camin. Quauqui arbes sense huelhes creishien ath sòn entorn. En un d'eri i cantaue un rossinhòl; s'auie hòraviat. Me n'encuedè que s'auie de morir de hered e que jo anaua a entèner eth sòn cant deth cigne. En trincar eth dia passèc ua caravana de pagesi emigrants, hèn via entà Brena o Hamburg pr'amor d'embarcar-se de cap a America, a on era bèra fortuna, era fortuna des sòns sòmns, les demoraue. Es hemnes amiauen es mainadons, es mainatges mès grani corrien d'un costat en aute ath cant d'eres. Un malerós shivau tirassaue eth car, a on i auie uns quants utisi miserables de parament de casa. Hège un aire plan hered, e ua mainada petita s'apressèc mès estretaments a sa mair, que guardaue eth mèn disc que s'aflaquie, e pensaua en quina amarganta mancança auien patit en sòn larèr, e es faissugues talhes qu'èren impossibles de pagar. Es pensaments d'era èren coma es de tota era caravana: atau, donc, era auba roienca ludec sus eri coma un lucada d'aqueth solei de fortuna qu'ère a mand de lheuar-se. Enteneren eth cant deth rossinhòl crebant, e entada eri non siguec de cap manèra un faus profèta, senon mèsalèu un senhau de bona fortuna. Eth vent fiulaue agudentaments, e eri non entenien era sua cançon. Navigatz damb tota seguretats sus er ocean! Qu'auetz balhat tot çò qu'auíetz a cambi deth viatge: praubi e desamparadi tocaratz tèrra enes plages deth vòste Canaan. Que vos cau véner a vos, ara vòsta hemna e as vòstes infants, mès que non patiratz enquia guaire temps. Era devesa dera mòrt vos espie darrèr es amples huelhes entutades: eth sòn punet de planvenguda vos harà a entrar era vòsta fèbre pestilenta laguens era sang! Contunhatz navigant, contunhatz navigant sus es sues aigües briuenques! Mès es viatjaires escotauen ventorosaments eth cant deth rossinhòl, pr'amor que les prometie ua bona fortuna. Era lum deth dia ludec entre es bromes flotantes, e es pagesi s'endralhèren, peth miei des brucs, de cap ara glèisa. Es hemnes, damb es sòns vestits neri e damb mocadors blancs ath torn dera tèsta, semblauen auer baishat des polides pintures deth temple. En tot er entorn d'aquiu solet i auie era grana plana mòrta, caperada de bruc torrat e passit, e es montanhes, sabloses e esblancossides, de mès enlà. Es hemnes auien eth devocionari ena man e anauen de

cap ara glèisa. Ai! Pregatz, pregatz per aqueri qu'es sòns passi s'enfilen entara hòssa, mès enlà des aigües redoladisses!

NET XVI

"Coneishi a un Mariòta", didec era Lua. "Era gent s'estarne a cridar tan lèu lo ve. Cadun des sòns movements ei tan comic, que tota era sala brame quan eth s'amuishe. Qu'ei era sua personalitat que les hè a arrir, e non pas eth sòn art. Autanplan quan ère petit, e jogauè damb es auti mainatges, ja ère un Mariòta. Era natura que lo hec unenc: li balhèc ua giba ena esquia e ua auta en pitrau. Mès er òme interior, er esperit, a!, aguest siguec ricaments dotat: arrès a mès prigonds sentiments e màger elasticitat d'imaginacion qu'eth. Eth teatre que siguec eth sòn ideau: s'auesse estat prim e ben hèt, aurie estat eth protagonista en quinsevolh scèna. Era granor e era eroïcitat qu'aumplissen era sua amna, e ça que la, non auie mès remèdi qu'ester un mariòta. Quitament era sua pena e era sua malenconia aumentauen era comica secason des sues tralhes totes anguloses, e recuelhien er arrir des multituds qu'aplaudien ath sòn preferit. Era graciosa Colombina ère brava e amicau, mès s'estimaue mès maridar-se damb Arlequin. Qu'aurie estat plan, massa comic, ena vida reau, qu'era Beresa e eth Monstre s'auessen dat es mans. Quan eth Mariòta ère descoratjat, era ère era soleta persona que podie hèr-lo a hèr un arridolet, e, encara mès, hèr-lo a arrir deth tot, e de tot còr. Ara prumeria era se mostraue malenconiosa tanben, dempús alègra, e ara fin plia de remoquets. Jo sabi se qué vos passe, e plan ben qu'ac sabi!, didec era. Qu'ètz encamardat. Jo e er Amor, sorrisclic eth, que seriem ua polida parella! Com mos aplaudirie eth public! Qu'ètz encamardat, repetie era. Qu'ètz encamardat de jo. Non i auie cap de mau en díder aquerò quan òm sabie que non i auie cap de possibilitat d'amor. Mariòta arric e sautèc en aire, e tota era sua malenconia se passèc. Mès era qu'auie dit vertat: eth l'estimaue, l'adoraue, atau coma adoraue tot aquerò qu'ère enlirat e miellhor laguens er art. Eth dia deth maridatge de Colombina eth que siguec era persona mès alègra qu'auèc, mès de nets plorèc lèrmes amargantes. S'eth public auesse vist es potèles dera sua cara, solide que l'aurien aplaudit.

"Hè pògui dies, Colombina moric, e eth dia deth sòn acogament Arlequin hec hèsta: non ère un veude ablasigat? Er empresari se vedec obligat a presentar quauquarren encara mès alègre que de costum, pr'amor de qué eth public non se n'encuedèsse de com mancaue era preséncia dera graciosa Colombina. Atau, donc, Mariòta li calec èster doblaments vitau: dancèc e s'estornegèc damb desesperança en còr, e siguec mès aplaudit que jamés. Brave! Plan brave! Mariòta siguec cridat a saludar: vertadèraments auie estat impagable.

"Era darrèra net, dempús dera representacion, eth petit gibós gessie dera ciutat de cap ath cementèri solet. Es corones ja se passien sus era hòssa de Colombina. Se seiguec sus era sepultura. Que s'aurie podut hèr ua pintura esglasianta; auie era man jos era maishèra, e es uelhs viradi de cap a jo; semblaue un monument: un Mariòta sus ua hòssa, caracteristic e comic. S'eth public auesse vist ath sòn preferit, com s'aurie escridassat a díder: Brave! Plan brave!, Mariòta!"

NET XVII

Escotatz era causa que me didec era Lua.

"Qu'è vist ath cadèth vier oficiau e botar-se per prumèr viatge eth sòn polit unifòrme; è vist ara gojata damb eth sòn vestit de dança, è vist a ua reiau nòvia en tot delir-se damb es sues ròbes pomposes; mès jamès è campat un gòi màger qu'eth qu'ager vedí en un mainada, ua mainadeta grana, de quate ans. Jargaue ua tunica naua, blua, e un capèth de color ròsa: que venguien tot just de botar-li ua causa e era auta, e es que l'entornejauen demanauen lum. Era Lua, que ludie a trauèrs dera hièstra, qu'auie ua claretat massa afeblida: auien besonh de quauquarren mès ludent. Era mainadeta ère tant enregdesida coma quinsevolh pipa, en tot demorar damb es braci desseparadi deh vestit, e damb es dits dera man desseparadi e cartonadi. Ò! Com aubirauen es sòns uelhs e ludie tot eth sòn ròstre de felicitat! Deman gesseràs amiant-lo, didec sa mair. E era petita campèc entà baish, reseguint eth sòn vestit, e arric tota contenta. Mair!, didec. Qué pensaràn es gossets quan me veiguen damb totes es causes polides?"

NET XVIII

"Vos è dit", didec era Lua, "causes de Pompeia, aguesta ciutat des mòrts ressuscitada e que s'està un aute còp entre es endrets viuent. Jo que coneishi ua auta ciutat encara mès fantastica: non ei tant eth còs coma er esperit d'ua ciutat. Me semble enténer era legenda dera ciutat flotanta, a onsevolhe qu'es hònts jòguen sus eth conquest de marme. Òc, era aigua me pòt díder era istòria; es ondades dera mar ne canten era cançon! Plane era broma baisha plan soent sus es lesques des sues aigües: qu'ei eth vel dera sua veudedat. Eth nòvi deth mar qu'ei mòrt; eth sòn palai e ciutat son ara eth sòn mausolèu. Coneishetz aguesta ciutat? Jamès era virada des arròdes o eth repic des hèrs de shivau non an sonat enes sòns carrèrs. Eth peish i nade, e era nera gondòla s'esguitle sus era prigondor des sues aigües verdes. Jo vos harè a veir, contunhèc era Lua, eth forum dera ciutat, era sua grana plaça, e vos semblarà trapar-vos en tèrra de hades. Era èrba creish entres es labades amples, e a trincar deth dia es coloms petitonhs, vien, a milenats, entà volatejar ath torn dera sua nauta tor solitària. Per tres costats ètz entornejadi de colomnes: jos eth sòn arrecès se sè eth turc silenciós, en tot humar era sua longa pipa. Un beròi gojat grèc s'incline contra es colomnes, e garde, en aire, es trofèus, e es nauti paus erigidi ath sòn entorn, arrebrembes d'un ancian poder. Es drapèus quèn tau que pendolhs de dòu. Aquiu i repause ua gojata. A deishat en tèrra es sues faissugues herrades d'aigua, e era joata qu'ath sòn laguens les amiaue penge sus es sues espatles: era s'empare contra era columna dera Victòria. Non ei un palai de hades aquerò que vedetz dauant vòste: qu'ei ua glèisa. Es sues copòles e boles daurades luden dejós es mèns arrais. Aguesti majestuosos shivaus de bronze an viatjat, coma eth shivau de bronze dera rondalha

meravilhosa. Vengueren aciu, s'entornèren, e vengueren un aute còp. Non vedetz aguesta coloracion sumptuosa sus es parets e es veirus? Semble coma s'eth gèni auesse cedit as fantasies de bèth mainatge, quan ornaue aguest temple de prodigis. Non vedetz eth Leon alat sus era sua colomna? Er aur encara lutz, mès es sues ales son nudades. Eth Leon ei mòrt, pr'amor qu'eth rei dera mar ei mòrt: es sues granes sales son uedes, e solet i a parets despolhades aqui a on i solien penjar pintures de gran prètz. Es *lazzaroni* dormissen ara jos es arcades, quan sonque es nòbles mès capinauts deth país gausauen abantes caushigar aqueth solèr. Dera prigondor des potzi (o dilhèu des plombades abitacions vesies deth Pònt des Suspirs?) n'arribe un panteish, madeish qu'enes dies qu'es tamborins sonauen, des gondòles estant, damb es sòns alègres laci, quan era aneth noviau volaue deth brillant Buncentaure entà Adria, reina dera mar. Ò, Adria! Estropa-te ena broma baisha! Qu'eth tòn vel de veudatge capère eth tòn cimeron! Penja-lo sus eth mausolèu deth tòn nòvi, ò Venecia!, ciutat des palais de marme e espectraus!

NET XIX

"Qu'èra guardant un gran teatre", didec era Lua. "Tota era sala ère atapida d'espectadors, pr'amor qu'un nau autor li calie hèr eth sòn *debut*. Es mèns arrais s'esguitlaue sus ua hiestreta deth mur. Ua cara pintada s'apressaue as sòns veires: qu'ère er eròi dera cauhada. Era barba cavalerosa ondulaue ath torn dera sua maishèra, mès i auie lèrmes enes uelhs d'aqueth òme pr'amor que l'auien fiulat ena scèna, e justaments fiulat. Praube companh! Mès un "praube companh" non pòt èster tolerat en reiaume der Art. Ère un individú de sentiments prigonds e estimaue eth sòn art damb delèit, mès er art non l'estimaue ada eth. Era campaneta de reglament que sonèc: entrèc er eròi en scèna; "gausat e capinaut", didie era nòta dera òbra. Li calie acarar-se a un public entath qu'ère un dètz de risetes. Quan era òbra s'acabèc vedí a un òme estropat en un mantèl, que tirassaue escales enjós. Ère eth rei aclapat dera cauhada: s'ac gasulhauen er un ar aute es maquinaires de teatre. Seguí ath praube malerós enquia çò de sòn. Penjar-se qu'ei ua lèja mòrt, e òm non tostemp a podom a man. Me'n sabí que pensaue enes dues causes. Vedí se com se guardaue era cara en miralh, e miei clucaue es uelhs entà veir se serie un bèth cadavre. Un que pòt èster plan malerós e, totun, quèir ena afectacion. Pensèc ena mòrt, en suicidi e me pensi que se plorèc ada eth madeish: plorèc amaraments, e quan un a podut trincar eth plor non s'aucís.

"Un an sancer s'a passat d'alavetz ençà. Vaquí qu'en un petit teatre i hège ua comèdia ua prauba companhia rodaira. I vedí ua cara pro coneishuda, es caròles pintades e era barba ondulada. Me guardèc e arric; e, totun, auie estat fiulat en scenari hège solet ua menuta; fiulat per un public miserable, de baish anament, en un teatre malerós!

"Aquesta net un taüt siguec amiat en un tamboreu tà dehòra des pòrtes dera ciutat: non lo seguie ne ua soleta amna. Auie estat un suicidi: eth deth nòste praube eròi, pintat e menspredat. Eth menaire ère era soleta persona deth dòu: non i auie

arrés mès, senon era Lua. Eth suicida siguec abandonat en un cornèr deth cementèri, jos era paret. Lèu i possèren es ortigues, e es hòssaires lançaràn ath dessús es èrbes e eth tarcum des autes hòsses."

NET XX

"Vengui de Roma", didec era Lua. "Aqui delà, ath miei dera ciutat, en cimalh d'un des sèt ticós, i a es pardies deth palai des cèsars. Era higuera bòrda creish ara enes henudes des murs, en tot caperar era sua nudesa damb huelhes amples d'un verd grisenc. Eth saumet hè camin pes sòns romegassi de laurèrs entre pilèrs de pèires, e desberrone es arids cardons. Aquí a on es agles de Roma volatejauen bèth dia (vengueren, vederen e venceren) i a, ara, era entrada d'ua cabana bastida damb tèrragila entre dues trincades colomnes de marme. Era vinha penge des sues hièstres tòrtas, tau qu'un ornament de funeralhas. Ua vielha i demore damb era sua arrèhilha, qu'ei petiteta: ara govèrnen laguens es palais des cèsars e amuishen es tresaus ad aqueri que les van a veir. Non i a sonque ua paret tota nuda qu'age demorat dreita ena cramba sumptuosa deth sèti reiau: eth cipressièr ombriu mèrque damb era sua ombra tota longa er endret a on auie estat era imperiau cagira. Era tèrra ei apilerada enquia qui sap a on sus eth solèr des pardies, e era mainadeta, soleta hilha des cèsars, soent i pòrte eth sòn tamborin quan sonen es campanes dera vrespada. Deth horat deth pan que i a ena pòrta deth costat d'era, ne ditz eth sòn balcon, pr'amor que d'aciu estant pòt veir mieja Roma, enquiara nauta copòla dera gleisa de Sant Pèir. I auie silenci, coma tostemp, aquera vrespada, quan era mainada gessec ara plia lum des mèns arrais. Amiaue sus era tèsta ua gèrra d'aigua de forma antica. Es sòns pès èren nuds, e esperrecades es sues pèlhes e es manges dera sua camisa. Punè es espatles delicadaments arredonides dera mainada, es sòns uelhs escurs, e eth sòn peu nere resplendent. S'enfilèc pes gradons deth casalon, qu'èren espadadi e hèti de tròci esbrecats de marme des colomnes trincades. Ludèrts d'alègri colors se precipitèren sus es sòns pès, mès que non l'estonèren. Era ère per l'heuar era man entara còrda dera campana, çò que non ei qu'un pè de lèbe aganchat a un tròç de còrda: vaquí era campana d'ara enes palais des cèsars. Se posèc un shinhau. En qué pensaue? Dilhèu en beròi Jesús Infant, vestit d'aur e argent aquí baish ena capèla, a on ludien es candelhs d'argent, e a on es sues amigues cuelhien partida enes imnes qu'era tanben sabie. Sabi pas. Anèc de cap endauant un aute viatge, s'eslissèc e era gèrra queiguec dera sua tèsta sus es gradons a on se hec miques sus eth marme estriat. Era se petèc en somics. Era polida descendenta des cèsars ploraue sus era prauba gèrra crebada. Aquí s'estaue, damb es pès nuds, plorant e non gausant tirassar era còrda, era còrda anonciadoira deth palai des cèsars."

NET XXI

Era Lua non auie ludut, se hè non hè, pendent ua quinzea; mès en acabar la tornè

a campar: se lheuèc tota redona e brilhanta entre es bromes, que se botjauen doçaments. Escotatz açò que me didec:

"È seguit ua caravana d'ua des ciutats deth Fezzan. S'arturèren ath cant deth desèrt, ath costat d'un des terrenes salabrosi. Ludie era plana salabrosa coma un linçò de gèu, e solet d'aciu e d'aquiu la caperauen torbegi sablosi. Un des ancians, damb ua botelha d'aigua penjant deth sòn cinturón, e ua saca de pan sense lhèute, que jadie dehòra, hec un quarrat en sable damb eth sòn paishon, e escriuec bères paraules deth Coran. Dempús d'aquerò tota era caravana entrèc laguens er espaci consacrat. Un joen mercadèr, hilh deth solei (ac vedí enes sòns uelhs e enes beròies linhes deth sòn ròstre) cavaucaue cogitós sus eth sòn blanc shivau espelofit. Qui sap se pensaue ena sua bèra esposa nauèra? Hège sonque dus dies qu'un camèl cubèrt de peu, e de pèces de ròba de plan naut prètz, amièc ara sua nòvia plan polida ath torn des murs dera ciutat e ath son de tamborins e flaütes. Cantèren es hemnes; se lancèren tirs de hèsta: es mèss ressonanti e soents les descargauè eth madeish nòvi. E ara...ara ère en tot amiar era caravana a traucers deth desèrt. Les seguí pendent fòrça nets; les vedí en tot posar-se ath cant des potzi, entre es magres palmères. Tachauen es sòns guinhauets en vrente deth camèl queigut, e rostien era sua carn ath cant des brases. Es mèss arrais refresquèren eth sable rosent, es mèss arrais les mostrèren es arròques caperades, tau que ièrles negades en un mar de sable. Non trapèren tribus enemigues ena planhèra sense tralhes, ne se lheuèren tempèstes, ne tempèris de sable escampèren implacablaments era caravana. En casa, era graciosa hemna pregauè peth sòn marit e peth sòn pair. "Son mòrti"?, demanaue era ath mèn disc esplendorós. Ara eth desèrt ei ath darrèr sòn, e aguesta vrespada se sèn jos es palmères altiues, a on era grua esten es amples ales, e eth pelican les aubire a traucers dera huelharasca dera mimosa. Era luxurianta garriga ei, damb mensprètz, faissugaments caucada per elefant. Ua còlha de neres tornen deth mercat, qu'ei tèrra entà laguens, laguens. Es hemnes tien graets de coeire entortilhadi ath torn des sues tèstes, plies de recauquilhs, e van jargades damb pèlhes de blau indi. Eres qu'amien es bueus, aclapats de carga e cargant enes esquies es mainatges neri, plan nuds, que jaden, en tot dormir. Un nere amie damb ua còrda un leon cadèth qu'a crompat. S'aprèssen ara caravana. Eth joen mercadèr se sè quiet e sense badar boca, en tot pensar ena sua hemna gentila, en tot soniar, ena tèrra des neres, ena sua blanca flor der aute costat deth desèrt, lheue eth cap...!"

Ua broma passèc sus era Lua; dempús ua auta. Non entení cap mèss paraula aquera vrespada.

NET XXII

"È campat ua mainada petita que ploraue", didec era Lua. "Ploraue pera dolenteria d'aqueth mon. Era pipa mèss polida deth mon l'auie estat balhada. Ò!, ère plan delicada e brusca, cèrtament pòc dabla entà acarar era adversitat. Mèss es frairs dera mainada petita, fòrça infantolitgi, s'auien hèt a vier era pipa e l'auien plaçat ath laguens d'un arbe en çò de mèss naut, e dempús auien hujut ath mèss córrer. Era praubia mainada petita non podie hèr-la a baishar ne artenher-la de cap des manères, e seigue

en solèr e ploraue. Era pipa, sens dobte, que ploraue tanben: estenie es sues mans entre es branques, e auie era portadura de fòrça malerosa. Òc, aguesta deuie èster era adversitat d'aguest mon, que ne parlaue tant mama. Ò!, prauba pipa! Anaue devarant eth vrespe, s'anaue hènt escur, lèu serie de net. Li calerie demorar-se ara serena, tota soleta naut de tot der arbe, tota era net? Non: era mainada petita non podie sostier-ne eth pensament. "M'estarè damb tu", didie, encara que non siguesse bric coratjosa e ja li passèsse peth cervèth qu'ère en tot veir as petiti holets, damb es sues casquetes ponchudes, que s'aubirauen entre eth romegàs, e que longues ombres hantaumaus dançauen d'aciu e d'aquiu delà en passèg tenebrós. Eres vengueren mès apròp, e esteneren es sues mans de cap ar arbe a on ère seiguda era pipa, e arrien e la senhalauen damb es sòns dits. Ò!, be n'estaue d'espaurida, era mainada petita! "Mès se òm non a hèt cap pecat, pensaue era, eth dimòni non pòt hèr cap de mau. Non n'aurè hèt pas bèth un, de pecat?" Alavetz comencèc de pensar: "Ò!, òc, didec. Me n'è arrit deth praube lit qu'a un parraquet vermelh ath torn dera sua pauta. Hège tanta gràcia quan caminaue tot espeat! Per aquerò arrí; e ei un pecat, arrir-se'n des animaus que non pòden parlar." Dempús guardèc en aire, de cap ara sua pipa. "T'as jamès arrit d'animaus que non pòden parlar?" E era pipa aurietz dit que botjaue eth sòn cap.

NET XXIII

"Jo guardaua aqui baish, en Tirol", didec era Lua. "È deishat qu'es pins ombrius hessen quèir es sus ombres alongades sus es arròques. Jo campaua a Sant Cristòfol damb eth Jesús Infant ena sua esquia, atau que son pintadi enes parets des cases. Que son de colossau granor, e arriben dèr eth solèr enquiath som de totes es façades. I a tanben Sant Fluvian en tot abocar aigua ena casa usclada, e eth Salvador que penge sangnant ena crotz, ath cant deth camin. Aguestes imatges que son vielhes entara generacion d'aué en dia, mès que jo è vist era sua origina. I a un convent solitari penjat ena pala dera montanha, tau qu'un nin d'irongletes. Dues des monges qu'èren dretes ena tor, tocant era campana. Totes dues èren joenes: atau, donc, es sues guardades vagauen sus es montanhes, de cap ath mon divertit de mès enlà. Un car de viatjaires passaue pera carretèra. Era còrna deth menaire sonau alègramens, e es praubes monges i calauen es uelhs, plei d'un madeish pensament, en car. Ua lèrma campèc enes dera mès joeneta. Eth son dera còrna venguec a èster mès e mès fèble, enquia qu'es sues nòtes aflaquides sigueren estofades pera campana deth convent."

NET XXIV

Escotatz çò que me didec era Lua.

"Bèth temps a, jo èra en Copenhaguen. Campè pera hièstra d'ua crambeta plan prauba. Pair e mair qu'èren toti dus adormidi, mès eth sòn petit hilh ère desvelhat. Me n'encuedè qu'es florits ridèus d'indiana se voludauen, e eth mainatge campèc de cap a

dehòra. Me pensè, ara prumeria, que campaue eth relòtge de Bornholm, present deth pairin. Ère alègraments pintat de ròi e verd, e auie eth cocut naut de tot, pesi de carga faissuga, e eth pendul damb eth sòn disc de laton ludent qu'anaue endauant e endarrèr: "Tic-tac". Mès que non ère aquerò que guardaue. Non: ère eth rodet de hilar de sa mair, qu'ère dejós eth relòtge. Ère eth tresaur mès estimat deth gojat de tota era casa; mès non gosauè de tocar-lo, o l'aurien tustat enes dits. Ores e ores, tant que sa mair hilauè, podie guardar eth torn e eth rodet de hilar vertiginós e era arròda que fiulaue: aquerò li hège a vier pensaments ara sua manèra. Ò!, sonque qu'eth gosèsse hilar damb aqueth rodet! Pair e mair dormien: les guardèc, guardèc eth rodet, e lèu treigues un pè nud dehòra deth lhet, e dempús un aute pè nud, seguit de dues cames, e patapam!, ja siguec en solèr. Se virèc un aute còp pr'amor de veir se sa pair e sa mair encara èren adormidi. Òc, dormien plan faissugaments: atau ei que se n'anèc mòlaments, plan mòlaments, ath laguens dera sua braca camisa, e comencèc de filar. Eth cordon s'aluguèc, e eth rodet anèc mès e mès de prèssa. Punè eth sòn peu aurió, e es sòns uelhs blus. Ère ua gentila imatge.

"Justaments alavetz se desvelhèc sa mair. Desseparèc eth ridèu e campèc entà dehòra, e se pensèc que vedie a un holet o bèra auta animeta menuda. En nòm deth cèu!, didec, en tot possar ath sòn marit. Eth que dauric es uelhs, les hereguesc, e campèc era ocupada figureta. S'ei eth nòste Bertel!, didec. Jo enteni es guardades a tanta distància, qu'ath madeish temps aubirè er interior des galeries deth Vatican, a on estàn es escultures des dius. Neguè eth grop de Laocon damb era mia lum, e semblèc qu'eth marme alendèsse. Sagerè damb ua doça punada eth piech des Muses: lèu aurietz dit que se botjauen. Mès era mia guardada s'estèc mès estona sus eth gran grop deth Nil, damb eth colossau diu. Eth s'inclinaue cogitosaments contra era Esfinx, soniosa e meditatiua, tau que se hesse memòria des ans esbugassadi. Es petiti Amorells folejauen ath sòn entorn, en tot jogar damb es crocodils. Un Amorell plan diminut se seiguie laguens era còrna dera abundància, damb es braci doblegadi, guardant eth gran diu solemne der arriu. Qu'ère ua vertadèra pintura deth mainatge que s'estaue filant: es manères qu'èren es madeishes. Aquest petit infant de marme ère viu e graciós, qu'ei causa de non díder; mès era arròda deth temps auie virat mès de mil viatges d'ença qu'eth brotoèc deth marme. Autants viatges coma eth mainatget auie hèt a virar eth rodet ena umila crambeta, abantes qu'era nòsta epòca creèsse dius de marme coma aqueri.

"Tot aquerò se passèc hè ans", contunhèc era Lua. "Ager agaitè ua baia ena còsta lheuantina dera Zelància. Eth malh que l'entornejaue qu'ère polidaments boscós, e ath miei des bòsqui i auie un vielh castèth roienç damb cignes que nadauen enes vals. Un bordalat rurau ère ath sòn costat, damb era sua glèisa amagada entre pomèrs. Ua corriòla seguida de barques, damb tèdes alugades, s'esguitlauen sus es aigües tranquilles. Aquestes tèdes non èren cap alugades entà flocar còps as anguiles. Non: que i auie ua grana hèsta. S'escampilhauen sons de musica e de cants, e en ua des barques i auie er eròi der omenatge. Ère un potent òme emfaishat en un mantèl: qu'auie uelhs blaus e peus blanqui. Lo coneishí e pensè en Vatican, e en grop deth Nil entre totes es escultures des dius. Pensè dempús ena crambeta praubòta: me pensi que siguec en *Gronné-gade* a on eth petit Bertel se seiguèc, en camisa, a filar. Era

arròda deth temps auie anat virant, e dius nauèths auien brotoat deth marme d'alavetz ença. Des barques s'entenec eth crit de : Visca, visca Bertel Thorwaldsen! ¹

NET XXV

"Vos balharè ua pintura de Francfort", didec era Lua. "Campè un edifici important. Non ère cap eth lòc de neishença de Goethe, ne era vielha Casa dera Ciutat, a on a trauèrs des hièstres s'aubiren es còrnes des bueus un dia rostits e autrejats ath pòble per çò dera coronacion der emperaire. Non: qu'ère era casa d'un vesin, era que jo guardaua. Qu'ère pintada de verd e plan simpla; ath ras dera cantoadada deth carreron des Judius. Ei era casa de Rothschild. Espiè ath laguens pera pòrta dubèrta. Era escala qu'ère brillhantaments enlumenada: i auie vailets qu'amiauen ena man lums alugadi en massissi candelièrs d'argent, en tot inclinar-se toti umils dauant era anciana qu'ère devarada en ua cagira de man. Eth senhor dera casa ère damb eth cap nud, e sagerèc damb un punet respectuós era sua man. Era qu'èra sa mair. Saludèc avientaments ath sòn hilh e as vailets, e se la heren a vier entà un casalon der ombriu carreron. Aquiu s'estaue. Aquiu auie amainadat as sòns hilhs; aqui auie trèt florida era sua fortuna. S'era deishèsse eth casalon deth carreron mesquin, dilhèu era sòrt les abandonarie: aguesta ère era sua credença".

Era Lua non me didec arren mès: era sua visita siguec plan, massa braca, aguesta net; mès jo que pensè ena anciana deth carreron mesquin. Damb ua soleta paraula qu'era ausse dit, auria ua vila ena baia de Napols. Se jo deishèssa eth casalon a on comencèren es fortunes des mèns hilhs, poirien abandonar-les es sues fortunes. Ei ua supersticion, mès supersticion d'ua sòrta que, s'òm coneish era istòria e se ve era imatge, sonque a besonh de dus mots entà èster comprenuda: "Ua Mair".

NET XXVI

"Ager a punta de dia", didec talaments era Lua, "cap humeneja non humaue encara ena grana ciutat, e jo guardaua precisaments aqueres humenejes, quan de ressabuda, ua tèsta gessec deth som d'ua d'eres, seguida dera part superiora d'un còs, damb es braci posant-se sus eth cant dera humeneja. Òsca!. Qu'ère un petit neteja-humenejes qu'auie pujat ath cap de naut d'ua, per prumèr viatge ena sua vida, e auie trèt eth nas ath dehòra. Òsca! Aguesta qu'ère ua cançon plan desparièra d'eth hèt d'arrossegat pes nautades des estretes canoades e humenejes menors. Un aire frescolenc li venguec ena cara, e podec veir sense trebucs tota era ciutat, enquias verdi bòsqui de mèns enlà. Eth solei tot just gessie, gròs e redon, e ludec de patac sus eth sòn ròstre, illuminat de gaujor, a maugrat que siguesse tot mascarar de suja. Ara que me pòt veir tota era ciutat, didec, e me pòt veir era lum e eth solei tanben: òsca! E hec volar era sua escampeta per dessus era sua tèsta.

¹ Bertel Thorwaldsen, gran escultor danés, imitador dera escultura classica (1770-1844)

NET XXVII

"Era darrèra net agachè ua ciutat dera China", didec era Lua. "Es mèns arrais illuminèren es longues muralhes nudes que costegen es carrèrs. D'aciu e d'aquiu, totun, trapatz ua pòrta, mèstostemp embarrada plan fòrt, pr'amor que se qué l'impòrte, ath chinés, deth mon exterior? Es hièstres des cases que i a laguens es muralhes son tapades plan solidaments damb persianes. Eth temple ère eth solet endret que deishauè transpassar ua trebla lum pes sues hièstres. Guardè, ath laguens, es sòns sumptuosi colors. Es parets, de tèrra enquiath solèr de naut, son caperades de pintures de colors viui e dauradi opulents. I a representacions des trebalhs des dius aci ena tèrra. I a ua imatge d'un diu en cada cavitat, lèu amagada pes rics draps de lan e bandères volatejadisses. Dauant de cada diu (toti eri son hèti d'estanh), i a un petit autar damb aigua senhada, flors e ua enlumenada de candèles de cera. Ath naut de tot deth temple i é Fu, capmèstre de toti es dius. Qu'ei estropat en seda de color auriò, qu'ei santa. Ath pè der autar s'i seiguie un èsser viuient, un joen prèire. Semblaue qu'estaue en oracion, mèst en miei des sues pregàries s'auie botat a soniar, e sense dobeste aquerò qu'ère un pecat, pr'amor qu'es sues caròles s'abrasauen, e eth sòn cap s'inclinaue mèst e mèst. Praube Sui-hung! Non se vedie cap, en sòn sòmni, mèst enlà d'aqueri murs espantorians, en un jardinet a on eth madeish auie alugat es jaci de flors? Dilhèu aguest ère un prètzhèt que li shautauè fòrça mèst que non pas eth de velhar pes candèles de cera en temple. O dilhèu eth sòn desir de sèir en ua taula ricaments parada, secant-se es pòts, dempús de cada plat, damb un tovalhon de papèr? O ben qui sap s'eth sòn pecat ère tan gran que, en sajar eth d'exprimir-lo, es celestes potestats lo castigarien damb era mòrt. Se riscarien es sòns pensaments a hòruiar-se damb es vaishèths des barbars de cap ara sua patria, la tant alunhada Anglatèrra? Non, es sòns pensaments que non hugien entà un camp tan luenhant, e totun èren tan pecaminosi tau que solet les posque concéber era sang ardenta dera joenesa. Pecaminosi, s'enten, aciu en temple, dauant era imatge de Fu e es auti dius. Jo me'n sabia per a on vagauen es sòns pensaments.

Enes entorns dera ciutat, sus eth tet planèr e empeirat d'ua casa, a on era parabanda semblaue de porcelana, e entre vielhs pichèrs plei de campanetes blanques, seiguie era bèra Pe, damb es sòns uelhs estrets e plei de dolenteria, es sòns pòts carnosi e es sòns pès petiti. Es sabatetes la sarrauen, mèst era opression que sentie en còr qu'ère plan mèst grana, e lheuaue guiterosaments es sòns braci, delicadaments modeladi, laguens es mangetes bronzinades de satin. Ath sòn dauant i auie un bòl de veire damb quate peishi dauradi. Era volegaue era aigua doçaments damb ua vergueta vernissada de laca acolorida: doçaments, ò!, plan doçaments, pr'amor qu'ère corsilhosa. Pensarie ena riquesa deth daurat ornament des peishi e ena seguretad que viuien en bòl de veire, damb abondós repaish? Totun, quina felicitad mèst grana aurien auut s'auessen estat en libertad! A!, òc!, era bèra Pe ac comprenie d'aquerò mèst. Es sòns pensaments vagauen luenh de çò de sòn e cercauen eth temple; mèst que non per motius divins! Prauba Pe! Praube Sui-hung! Es sòns pensaments mondans se trapauen, mèst era heredor des mèns arrais les queiguec ath miei tau qu'era espada d'un àngel!"

NET XXVIII

"Ère ua cauma coma de mòrt", didec era Lua. "Era aigua ère tan transparenta coma er aire que jo trauessaua. Jo que podia veir es curioses plantes d'aquiu baish, dejós era aigua. Èren tau qu'arbres d'ua picada giganta que s'estenien de cap a jo, a braçades e braçades. Eth peish nadaue sus eth cim. Un grop de cignes sauvatges volauen peth dehòra, plan naut deth cèu. Un d'eri se deishèc quèir damb es ales estenudes tà baish e mès tà baish. Segue damb es sòns uelhs era caravana aeriana, tant qu'era distància entre eri creishie rapidaments. Mantenguie es sues ales estenudes e quietes e queiguie coma ua bambolha de sabon què en aire quiet. Quan toquèc era superfícia dera aigua, virèc eth cap entà darrèr, entre es sues ales, e se demorèc tant arturat coma era blanca florida deth lotus sus un lac tranquil. Se lheuèc un aire leugèr e holèc era superfícia, tota ludenta, dera aigua fosforescenta, que miralhaue tau que s'eth madeish etèr anèsse redolant en vastes ondes dilatades. Eth cigne lheuèc eth sòn cap, e es esposqui d'aigua arrosèren era sua esquia e eth sòn bèc coma a ahlames blues. Era auba qu'anèc escampilhant era sua lum roienca ath sòn entorn, e eth cigne cuelhec era volada de cap ar aire damb vam renauit, entath solei que se lheuaue, ena linha dera còsta, d'un blu estanhós; entà a on auie volat era caravana aeriana. Mès eth que volaue tot solet, damb er in en sòn bèc. Volauè sense companhia sus es blues aigues reholades".

NET XXIX

"Vos balharè ua pintura mès de Suecia", didec era Lua. "Entre es bòsqui ombrius, ath cant des plages malenconioses deth Roxen, i a era polida glèisa deth convent de Wreta. Es mèns arrais queigueren, a traucèr d'un brescat deth paredau, laguens un ample sosterranh, a on dormissen es reis e es sues hòsses de marme. Ua reiau corona lutz ena paret, sus eri, coma un emblèma dera glòria deth mon. Ua corona reiau, mès qu'ei hèta de husta pintada, e sostenguda per un cunh de husta tatjat ena paret. Es quissons qu'an traucat damb eth sòn rosegadís era corona daurada; era aranha a hilat era sua tela dèr era corona enquiath veire mortuòri. Era telaranha ei ua bandèra de dòu, brusca e efimèra tau qu'eth dòu des mortaus. Be n'ei de tranquil eth sòn d'aguesti reis! Jo me retirí plan ben de se com èren. Encara campi eth confiat arridolet ath torn d'aqueri pòts que damb tanta autoritat e decission didien paraules de jòia e de marriment.

"Quan se cale eth vaishèth entre es montanhes coma ua barca deth país des hades, fòrça estrangèrs vien ena glèisa e visiten eth sosterranh sepulcrau. Demanen eth nòm des reis, e es nòms ressonen damb un son mòrt e desbrenbat. Guarden era corona minjada pes quissons, e, se tien pietat, senten que s'esguitle ua tristesa pes sòns arridolets. Dormitz, ò mòrts! Era Lua vos rebrembe, era Lua mane heredes esplendors, net a traucèr, de cap ath vòste reiaume silenciós, qu'ath sòn dessús i penge era corona de husta".

NET XXX

"Ath ras dera carretera", didec era Lua, "i a un aubèrja, e ath sòn dauant madeish i a un cubèrt entàs cars, qu'eth sòn losat ère a miei embartassar. Campè a trauèrs des bigues e a trauèrs deth horat dubèrt dera bocai, laguens der incomòde espaci de mès entà baish. Un piòc dormie sus un barron e ua sera repausaue sus un uet gripiau. Un tamboreu de viatjaires ère ath miei deth cubèrt. Era sua gent dormien ath laguens tan ben caperadi coma ère possible, tant qu'es shivaus se neurien e abeurauen, e eth menaire estiraue es cames, a maugrat que (e jo ac sai de cèrt) auesse dormit plan faissugaments per mès de miei camin. Era pòrta dera cramba der ostalièr ère dubèrta, eth lhet ère tot revlincat, e ua candèla regolejaue sus eth solèr. Eth vent hered fiulaue d'un costat en aute deth cubèrt. Ère mès pròcha era trincada deth dia qu'era mieja net. Un còlha de musicians rodaires dormien en un compartiment deth corrau. Eth pair e era mair, m'i jogaria quinsevolh causa que soniauen enes gotes deth liquid abrandat que i auie ath laguens dera sua botelha, e era esblancossida gojata enes gotes ploroses des sòns uelhs. Ua arpa s'estaue ath cant dera sua tèsta, e un gosset enes sòns pès".

NET XXXI

"Que siguec un bordalat campanhard", didec era Lua. "Lo guardè est an passat, mès que tant ei, pr'amor qu'ac vedí d'ua manèra plan precisa. Aquesta net è liejut çò que ne didien es jornaus, mès era istòria non ei cap tan comprensibla. Un dondaire d'ossi seiguie ena taula d'ua tauèrna, tant que s'avalauè eth sòn sopar. Eth sòn os ère estacat ena part deth dehòra, mès enlà deth cubèrt de husta. Praube os! Non aurie gosat hèr mau ne a ua creatura, encara qu'auesse ua portadura plan herotge. Tres mainatges jogauen ara lum des mèns arrais, en un humarau. Eth mès gran dilhèu auie sies ans; eth mès petit non passauè de dus. Plaf, plaf! Un son amortat anaue pujant pera escala. Qui deuie èster? Era pòrta se dauric de land en land: ère er os, eth gran os pelut! S'auie engüejat de demorar ath dehòra, ena gessuda, e auie trapat eth sòn camin escales enjós. Jo qu'ac vedí tot", didec era Lua. "Es mainatges s'espauriren de mala manèra, ara prumeria, de veir ath gròs animau pelut: cadun d'eri s'arrosseguc entà un desparièr cornèr; mès er os que les trapèc. Les aulorèc mès non les hec cap de mau. Vai!, que deu èster un gosset des mèns gròssi, se pensèren. E comencèren a hèr-li copets. Eth s'estenec en solèr, e eth mainatge mès petit redolèc ath sòn dessus, e juguèc a amagar es sòns retortilhs duaradi enes longui vestits de pèth dera fèra. A tot darrèr, eth mainatge mès gran treiguc eth sòn tamborin, e toquèc tan fòrt coma podec. Tanlèu l'entenec er os se lheuèc sus es pautes deth darrèr e vinga dançar: qu'ère un polit spectacle. Cada mainatge se botèc era escopeta ena esquia, e er os, naturauments, li calec auer era sua, e l'agarrèc tan fòrt coma quinsevolh d'eri. Qu'ère reauments un estranh companh de jòc qu'auien arremassat, non ac podien remir. Anauen de naut en baish: "un, dus; un, dus". Precisaments alavetz quauquarrès venguc ena pòrta e la dauric: qu'ère era mair des mainatges. Aurien auut de veir eth terrible cambi dera sua cara esblancossida, badant era boca e damb guardada d'espant.

Mès eth mainatge mès petit hec un senhau damb eth cap. Jamès non aurie estat tant a gust, e sorriclec fòrt, ara sua manèra mainadenca: que non hèm que jogar a soldats, mair. E dempús campèc eth dondaire d'ossi".

NET XXXII

Bohaue eth vent, fòrt e gibrós; es bromes s'acaçauen e era Lua solet s'amuishauè de tant en tant.

"Guardi es bromes que vòlen, dèr er espaci deth silenci sobeiran", me didec ".Posqui veir se com s'acacen sus era tèrra. Tot just adès èra en tot campar ua preson, qu'ath sòn dehòra i auie ua veitura de shivaus tota barrada: un presoèr ère a mand de cuèlher er adiu. Es mèn arrais traussèren era hièstra grasilhada, e luderen sus era part interiora. Eth presoèr escriuie quauques linhas ena paret: qu'ère eth sòn adiu. Non escriuie paraules, senon ua melodia: eth pataquejar deth sòn còr ena darrèra net que s'estarie en aqueth endret. Era pòrta se dauric, e siguec amiat entath car. Guardèc en aire, de cap ath mèn disc redon, e passèren bromes entre nosati, coma s'eth non podesse veir eth mèn ròstre ne jo eth sòn. Entrèc en car, era pòrta se barrèc, petèc eth soriac, e partiren entremiei dera picada, a on es mèn arrais non les podien arténher. Guardè de nauèth a trauers deth brescat dera preson, e es mèn arrais queigueren un aute còp sus era paret a on ère escrita era melodia, eth sòn darrèr adiu; quan manquen es paraules, soent era musica pòt parlar! Mès es mèn arrais solet illuminèren ues quantes nòtes isolades: era màger part demoraràn tostemp ena escurina entà jo. Siguec un imne de mòrt, çò qu'escriuec? O ben èren nòtes d'un nadalet de jòia? Anaue a trapar era mòrt o era abraçada dera sua planvoluda? Es arrais de Lua non pòden cap lièger tot aquerò qu'es mortaus escriuen. Aubiri es bromes hugidoires, eth silenci que s'està en espaci sobeiran; campì bromes poderoses que s'acacen en tot crotzar era tèrra."

NET XXXIII

"Me shauten es mainatges de çò mès", hec era Lua. "Sustot es mès petiti, son tan divertidi! Tot soent les espìi, a trauers des ridèus, quan mens s'ac pensen. Ei tant entretengut de veder-les hèr per manèra de despolhar-se eri madeishi! Prumèr ua espatleta nuda e redona ges deth devantau; dempús s'esguiltle un braç entà dehòra. O dilhèu campì ua micha estirada que mòstre ua cameta damb clotets, fèrma e redona, e dempús un petit pè hèt entà ester punat, e jo lo puni", didec era Lua. "Me cau dider-vos se qué vedí aguesta net. Guardaua en aute cant dera hièstra, qu'era sua persiana non arribaue entà baish deth tot, pr'amor que non auie vesins ath dauant. Qu'è vist tota ua còlha de petits, frairs e fraies. I a ua mainada, plan petita, que sonque a quate ans, mès que sap eth parenòste tan ben coma quinsevolh des auti; e sa mair sè ath cant deth sòn lhet, cada vrespe, entà entener-lo. Dempús la pune e se sè ath sòn costat

enquia qu'era trinque eth sòn, causa que generauments arribe tan lèu cluque es uelhs.

"Aquesta net es dus mainatges mè s grani èren pro coquins. Un d'eri sautaue d'un costat en aute, ath pè arranquet, en sa longa camisa de net, tota blanca. Eth dusau ère sus ua cagira damb es vestits de toti es auti apileradi ath sòn dauant. Didec qu'aquerò ère ua endonvieta, e qu'auien d'endonviar se qué significau. Eth tresau e eth quatau botèren suenhosaments es sues jogalhes en un calaish; e, naturauments, aquerò ei ua causa que les cau hèn, mè sa mair les didec que tranquils, pr'amor qu'era petita anaue a díder era sua pregària. Campè ath torn dera lum", didec era Lua. "Era petitonha de quate ans, en lhet, entre tota era fina ròba de lin; es sues manetes èren crotzades, e eth sòn ròstre tot seriós e grèu; e comencè: Pair nòste!, en votz nauta. Mès se qué ei aquerò, didec sa mair, en tot interrogar-la a miei camin. Quan didies "eth nòste pan de cada dia balhatz-mos, Senhor", as dit quauquarren mè que non è podut entèner guaire ben. Qué didies? Veigam, ditz-m'ac. Era petitonha trantalhaue, e guardaue temerosaments a sa mair. Qué as dit dempús de "eth nòste pan de cada dia, balhatz-mos, senhor"? Non vos anutgetz maireta estimada, hec era petita. "Botatz-li, se vos platz, fòrça boder".

ETH ROSSINHÒL

Ena China, coma sabetz, er empeaire qu'ei un chinés, e tota era gent que l'entornege son tanben chinesi. Qu'an passat fòrça ans d'encà qu'era istòria que vos vau a condar se passèc; mès aquerò encara ei ua rason de mès pes entà condar-la; autaments queirie en desbrembe. Eth palai der empeaire qu'ère era causa mès beròia deth mon: tot qu'ère hèt dera pocelana mès polida, e de mès prètz, mès ath madeish tamps tan brusca qu'òm non la podie tocar que damb eth màger suenh. Òm podie campar en jardin es flors mès extraordinàries deth mon: es mès polides auien campanetes d'argent que les i èren estacades, e que tindonejauen perpètuaments; de manèra qu'arrés podie passar entre es flors sense guardar-les. Cada petit detalh deth jardin auie estat plan pensat, e eth jardin ère tan gran qu'eth madeish jardinèr non se'n sabie a on acabaue. S'òm anaue caminant e caminant, s'arribaue en beròies picades a on i auie arbes plan nauti e lacs prigonds. Es bòsqui s'estenien enquiara mar, qu'ère prigonda e blua; prigonda justaments pr'amor de qué es vaishèths mès grani podessen navegar de cap a laguens, jos es arrames des arbes.

Entre aguesti arbes i auie un rossinhòl que cantaue tan delitosaments qu'autanplan eth praube pescaire qu'auie un pilèr de d'autes causes entà hèr s'arturaue a entener-lo quan gessie de nets a parar es sòns hilats.

Ò, cèu! Quina causa tan polida!, didie. Mès ara seguida li pertocaue atier as sòn ahèrs e se'n desbrambaue deth rossinhòl. Era net a vier en tornar-lo a entèner, sorriscleue de nauèth: Ò, cèu!, quina causa tan polida!

En caplòc der empeaire i arribauen viatjaires de toti es parçans deth mon. Tot qu'ac admirauen de grana manèra, sustot eth palai e es jardins, mès quan entenien ath rossinhòl didien toti:

– Aquerò qu'ei mielhor que tot!

En entornar entàs sues tèrres ne hègen descripcions, e es qu'èren sabents redigien fòrça libres sus era ciutat, eth palai e eth jardin; mès qu'arrés non deishaue de cornèr eth rossinhòl: tostemp lo botauen per dessus de tot. Es viatjaires qu'èren poètes escriueren es mès polits poèmes, toti eri sus eth rossinhòl que i auie laguens eth bòsc ath cant deth blu mar prigond. Aguesti libres romèren per tot eth mon, e damb eth temps n'arribèren bèri uns enquiar empeaire. Eth seiguie ena sua cagira d'aur en tot liéger e mès liéger; e botjaue era tèsta, plan compladut d'auer coneishement de tan beròies descripcions dera ciutat, eth palai e eth jardin.

"Mès eth rossinhòl qu'ei mielhor que tot", liegec. Qué ei aquerò?, didec er empeaire. Eth rossinhòl? Vai, que non n'auia entenut a parlar. I a un audèth atau en

mèn reiaume, e, encara mès, laguens eth mèn jardin, e jamès n'è entenut a parlar? Ara plan! Auer auut de desnishà'c en un libre!

Alavetz cridèc ath sòn cavalièr de servici, qu'ère de tan naut linhatge que, quan bèth un d'ua categoria inferiora li gosaue parlar o hèr-li bèra pregunta, eth sonque responie -P-, que vò déder arren en abolut.

- Diden qu'aciu i a un audèth plan neravilhós, rossinhòl de nòm, didec er empeiraire. Diden qu'ei mièlhòr que quinsevolh auta causa de tot eth mèn reiaume! Vai!, jo jamès n'auia entenut a parlar.
- Jamès è entenut que se mentèsse, didec eth cavalièr de servici. Jamès non a estat presentat ena Cort.
- Desiri que compareishe aciu, aguest madeish vrespe, a cantar entà jo, didec er empeiraire. Toti saben es causes que m'apertien, e jo non ne sai arren!
- Enquia ara jamès auia entenut que se'n hesse mencion, didec eth cavalièr de servici. Lo cercarè e lo traparè!

Mès a on li calie trapar-lo? Eth cavalièr de servici correc escales ensús e escales enjós, e peth laguens e peth dehòra de totes es crambes e correders. Arrés des que trapaue auie entenut a parlar deth rossinhòl: atau ei qu'eth cavalièr de servici tornèc, ath córrer, de cap ar empeiraire. E didec qu'era causa deuie èster ua legenda endonviada pes qu'auien escrit es libres.

- Que non li cau creir a sa Majestat imperiau tot aquerò que sigue escrit. Es libres tot soent son pures invencions, autanplan quan non apertien ara que ne didem *Nigromància!*
- Mès eth libre qu'ac è liejut m'a estat enviat peth plan poderós empeiraire deth Japon; atau ei que non pòt contier faussetats. Que voi entèner ad aqueth rossinhòl: hètz tu per tu que sigue aguesta net. Jo que l'autregi era mia mès graciosa proteccion; e, se non vie entà aciu, tota era mia Cort sera caushigada en auer sopat!
- Tsing-pi!, didec eth cavalièr de servici. E tornèc a córrer entà dehòra, escales ensús e enjós, peth laguens e peth dehòra de totes es crambes e correders. Era mitat dera Cort corrie damb eth, pr'amor qu'arrés auie talents de qué lo caushiguèssen. I auèc preguntes e mès preguntes sus aqueth rossinhòl qu'ère coneishut de tot eth mon de dehòra, mès d'arrés dera Cort. A tot darrèr trapèren a ua punceleta ena codina. Era didec:
- Ò!, cèu! Eth rossinhòl? Pro que lo coneishi! Òc, de vertat que sap çò qu'ei cantar! Cada net m'ei permetut d'arremassar minjar sobrèr entà amiar-lo tara mia mair malauta: era s'està aqui baish, ath ras dera plaja. En mèn camin de tornada, quan sò cansada, me pòsi ua estoneta en bòsc, e alavetz enteni ath rossinhòl. Eth sòn cant me hè a vier lèrmes enes uelhs; me retire tauments quan era mia mair me pune!
- Gojateta codinèra, didec eth cavalièr de servici; vos artenherè ua posicion establa ena codina, e eth permís de campar ar empeiraire en tot dine, se mos voletz amiar

entà a on viu eth rossinhòl! Que s'an dat ordes tà que compareishe ena Cort aguesta net.

Alavetz se n'anèren toti amassa tath dehòra, pr'amor d'endralhar-se de cap ath bòsc a on eth rossinhòl acostumaue a cantar. Era mitat dera Cort i acodic. Mentre i anauen ath mès córrer, ua vaca comencèc de bramar.

- Ò, didec un joen cortesan. Aciu que l'auem. Quin poder tan meravilhós en un èster tan petit! Vertadèraments, ja l'auia entenut abantes.
- Non, aquerò son vaques que bramen; encara èm d'aquerò mès luenh der endret.

Alavetz es gargolhes comencèren de hèr eth sòn rac-rac en aiguamòg.

- E aquerò diden qu'ei tan polit?, hec eth caperan chinés. Qu'ei plan semblable ath trinhonar des campanes dera glèisa.
- Non, aquerò que son gargolhes!, didec era mossa dera codina. Mès me pensi qu'ara non i estaram guaire a entener-lo!

Alavetz eth rossinhòl comencèc a cantar.

- Aciu que l'auetz!, didec era gojateta. Escotatz, escotatz! Qu'ei aciú! E senhalèc un audèth cendrós, naut de tot des arrames.
- Ei possible?, didec eth cavalièr de servici. Jamès m'auria pensat que siguesse d'aguesta sòrta. Qué ordinari que semble! Eth hèt de campar a gent de tan nauta categoria, damb er espant, l'aurà hèt a pèrder toti es colors.
- Rossinholet!, didec era gojateta dera codina, en tot lheuar era votz. Eth nòste graciós emperaire vò que cantetz entada eth.
- Damb plaser!, didec eth rossinhòl, en tot bresilhar dera manèra mès deleitosa.
- Semblen tauments campanetes de cristau, didec eth cavalièr de servici. Guardatz era sua petita gòrja. Be n'ei d'actiua! Qu'ei estranh que jamès non l'ajam entenut enquia ara! Ne sò solide fòrça qu'artenherà ua grana capitada ena Cort!
- Cantarè de nauèth dauant der emperaire?, didec eth rossinhòl, que s'auie pensat qu'er emperaire ère present.
- Preciós rossinholet mèn, didec eth cavalièr de servici: qu'è er aunor de demanar era vòsta preséncia entà ua hèsta dera Cort d'aguesta net, a on encisaratz S.G.M. er emperaire damb es vòsti cants embelinaires.
- Eth mèn cant que sone mielhor entre es arbes, didec eth rossinhòl.

Mès qu'anèc damb eri de bon grat en enténer qu'er emperaire ac desiraue.

Eth palai siguec tot enlumenat entad aquera escadença. Es parets e es pasiments, que toti èren de pordelana, miralhauen en recéber era lum de milèrs de fanaus d'aur. Es mès polides flors, totes de classa trincadissa, ornauen es correders. I a uie se qui sap es empossades d'aciú e d'enlà, e un brivent corrent d'aire; mès justaments aquerò hège a trinhonar es campanetes, e òm s'aumplie es aures deth trinhonament. Ath miei dera cramba de recepcion, a on ère seigut er emperaire, i auien plantat un pau, e sus eth li calie botar-se ath rossinhòl. Tota era Cort qu'ère arremassada, e ara gojateta

dera codina se l'auie permetut d'èster darrèr dera pòrta, pr'amor que ja auie eth titol efectiu de codinèra. Toti amiauven es mielhors vestits; toti virauven es uelhs de cap ar auderet gris que hège botjar era tèsta ar emperaire. Eth rossinhòl cantèc deleitosaments, e ar emperaire li vengueren es lèrmes enes uelhs e li baishèren caròles enjós; e alavetz eth rossinhòl cantèc mè s polidaments que jamès, e es sues nòtes esmoigueren a toti es còrs. Er emperaire ne siguec embelinat, e didec qu'eth rossinhòl aurie ua bona recompensa: era sua sabateta d'aur penjada en còth. Mès eth rossinhòl refusèc era aufrena, tant que l'arregraïe, e didec que ja n'ère pro compensat.

- Qu'è vist lèrmes enes uelhs der emperaire: aguesta ei era mia recompensa de mè s naut prètz. Es lèrmes d'un emperaire son d'un poder meravilhós! Diu sap que ne sò premiat abastaments. E de nauèth s'esclatèc en ua doça cantada celestiau.
- Ei era mè s deleitosa cocarèla que jamès aja vist, didien es daunes. E se placèren un shinhau d'aigua ena boca entà sajar eth madeish bresilhadís e hèr-lo quan bèth un les parlèsse, en tot creder-se, atau, tan prodigioses coma eth rossinhòl. Autanplan es vailets e es sirventes declarèren qu'èren satisfèts; e aquerò qu'ei dèder molt, pr'amor que son era gent mè s dificil de complàser. Òc, cèrtaments, eth rossinhòl auie costat sensacion. Li calie demorar-se ena Cort, ara, e auer era sua pròpia gabiòla, atau coma era libertat de hèr un torn dus viatges ath dia e un de nets. Anauen tostemp damb eth dotze vailets, que cada un agarraue ua cinta qu'ère estacada ath torn dera sua pauta. Que non i auie guaira alegria en gèsser d'aguesta manèra.

Tota era ciutat parlaue der audèth meravilhós; e se, en trapar-se dues persons, era ua li didie ara auta: *Ros*, e era auta responie *Nhòl*, alavetz alendauen, en tot auer-se comprenut perfèctaments. A onze hilhs de fabricants de hormatges les siguec dat eth nòm de Rossinhòl; mè s cap d'eri ne gessec damb votz.

Un dia arribèc un gran paquet entar emperaire: ath cant de dehòra i ère escrita era paraula "Rossinhòl".

- Ara auram un aute libre sus aguest celebrat audèth, didec er emperaire.

Mès que non ère cap un libre: ère ua petita òbra d'art laguens ua caisha, un rossinhòl artificiau, exactaments parièr ath viuvent, mè s, atapit peth dessus de diamants, robins e safirs.

Quan se l'auie dat còrda, ar audèth, podie cantar un des cants d'audèth de vertat de vertat, e tremolaue era coa, a on parpelejauen er argent e er aur. Ua cinta ère estacada ath torn deth còth, e amiaue era següenta inscripcion: "Eth rossinhòl der emperaire deth Japon qu'ei plan praube, en comparèr damb eth der emperaire dera China".

Toti dideren: Ò!, quina beresa! E era persona qu'auie portat er audèth artificiau recebec ara seguida eth titol d'Imperiau Portaire de Rossinhòls en Cap.

- Ara que canten toti dus amassa. Quin duò n'auram!

E les calec cantar amassa. Mès era causa non se passèc guaire ben, pr'amor qu'eth rossinhòl de vertat cantèc ath sòn estil, e er artificiau non podec cantar que

valsi.

- Que non i hè arren aquerò, didec eth mèstre de musica: entone perfèctaments, e ei plan corrècte en tot.

Dempús li calec cantar ar audèth artificiau tot solet. Siguec ua capitada tan grana coma era qu'auie auut er audèth de vertat, e ath delà ère plan mès polit ara vista, parpelejaue tau que braçalets e agulhes de piech.

Cantèc tres viatges era madeisha melodia, e non s'espisauè bric: era gent, de bon grat l'aurie tornat a escotar dèc eth començament, mès er emperaire didec qu'ara li tocaue de hè'c ath de vertat...

Mès a on ère? Arrés se n'auie encuedat de se com hugie pera hièstra dubèrta, en tot s'entornar enes sues picades verdes.

Toti es cortesans l'en dideren de toti es colors, e dideren qu'ère un audèth plan desarregraït.

- Mès auem eth miellhor audèth, dideren. E dempús er artificiau li calec tornar a cantar, e aguest siguec eth trenta quatau viatge qu'escotèren era madeisha melodia; mès encara non la sabien deth tot, pr'amor qu'ère plan dificila!

Eth mèstre de musica laudèc a tot poder er audèth, e persutèc qu'ère plan miellhor que non pas eth rossinhòl de vertat, non sonque en tot considerar eth sòn exterior tot plen de diamants, senon eth laguens tanben.

- Pr'amor que, vedetz? Senhores e senhors, e er emperaire dauant de toti...eth rossinhòl de vertat jamès non sabetz se qué vos harà a sénter; mès, per çò que hé ar artificiau, tot qu'ei determinat per auança: atau ei, e atau a de demorar, e non pòt èster autaments. Vo'n podetz encuedar des causes, lo podetz daurir e mostrar er invent uman en ajustar es valsi, veir se com foncionen, e se com ua nòta seguís ara auta!
- Aguest qu'ei exactaments era mia pensada, dideren toti. E eth mèstre de musica artenech eth permís d'amuishar er audèth ath public eth dimenge a vier. Tanben ada eri les calie entener-lo, didec er emperaire. Atau ei que l'escotèren e toti s'afoguèren, tau que s'auessen embriagat de tè (qu'aguest ei un costum tot a fèt chinés).

Dempús toti dideren: Ò!, e esteneren es sòns dits guinhaires entà naut e botgèren es sòns caps.

Mès eth praube pescaire qu'auie entenuit ath rossinhòl de vertat, didec:

- Que sone plan polit, e ei plan semblable ath de vertat; mès que li manque ua causa, sabi pas quina.

Eth rossinhòl de vertat siguec despatriat deth reiaume.

Er audèth artificiau auie eth sòn estatge sus un coishin de seda, ath cant deth lhet der emperaire. Toti es presents d'aur e pèires precioses qu'auie rebut èren ath sòn entorn. Eth sòn titol auie pujat a èster eth de Cantaire Imperiau en Cap dera Cramba, en prumèr lòc dera sua categoria, a man quèrra: pr'amor qu'er emperaire credie qu'era

part mès importanta ère aquera a on eth còr auie sèti. E autanplan un còr d'empeaire ei ena man quèrra.

Eth mètstre de musica escriuec vint-e-cinc volumes sus er audèth artificiau. Eth tractat qu'ère fòrça long, e redigit enes caractèrs chinesi mès difícils. Toti dideren que l'auien liejut e l'auien comprenut; pr'amor qu'autaments aurien passat per pècs, e es sòns còssi aurien estat caushigadi.

Atau se passèren es causes pendent un an sancer. Er empeaire, era Cort e toti es auti chinesi sabien de còr quinsevolh petit triolet des cançons der audèth artificiau; mès aquerò hège que les shautèsse mès encara, pr'amor que toti se podien júnher ath cant. Autanplan es gojats deth carrèr cantauen "tzi, tzi, tzi" e "cluc, cluc, cluc", e er empeaire tanben ac cantaue.

Mès ua vrespada, quan er audèth cantaue d'aquerò mès e mielhor e er empeaire ère ajaçat en lhet en tot escotar-lo, quauquarren s'aluguèc laguens er audèth damb un ssssr. Dempùs un ressòrt se trinquèc: totes es arròdes heren rrrrr, e era musica s'arturèc.

Er empeaire sautèc deth lhet e manèc a cercar as sòns pròpis mètges; mès de quina utilitat podien èster? Dempùs manèc a cercar ath relotgèr, e, après un pilèr de parlòta e verificacions, artenehèc a hèr anar ar audèth de nauèth, se hè non hè; mès didec que li calie estauviar-lo tant que siguesse possible, pr'amor qu'ère rosigat de grana manèra e non podie renauir-se era mecanica enquiath punt d'èster-ne segur dera melodia.

Que siguec un gran patac, aqueth! Sonque un còp ar an gosèren hèr a cantar ar audèth, e damb pro trebalhs; mès alavetz eth mètstre de musica hège un petit parlament, en tot servir-se de totes es paraules mès difíciles: didie qu'ère tan bon coma tostemp, e era sua paraula auie fe.

Se passèren cinc ans, e alavetz queiguec un gran dòu sus era nacion; pr'amor que toti estimauen fòrça ath sòn empeaire, e ère malaut e li calerie morir, segontes didien. Ja s'auie alistat un empeaire nau, e era gent demanèc ath cavalièr de servici se com anaue eth sòn empeaire.

- P, responec eth, en tot botjar eth cap.

Er empeaire jadie palle e hered en sòn lhet sumptuós. Es cortesans se pensauen qu'ère mòrt, e gesseran toti a presentar es sòns respèctes ath nau empeaire. Es vailets gesseran a hèr un shinhau de blagadissa, e les sirventes balhèren ua grana amassada, a on se servic caffè. S'esteneren teles per totes es crambes e correders pr'amor d'amortesir eth son des passi; atau ei qu'auie quietud, fòrça quietud. Mès er empeaire encara non ère mòrt. Jadie redge e esblancossit en lhet sumptuós, damb pendolhs de velot e garniments d'aur faissucs. I auie ua hièstra dubèrta, ath dessus sòn, e era lua escampilhaue un hèish de lum sus er empeaire e er audèth artificiau, qu'ère ath sòn darrèr.

Eth praube empeaire damb pro trebalhs podie alendar: semblaue qu'auie un pes sus eth piech. Dauríc es sòns uelhs, e alavetz vedec qu'ère era Mòrt, qu'ère seiguda

sus eth sòn piech, en tot amiar era sua corona d'aur. Damb ua man voludaue era daurada espada der empeaire, e damb era auta era sua bandèra imperiau. En tot er entorn, entre miei des revlincos des pendolhs de velot, campauen fòrça cares nasejaires: quauques ues èren hastigosas; d'outes èren gentiles e agradiues. Èren es bones e males accions der empeaire, qu'ara lo guardauen fixaments, tant qu'era Mòrt l'estronhaue.

- Vo'n rebrembatz d'aquerò? Gasulhauen era ua darrèr era auta: Vo'n rebrembatz d'açò? E li didien tantes causes, qu'era sudor li baishaue pes possi.
- Jamès auia vist ua causa atau, didec er empeaire. Musica!, musica! Sonatz es grani tambors chinesi, sorrisclic, pr'amor de qué non posca entèner aquerò qu'eres me diden!

Mès eres que contunhèren e contunhèren, e era Mòrt seiguie, en tot estornejar eth sòn cap, madeish qu'un chinés, a cada causa que se didie.

- Musica, musica! Cridaue er empeaire. Vos, preciós auderet daurat: cantatz, cantatz! Vos è cargat de pèires precioses, e autanplan e penjat era mia madeisha sabateta daurada ath torn deth vòste còth: cantatz, vos digui, cantatz!

Mès er audèth s'estaue tot carat, pr'amor que non i auie arrés que li balhèsse còrda: atau ei que, naturauments, non podie foncionar. Era Mòrt contunhaue fixant es granes orbites uedes des sòns uelhs sus eth, e tot ère en silenci, terriblements en silenci!

De ressabuda, ath cant dera hièstra, i auec un esclat d'ua plan beròia cantada: qu'ère eth rossinhòl viuient, pauhicat en ua arrama deth dehòra. Auie entenut a parlar dera malautia der empeaire, e auie compat entà balhar-li consolacion e esperança. Tant qu'eth cantaue, es cares der entorn vengueren emblaimades e mès emblaimades, e era sang correc damb naua fòrça pes venes der empeaire e a trauers des sòns pès e braci aflaquits.

Autanplan era Mòrt escotaue eth cant e didie:

- Contunha, rossinhòl, contunha!
- Pro, se me balhatz era espada daurada tota ludenta; pro, se me balhatz era bandèra imperiau; pro, se me balhatz era corona der empeaire.

E era Mòrt entornèc cada un d'aguesti tresaus per ua cançon, e eth rossinhòl seguic cantant. Cantèc causes deth quiet cementèri, a on es ròses florissen, a on era flor deth saüc embarre er aire e a on era èrba trena ei tostemp de nauèth umidificada pes lèrmes des que ploren. Aguest cant bohèc ath laguens dera Mòrt er engüeg deth sòn jardin, e, tau qu'ua hereda broma baisha cendrosa, trauessèc de cap a dehòra, era hièstra.

- Gràcies, gràcies!, didec er empeaire. Auderet celestiau, be vos coneishi! Vos auia despatriat deth mèn reiaume; e vos, totun, auetz hèt enlà damb eth vòste embelinament es males visions qu'èren ath torn deth mèn lhet en tot hèr era cantaria, e auetz trèt era madeisha Mòrt deth mèn còr! Com poirè jamès pagar?

- Ja m'auetz recompensat, didec eth rossinhòl. Vos hi a vier es lèrmes enes uelhs eth prumèr viatge que cantè entà vos, e jamès ac desbrembarè! Aguestes son es jòies qu'alègren eth còr d'un cantaire. Mès dormitz, ara, e desvelhatz-vos renauit e fòrt! Jo que cantarè entà vos!

E alavetz cantèc de nauèth, e er emperaire queiguec en un doç sòn reparaire. Eth solei ludie ath laguens dera hièstra dera sua cramba quan eth se desvelhec renauit e san. Arrés des que lo servien auie encara retornat entada eth, pr'amor que se pensauen qu'ère mòrt; mès eth rossinhòl encara ère aqui, tot cantant.

- Tostemp demoraratz damb jo!, didec er emperaire. Solet cantaratz quan voleratz, e jo der audèth artificiau ne harè mil bocins.
- Arren d'aquerò!, didec eth rossinhòl. Eth qu'a hèt tot eth ben qu'a podut! Sauvatz-lo tau qu'auetz hèt tostep. Que non posqui cap bastir eth mèn nin e viuer laguens aguest palai; mès deishatz que venga quan volga, e alavetz me botarè ena arrama, de nets, e cantarè entà vos. Cantarè entà alegrar-vos e her-vos reflexiu: vos diderè cançons des erosi e tanben des que patissen. Vos diderè cançons deth ben e deth mau que se vos tien amagadi. Eth petit audèth cantaire vòle luenh e per fòrça endrets: va de cap ath praube pescaire e de cap ara casa campanharda; de cap a gent qu'ei plan luenh de vos e dera vòsta Cort. M'estimi mès eth sòn còr que non pas era vòsta corona e, totun, i a ua flaira de santetat, ath torn dera corona, tanben! Vierè, e cantarè entà vos! Mès que m'auetz de prométer ua causa.
- Vos ac prometi tot!, didec er emperaire, que s'estaue de pès, damb es ròbes imperiaus que tot just venguie de botar-se, e auie era espada d'aur tota faissuga sus eth sòn còr.
- Ua causa vos demani! Non digatz ad arrés qu'auetz un audèth que vos ac ditz tot: qu'ei mielhor qu'ac hescatz atau!

Dempús er rossinhòl volèc qui sap entà on. Es que servien ath malaut tornèren entà veir era portadura deth sòn emperaire defuntat, e aqui s'estèc eth de pès, en tot dider-les:

- Bon dia!

ETH LITET LÈG

Eth camp qu'ère alavetz un ben de Diu. Corrie er ostiu. Eth horment ère daurat, e es civades encara èren verdes. Eth hen ère apilerat sus es riches artigues des prigondors, per a on hège camin era cigonha, tant que parlotejaue en egipcian, eth lengüatge que l'auie ensenhat sa mair.

Ath torn deth camp e era artiga i auie bòsqui que non s'acabauen jamès e qu'ath miei i dormien estanhs prigonds. Òc, eth parçan ère vertadèraments delitós. En endret mès solelhat i auie ua casa vieilha, entornejada d'uns fossats que penetrauen fòrça; e granes huelhes de laparassa possauen des parets dera casa enquiath ras madeish dera aigua. Bères ues èren tan granes qu'un mainatge se podie caperar dejós d'eres. Entre es huelhes, er arrecès ère tan gran coma en còr dera picada; e aqui i auie ua lita seiguda sus eth sòn nin. Precisaments ère en tot tier compde des sòns litets; mès lèu ère cansada de sèir, per tant de temps qu'era causa se tardaue. Autaments, auie pògues visites, pr'amor qu'es autes lites s'estimauen mès nadar d'aciu e d'enlà des fossats que non pas hèr tremolar es anques aqui naut, jos es huelhes dera laparassa, parlotejant damb era.

Fin finau, un ueu darrèr er aute comencèc a petar. Chip, chip!, hègen. Toti es petits auien entrat ena vida, e possauen eth cap entà dehòra.

- Quac!, quac!, didec era lita. E toti eri comencèren de hèr quac!, autant fòrt que podien, e guardèren ath sòn entorn, entà toti es costats, entre es huelhes verdes. Sa mair les deishèc guardar tant que volessen, pr'amor qu'eth verd ei bon entàs uelhs.
- Be n'ei de gran eth mon, vertadèraments!, dideren toti es petits. Pr'amor que, ath delà, auien plan mès espaci entà botjar-se que quan èren laguens eth casquelh.
- Que vos pensatz qu'aquerò ei tot eth mon?, didec era mair. S'esten un modelhon en aute costat deth jardin, e agarre, autanplan, eth jardin deth rector; mès que non è arribat jamès tant enlà. Supausi que ja ètz toti aciu? E se lheuèc. Non, veigui qu'encara non i ètz toti: eth ueu mès gròs encara jatz aciu. Guairi temps i estarà? E tornèc a sèir-se sus eth nin.
- Ben, se com va era causa?, didec ua lita vieilha qu'auie vengut a tier-li ua visita.
- Aquest ueu que non acabe jamès, responec era lita seiguda, eth casquelh non vò petar; mès guardatz-vos es auti: son es litets mès polidi que jamès aja vist; exactaments parièrs a sa pair, eth pòga-pena! Jamès non campe per casa.
- Deishatz-me veir eth ueu que non vò crebar, didec era vieilha lita. Podetz èster-ne solide fòrça qu'ei un ueu de piòc! Un viatge m'enganhèren atau, e auí copacaps e tisses sense fin ne compde damb es petits, pr'amor que vos posqui pro dèder qu'era

aigua les estrements. Que non i auec manèra: cacalegè e m'i predè, mès non ne treiguí arren. Deishatz-me veir eth ueu! Qu'ei un ueu de piòc! Deishatz-lo de cornèr, e ensenhatz as auti petits a nadar.

- Lo coarè un shinhau mès: è coat tant de temps que pro posqui contunhar enquiara hèira de Sant Joan.
- Coma volgatz, didec era lita vielha, e partic.

A tot darrèr eth ueu gròs petèc. Chip! Chip!, didec eth petit. E venguec entà dehòra. Be n'ère de gròs e de lèg! Era lita lo guardaue.

- Qu'ei un litet terriblements gròs, didec: cap des auti non s'i retiraue. Serà, ça que la, un ueu de piòc? Lèu lèu ac endonviaram: qu'anarà a parar ena aigua, encara que l'aja de lançar a còps de pè jo madeisha.

Londeman, eth dia qu'ère gloriosaments bèth, e eth solei ludie sus totes es huelhes de laparassa. Era mair lita, damb tota era sua familia, s'endralhèc de cap as fossats.

Chaf!, se lancèc laguens era aigua, quac!, quac!, didec. E es litets se deishèren quèir era un darrèr er aute. Era aigua les esposquèc sus es tèstes, mès se redrecèren de nauèth e flotèren bèraments. Es sues pautes s'alugauen totes soletes, e non n'i mancaue cap; autanplan eth gròs, lèg e cendrós, nadaue damb eri.

- Non, que non ei un piòc, hec era. Guardatz qué polidaments hè anar es sues pautes e qué regde s'està! Qu'ei eth mèn petit! Fin finau non ei tan mala causa, se lo campes damb atencion. Quac!, quac! Vietz damb jo, e vos amiarè entath mon e vos presentarè en corrau des auques; mès demoratz-vos tostemp plan ath cant, pr'amor de qué arrés vos posque caushigar, e tietz compde damb eth gat!

Dempús anèren de cap ath corrau des lits. I auie format un gran tapatge, pr'amor que dus petits lutauen peth cap d'ua anguila, e a tot darrèr siguec eth gat que l'auec.

- Atau ei com van es causes en aguest mon, didec era mair des lits.

E se lequèc eth bèc, pr'amor qu'eth cap d'anguila lo volie era.

- Voludatz es comes, didec; hètz per manèra de cacalejar coma cau, e inclinatz eth còth dauant aquera lita vielha d'aquiu. Qu'ei era de mès nauta categoria de totes; pòrte sang espanhòla enes venes, aquerò explique eth sòn volum; e, vedetz?, amie un parraquet vermelh ena sua cama; aquerò ei ua causa prodigiosaments bèra e era mès extraordinària mèrca de distincion qu'un lit posque tier. Aquerò amuishe claraments que non se la pòt deishar de cornèr, que merite èster contemplada, autant pes bèsties que pes òmes! Cacalejatz, ara! Non viretz es pès de cap ath laguens: un litet ben educat sauve es comes ben desseparades, tau qu'ac hèn sa pair e sa mair. Atau. E, ara, inclinatz es còthi e didetz: quac!.

Que heren aquerò que les auie manat; mès es auti lits que i auie peth costat les guardèren, e dideren, en votz d'aquerò mès nauta:

- Ara plan. D'aciú endauant que mo'les auram de veir damb aguesta còlha! Coma se non n'auéssem pro! Ai, senhor! E que n'ei de lèg, aqueth litet! Que non lo poiram

pas sostier!

Un lit s'apressèc e li mosseguèc eth còth.

- Deishatz-lo d'anar, didec era mair: non hè cap de mau.
- Plan segur que non; mès ei tan destrantalhat e extravagant!, didec eth mossegaire.
- Mos cau bastonar-lo.
- Qu'ei ua polida encamada totun, didec era vielha lita qu'amiaue eth parraquet ath torn dera cama. Toti son de bèra preséncia, dehòra d'aguest: aguest qu'ei d'ua mòstra malerosa. Ei domatge que non lo pogatz entornar.
- Aquerò ei impossible, Vòsta Gràcia, didec era lita mair. Non ei gentil mès ei ua creatura coma un tròç de pan, e nade tan beròiments coma quinsevolh des auti. Mès, encara: me pensi qu'autanplan me posqui riscar a híger que mielhorarà d'aciu endauant, o dilhèu damb eth temps se harà mès petit! Qu'ère massa gran laguens deth ueu: atau ei que non a gessut damb guaira bona portadura. E dempús li hec copets en còth e lo bailinèc. Ath delà ei un mascle, didec: atau ei qu'era causa non a cap importància. Me pensi que serà plan fòrt, e non dobti que se daurirà camin en aguest mon.
- Es auti litets son plan polidi, didec era vielha lita. Ara hètz tau que se vos estèssetz ena vòsta casa; e, se trapatz eth cap d'ua anguila, me lo podetz hèr a vier.

Dempús d'aqerò se senteren ben ben coma en çò de sòn. Mès eth praube litet qu'auie estat eth darrèr a gèsser deth casquelh, e qu'ère tan lèg, siguec mossegat, empossat, e victima des risetes des lits e des garies.

- Qu'ei massa gròs, didien toti. E eth piòc qu'auie neishut damb es esperons hicadi, e per tant se credie ben ben un emperaire, s'espelofic tot coma un vaishèth a plia vela, s'apressèc ada eth, e sorriscleuc enquia vier tot caravermelh. Eth praube litet qu'ère capvirat, e non sabie entà a on virar-se; se sentie desesperat pr'amor qu'ère tan lèg e l'escometie tot eth corrau.

Aquerò se passèc eth prumèr dia, e dempús es causes empejorèren e empejorèren. Eth praube litet siguec acaçat e batanat per toti: autanplan es sòns frairs e fraies l'ablasigauen, e tostemp li didien:

- Pro qu'eth gat t'engarrapèsse, causa hastigosa!

Enquia e tot sa mair didie:

- Voleria, per Diu, que siguéssetz a ues quantes miles de distància.

Es lits lo mossegauen, es garies lo picauen, e era gojata que les neurie li balhaue còps de pè.

Atau, donc, hugec e volèc de cap ath dessus deth clòs, e es auderets hugeren espaurits pes aires.

- Qu'ei pr'amor que sò tan lèg, se pensèc eth praube litet, en tot clucar es uelhs. Mès a maugrat de tot contunhèc corrent. Dempús arribèc en un gran aiguamòg a on viuien es lits sauvatges. Ère tant espisat e tant aclapat, que s'i demorèc tota era net.

Ath maitin es lits sauvatges venguèren volant, a inspecionar eth nau companh.

- Quina sòrta de creatura ètz?, demanèren, tant qu'eth litet se virauè d'un costat en aute e les saludaue tan ben coma podie.
- Qu'ètz terriblaments lèg!, dideren es lits sauvatges. Mès aquerò que mos ei parièr, se non vos maridatz damb degun dera nòsta familha.

Praube gojat! Non auie pas pensat en maridatge. Tot çò qu'auie de besonh ère eth permís d'estar-se entre es jonquetes e béuer un shinhau d'aigua der aigumòg.

S'estèc aqui dus dies sancers. Ara seguida venguèren dues auques sauvatges, dus mascles. Non hège guaire temps qu'auien gessut deth casquelh, e, per tant, èren pro shordaires.

- Escotatz, companh, dideren: ètz tan lèg qu'auem ua vertadèra pena per vos: voletz amassar-vos damb nosati e èster un audèth de pas? I a un aute aigumòg per aciu apròp, e i a bères auques sauvatges plan polides, totes eres gentiles puncèles que saben díder: quac!. Qu'ètz pro lèg entà hèr fortuna entre eres.

En aqueth moment s'escotèc en aire: pam!, pam! E es dues auques sauvatges queiguèren mòrtes entre es jonquetes, e era aigua se rogiè de sang. Pam!, pam!, contunhèren hènt es escopetes; e escabòts sancers d'auques sauvatges gesserèren d'entre es jonquetes, e es trets heren naues victimas entre eres.

Que i auie ua grana cacèra, e es caçaires èren amagadi ar entorn der aigumòg: bèri uns s'estauen, autanplan, seigudi enes branques des arbes qu'estenien eth sòn vigor sus era aigua. Eth hum bluenc se lheuaue coma bromes entre es arbes ombrius, e s'espargie peth dessus er estanh.

Es gossets d'aigua romauen per aciu e per aqui der aigumòg, shap, shap! Es jonquetes e es canères s'inclinauen dejós es sues caushigades per toti es costats. Era situacion ère terriblaments espantorianta entath praube litet. Avitzèc era sua tèsta, en tot hèr-li a dar un torn e ajocant-la dejós era ala, e justaments alavetz un gosset espaventós campèc ath ras madeish d'eth: era lengua li penjaue dehòra dera boca e es sòns uelhs gardauen fixaments d'ua forma pèrvèrsa. Dauric eth gran malh dera sua boca a tocar deth litet, mostrèc eth sòn dentat agudent...e...shap!, se n'anèc sense tocar-lo.

- Ò!, gràcies a Diu, alendèc eth litet. Sò tan lèg qu'enquia e tot eth gosset non vò mossegar-me.

Dempús se demorèc tot arraulit tant qu'es trets fiulauen entre eth matarràs, e ua bala darrèr era auta henien er aire.

Non venguec era cauma enquia ua ora plan auançada deth dia, mès autanplan alavetz, eth praube litet non gosèc lheuar-se; i estèc ues ores mès, abantes de campar ath sòn entorn, e dempús hugec der aigumòg tant ara prèssa coma podec. Passèc a trauers de camps e prats, e hège un vent tan fòrt que li calec trimar ara valenta entà hèr camin.

Tath pic dera net arribèc en ua praubeta cabana. Ère un cubèrt tan miserable que

non podie decidir se com se deisharie quèir: atau ei que se demorèc de pè. Eth vent fiulaue tan fòrtaments ath cant deth litet, que li calec sèir sus era coa entà sostier-lo; e eth vent, vingue bohar e bohar. Dempús eth litet vedec qu'era pòrta auie perdut un gahon, e penjaue tan tòrta qu'eth podie arrossegar-se de cap ath laguens dera casa a traùers deth horat; e d'aguesta manèra se hiquèc laguens era cramba. Aquiu i demoraue ua vielha damb eth sòn gat e era sua garia. Eth gat qu'era cridaue *Hilhet*, podie arquejar era sua esquia, hèr ua bohada e lançar bualhs electric: s'enten se se l'amorassaue eth peu ath revés. Era garia auie ues cametes menudes e cuertes, e per aquerò la cridaue *Garieta camacuerta*. Hège ueus, e era vielha n'estaue tant encamardada coma s'auesse estat era sua hilha.

Londeman, er estranh litet siguec descubèrt de seguit, e eth gat comencèc a miaular e era garia a cacalejar.

- Qué diables se passe! Hec era vielha en tot guardar ath sòn entorn. Mès es sòns uelhs non filauen guaire, e se pensèc qu'eth litet ère un gròs lit que s'auie escapat. Vaquí ua grana trobalha, didec: ara qu'auram ueus de lita, s'ei que non sigue un mascle! Ac calerà veir.

Qu'auec ath litet a pròva pendent tres setmanes, mès es ueus que non apareisheran. Eth gat ère eth patron dera casa, e era garia era mestressa, e tostemp parlauen de "nosati e eth mon", pr'amor que se pensauen que representauen era mitat deth mon, e ua mitat qu'ère pro ben era melhor.

- Poderatz hèr ueus? Demanèc era garia.
- Non!
- Voletz tier era bondat de calar-vos un sagèth ena boca, donc?

E eth gat didec:

- Podetz arquejar era esquia, hèr ua bohada, o trèir bualhs?
- Non!
- Alavetz valerie mès que vos sauvèssetz es vòstes pensades quan parle era gent de sen.

Eth litet s'estèc en un cornèr, aleitant mala encolia e comencèc a pensar en aire liure e en solei. Lo senhoregèc un desir invencible de flotar ena aigua, e a tot darrèr non s'en podec estar d'assabentar-ne ara garia.

- En nòm de Diu! Per qué vos preocupatz?, demanèc era. Non auetz arren a hèr: vè-te'n a saber se per qué vos passen peth cervèth aguesti copacaps. Hètz uns quants ueus e aprenetz a hèr ua bohada, e tot aquerò vos gesserà deth cap.
- Mès ei tant agradiu, de flotar sus era aigua!, didec eth litet, e tant agradiu de senter-la se com s'esguitle sus era tèsta quan vos lançatz ath hons!
- Quin divertiment tan polit!, didec era garia. Me pensi que vos auetz capvirat. Preguntatz-li ath gat se qué ne pense d'aquerò. Qu'ei era creatura de mès sen que coneishi. Demanatz-li se l'agrade de flotar sus era aigua o de cabussar-s'i. De jo, non ne parlem. Demanatz-ac ara vòsta madeisha mestressa, ara vielha: non i a

arrés en tot eth mon, mès intelligent qu'era. Vos pensatz que n'a talents, de flotar sus era aigua o d'anar-i peth dejós?

- Que non m'auetz comprenut, didec eth litet.
- Ben, se non vos comprenem nosati, qui ac poirà hèr? Supausi que non vos tietz pas mès intelligent qu'eth gat o qu'era vielha: de jo que non cau hèr-ne cabau. Non hescatz eth simplet, creatura, e arregraïtz tot aquerò que vos auem balhat. Qu'ei que non auetz podut viuer en aguesta cramba tota cauda, e damb ua companhia que n'auetz podut apréner bèra causa? Mès qu'ètz un pòcvau, e non ei aisit d'acoblar-se damb vos. E podetz creir que non voi senon eth vòste ben, e vos digui es vertats clares: que non i a camin mès segur entà conéisher se quini son es nòsti camins. Hètz per manèra, donc, de hèr quauqui ueus, o d'adondar-vos en hèr era bohada, o de lançar bualhs.
- Me pensi que gesserè de cap ath mon de dehòra, didec eth litet.
- Ò!, hètz-ac positiuaments!, didec era garia.

Atau ei qu'eth litet se n'anèc, e nadèc peth dessus dera aigua e s'i cabussèc; mès tota creatura viueta lo guardaue de reuelh per sua leior. Arribèc eth temps dera tardor: es huelhes des bòsqui venguïen auriòles e brunes; eth vent les cuehie e hègen torns de dança. Eth cèu auie era mina d'ua grana heredor, e s'i arturauen es bromes faissugues de nhèu e peiregalh. Un corbàs, sus eth clòs de husta cantaue un trist rondinament, de tant de hered. Hège estrementir sonque de pensar-i; eth praube litet se trapaue, vertadèraments, en un bon trebuc.

Ua vrespada eth solei se cogauè damb er esplendor der iuèrn, quan ua volada d'audèths gesserè dehòra deth matarràs. Eth litet lèg non auie vist jamès ua causa tan beròia: èren tan blanqui qu'enludernauen, damb longui còthi ondulants. Èren cignes, e hègen un crit caracteristic, en tot estèner es sues magnifiques ales espacïoses, e volant des parçans hereds cap as tèrres mès caudes e entara mar liura. Pugèren amont, plan naut! E eth lèg litet se metec fòrça nerviós: hec torns e mès torns laguens era aigua, tau qu'ua arròda, estirant en aire eth sòn còth coma se les volesse seguir. E alavetz hec un sorriscle tan penetrant e tan desconèishut, qu'eth madeish s'espauric de grana manèra. Ò!, non podie desbrembar ad aqueri audèths beròis, aqueri audèths erosi; e tan lèu les auèc dehòra dera guardada se cabussèc enquia arribar ath hons, e quan tornèc a gèsser ère totauments dehòra de se. Non sabie se qui èren aqueri audèths, o entà a on volauen, mès totun açò, se sentie atirat per eri coma jamès n'auie estat de cap auta creatura dera tèrra. Que non les envejaue bric: com se l'aurie podut acodir eth solet desir d'èster semblable ad aqueth prodigi de beresa? Eth sòn còr aurie estat plen d'agraïment s'auesse artenhut, solet, qu'aqueri grani lits l'auessen tolerat ena sua companhia. Praube e lèg animalet!

Er iuèrn siguec d'un hered tan terrible, qu'eth litet non auèc mès remèdi que hèr torns pera aigua entà evitar que se gelèsse; mès cada net eth trauc qu'ath sòn laguens nadaue s'anèc hènt mès e mès petit. Dempús gelèc tan fòrt que tot eth gèu deth dessus crebèc, e eth litet li calec voludar es comes de contunh entà qu'eth gèu non se barrèsse ath sòn entorn. A tot darrèr ère tan cansat que ja non se podie botjar mès, e se

comencèc a glaçar ath còr madeish deth gèu.

A prumèra ora deth maitin passèc un campanhard e lo vedec. S'endralhèc de cap ath gèu e hec un horat, en tot picar damb eth sòn esclòp, qu'ère d'aquerò mès faissuc; e se hec a vier eth litet en çò de sòn. Aquiu que non se tardèc a revier. Es mainatges volien jogar, mès eth litet se pensèc que volien ablasigar-lo, e, espaurit, se lancèc ath laguens deth topin dera lèit, e era lèit esposquèc tota era cramba. Era hemna sorriscèc e quilhèc es mans en aire. Dempús eth litet anèc en ua volada laguens eth barralet deth boder, e queigüec laguens deth recipient dera haria e ne gessec. Imaginatz-vos se qué semblarie en aqueth moment! Era hemna sorriscleue, e sagèc de tustar-li damb es estialhes, e es mainatges queigueren era un sus er aute en tot voler agarrar-lo, e idolauen e arrien. Erosaments era pòrta ère dubèrta, e eth litet hugec entàs matarrassi e entara nhèu queiguda de nauèth, e aquiü s'arturèc, lèu agotat.

Mès que serie massa trist hèr mencion de totes es privacions e misèries que li calec passar aqueth iuèrn tant aspre. Quan eth solei comencèc a lúder e a escauher un aute còp, eth litet ère en aiguamòg e se trapaue entre es jonquetes. Es lausetes cantauen, e auie vengut era primauèra gentila.

Alavetz, còp sec, lheuèc es sues ales, e eres se botgèren damb plan mès de fòrça qu'abantes, e l'amiauen entà dehòra vigorosaments. Abantes que se'n sabesse d'a on ère, se trapec laguens un jardin a on es pomèrs èren ath pic dera florida, e er aire ère tot caperat de lillàs, qu'es sues longues branques protegien es costats nauti deth lac! Ò!, qué n'ère de delitosa era frescor dera primauèra!

Ath sòn dauant madeish campèc a tres beròis cignes blanqui qu'auançauen entath sòn encontre, d'uns matarrassi estant. Damb es sues plomes, que hègen un doç mormolh, nadauen leugèraments sus era aigua. Eth litet reconeishec es audèths majestuosos, e lo senhoregèc ua estranha malenconia.

- Volarè de cap ada eri, de cap as audèths reiaus, e eri m'esbocinaràn pr'amor que jo, que sò tan lèg, gòsi apressar-m'i. Mès qu'ei parierà. M'estimi mès qu'eri m'aucissen que non pas qu'es lits me mossèguen, es garies me piquen, o era hemna des garies me balhe un còp de pè, o me calgue passar tanta misèria en iuèrn.

Atau, donc, volèc entara aigua e nadèc de cap as cignes sobeirans. Eri lo vederen, e s'esdeguèren a vier de cap ada eth damb es plomes espelofides.

- Aucitz-me, ò!, aucitz-me!, didec era prauba creatura. E en tot inclinar eth sòn cap entara aigua, demorèc era sua mòrt. Mès quina causa vedec, miralhada ena aigua transparenta?

Vedec as sòns pès era sua pròpia imatge; mès que ja non ère un audèth maladret e d'un gris ombriu, lèg e desmargat: eth tanben ère un cigne! Qu'ei parierà qu'ajatz neishut en un corrau de lits, s'auetz gessut d'un ueu de cigne!

Se sentec plan erós de totes es misèries e trebucs qu'auie passat: ara que n'auie vengut mès dable entà balhar prèt看 ara sua fortuna, e a tota era beresa que li daue era planvenguda.

Es cignes grani nadèren e nadèren ath sòn entorn, e l'amorassèren damb es sòns

bècs.

Quauqui mainatges apareisher en jardin damb carmins e bocins de pan, que lancèren ena aigua; e eth mès petit cridèc: n'a un de nau! Es auti mainatges heren, en joiòsa cridadissa: Òc, n'a vengut un de nau! E piquèren de mans e dancèren per aqueri endrets, en tot córrer darrèr de sa pair e sa mair. Dempús lancèren eth pan ena aigua, e un d'eri didec que "eth nau ère eth mès polit, pr'amor qu'ère tan joen e tan bèth". Es vielhs cignes inclinèren es sòns caps e li heren omenatge.

Eth que se sentec tot avergonhat, e amaguèc eth sòn bèc dejós era ala; non sabie se qué pensar-ne. Ère erós en grana manèra, mès bric vantariòu; un bon còr jamès se vante. Rebrembec se com auie estat acaçat e menspredat, e ara les entenie a díder a toti qu'ère eth mès beròi de toti es audèths beròis. Es lillàs decantauen es sòns brots ath laguens madeish dera aigua, e ath dauant sòn, eth solei ludent escauhaue e alegraue, e eth hège bronzinar es sues plomes e lheuaue en aire eth sòn còth naut, en tot díder peth laguens, plen de jòia: jamès non auia soniat tanta fortuna quan èra eth Litet lèg!

ETH PARPALHON

Eth Parpalhon cercaue ua prometuda, e, naturauments, desiraue alistar-ne ua de plan gentila entre es flors. Eth les campaue, tan quietaments e discrètaments seigudes sus es sues branques, tau que se sè generauments ua gojata quan non ei comprometuda; mès n'auie tantes per alistar, qu'era causa ère entà copar-se eth cap. Ath parpalhon non li shautauè d'acabar dificultats; atau ei que, ena sua perplexitat, volèc entà Margarida. Sabie qu'era podie d'ider er avier, e que tot soent ac hège; pr'amor qu'es enamorats n'arrincauen huela darrèr de huela, e damb cada ua d'eres òm hège ua pregunta tanhenta ara persona aimada. Ei vertadèr amor? De tot còr? Amor que s'aflaquis? Amor hered? Bric d'amor?, o d'outes preguntes semblables. Cadun pregunte damb eth sòn lenguatge; atau, donc, non tirèc es huelhes senon que les punèc totes, era ua darrèr dera auta, damb era esperança d'arténher ua bona resposta.

- Doça Margarida, didec, ètz era mès sabenta comaire de totes es flors e sabetz era manèra de pred'ider es eveniments. Didetz-me, me cau escuélher aguesta o aquera? O quina alistarè? Quan ac sapia volarè dret de cap ara galanta gojata, e començarè a hèr-li postures.

Mès Margarida pòt li volie balhar era resposta; l'auie alugat qu'eth li didesse "comaire", eth preguntèc un dusau viatge, e un tresau, mès que non li podec arrincar ua soleta paraula; de manèra que hec enlà eth copacap de demanar-li arren mès, e hugec enlà d'enlà, sense mès ramblah, entath sòn ahèr matrimoniau.

Ère ath començament dera primauèra, e i auie un batalhon d'Alhassess blanques e Safrans. Qu'an ua portadura plan alègra, didec eth Parpalhon, son ues cartes embelinaires, mès que me semblen massa joenetes. Eth, tau que fòrça des joeni, preferie gojates un shinhau mès madures. Atau, donc, volèc de cap as Anemònes, mès èren massa vergonhoses entada eth; es Violetes èren massa apassionades; es Tulipes èren massa amigues dera ostentacion; es Jonquilles èren massa vulgars e es flors de telh èren massa petites e auien ua parentèla que non s'acabaue jamès; es flors de pomèra èren, de bona fe, tan polides de guardar coma es Ròses, mès aué i èren e deman non i èren, ath grat deth vent. Que non s'ac valie d'entrar en maridatge entà tan cuerta estona, se pensaue eth. Eth Cede d'aulor ère era flor que li shautauè mès; ère rosada e blanca, pura e delicada, e pertanhie ad aquera sòrta de gojates notables que tostemp van esdegades, mès que pòden èster utiles ena codina. Ère a mand de hèr-li ua declaracion quan, en aqueth precís moment, campèc ua tabelha de cede que penjaue plan ath cant d'era, damb ua flor seca ena part baisha. Qui ei aguesta?, demanèc. Era mia fraia, responec eth Cede d'aulor. De vertat? Aquerò vò d'ider que

vos probablaments vos i retiraratz plan lèu, didec eth Parpalhon, en tot cuélher era volada.

Es Melissòts penjauen ath dessús deth clòs; auien portadures de granes daunes, mès damb cares longues e pèth auriolenca. Non hègen tath sòn gost. Mès, qui responie ath sòn gost? A!, demanatz-l'ac ada eth.

Era Primauèra se passèc, se passèc er ostiu, e era tardor s'anaue passant tanben; es flors èren encara abilhades de colors ludents, mès ai!, era frèsca flaira dera joenesa ère esbugassada. Era fragància lo tirassaue en grana manèra, encara qu'eth ja non ère joen, tanpòc; e non se'n trapaue bric entre es Dalies e Mauves de jardin.

Atau, donc, eth Parpalhon se decantèc pera Frigola boscaira.

- Damb pro trebalh florís, mès qu'ei ua flor, ça que la, e tota fragància: cada huelhon n'ei plen. Me maridarè damb era.

Comencèc, donc, de hestejar-la.

Mès era Frigola boscaira ère regda e carada, e ara fin didec:

- Amistat, òc, mès arren mès. Que sò vieha, e vos ètz vielh. Podem víuer perfèctaments era un per aute, mès que non pas maridar-mos! Non mos tornem babaus, ara nòsta edat tardana!

Atau ei qu'eth Parpalhon non auèc cap de flor. Auie perdut massa temps ena recèrca, aquera darrèra non podie èster. Eth Parpalhon venguec a èster un vielh *conco*, coma ditz era gent.

Vengueren es darrerries dera tardor, e non i auie auta causa que ploges mendres o aigua a patacs; e eth vent bohaue hered sus es vielhs saücs, enquia qu'es huelhes s'estrementien e croishien es branques. Non ère pas causa agradiua de volar peth mon damb vestit d'ostiu; aqueth ei eth temps, sivans diden, que conven mès er amor casalèr. Mès eth Parpalhon non volèc mès peth mon. Auie anat a parar per edart laguens ua casa a on i auie huec ena codinera: òc, vertadèr calor d'ostiu. Poirie víuer, mès "viuer que non ei pro", didie eth: "òm a besonh de claror deth solei, libertat e ua floreta"

E volèc contra es veires dera hièstra, e siguec observat e admirat, e clauat damb ua agulha en ua caisha de curiositats. Aquiu que non podien hèr arren entath sòn anament.

- Ara que sò pauhicat en ua cama, tau qu'es flors, didec eth Parpalhon. Que non ei cap guaire agradiu, totun. Lèu ei coma èster maridat, de tan aganchat qu'un se trape. E hec per manèra de consolar-se damb aguesta reflexion.

- Ei un praube conòrt, sorriscèren es plantes que i auie enes tèsti dera cramba.

- Mès ua planta en un tèst, ei causa plan dificil de creir, pensèc eth Parpalhon; que son massa hicaes entre era gent umana.

ETH CARGÒLH E ETH ROSÈR

Ath torn d'un jardin i auie un clòs d'arbusti d'auerassèr, e mès enlà camps e prats, damb vaques e motons; mès ath miei deth jardin i auie un Rosèr ath pic dera florida. Dejó's d'eth s'arrossegaue un cargòlh qu'auie se qui sap es causes entà complir, sivans eth. Demoratz qu'arribe era mia ora, didec; jo harè fòrça mès que produsir ròses, o auerassi, o balhar lèit coma hèn es vaques.

- Demori fòrça causes de vos, didec eth Rosèr. Posqui preguntar se quan ne veiram bèra causa?
- Me cuelherè eth mèn temps, repliquèc eth Cargòlh. Tostemp ètz tant esdegat en vòste prètzhet, que jamès ath sòn entorn s'alugue eth curiosèr.

Er an a vier eth Cargòlh s'estirassaue, lèu en madeish endret d'abantes, ara lum deth solei, jos eth Rosèr; aguest que ja possaue, e es borrons auien començat a esparger-se en flors dubèrtes, tostemp fresques, tostemp naues. E eth Cargòlh gessie dehòra, a mieges, estenie es sues còrnes, e ara seguida les tornaue a calar entà laguens.

- Tot qu'a eth madeish anament qu'arunan, en lòc i a progrès visible. Eth Rosèr ère caperat de ròses; jamès ne gesserà d'aguesta cançon anuñjosa.

Se passèc er ostiu, se passèc era tardor; eth Rosèr auie balhat ròses e borrons, de contunh, enquia qu'era nhèu comencèc a quèir. Eth temps se hec umit e tempestuós, eth Rosèr s'inclinèc entath solèr e eth Cargòlh s'i entutèc. Comencèc un nau an: eth Rosèr revenguec e eth Cargòlh tornec a trèir eth nas.

- Que ja non ètz qu'un pau envielhit de Rosèr, didec. Vos cau tier en compde que lèu vos secaratz. Auetz balhat ath mon aquerò que podie balhar-li era vòsta natura. Se valie molt o pas guaire, ei ua causa que non è temps entà pensar-la; mès çò qu'ei plan cèrt, ei que non auetz hèt era mès petita causa entath vòste melhorament; autaments, aurietz podut produsir quauquarren de desparièr. M'ac podetz remir? Lèu vieratz un pau tot nud. Comprenetz çò que vos digui?
- M'espauritz, sorrisclic eth Rosèr. Jamès auia pensat en ua causa atau.
- Non; jamès vos auetz encaborniat a pensar guaire. Mès non auetz pensat jamès, per edart, se per qué florietz, e dera manèra que florietz, e com ère qu'ac hègetz d'ua manèra e non de ua auta?
- Non, responec eth Rosèr, que floria de gòi, pr'amor que non podia hèr autaments. Eth solei escauhaue tant, er airegòt refrescaue tant, beuia arrosada clara e ploja faissuga; alendaua...viuia! Dempús me pujaue de tèrra ua sòrta de fòrça, e me venguie ua fòrça de naut. Sentia ua quantitat de plasèr tostemp nau, tostemp gran, e non auia mès remèdi que florir. Ère era mia vida; non podia hèr ua auta causa.

- Qu'auetz auut ua vida plan vulgara, observèc eth Cargòlh.
- Vertadèraments se m'a autreat molt, didec eth Rosèr, mès ara ja non me serà autreat ua auta causa. Vos qu'auetz un d'aguesti sens corsilhosi que rosiguen prigondaments, e tant a favorit qu'espalmaratz ath mon.
- Que non è, de cap manèra, aguesta intencion, didec eth Cargòlh. Eth mon non signifie arren entà jo. Que se m'en fot deth mon! Que n'è pro damb jo madeish e eth mèn laguens.
- Mès, en aguesta tèrra, non mos calerie balhar as pròches era nòsta mielhor ajuda, en tot contribusir damb çò que podem? Òc; jo sonque è estat capable de balhar ròses; mès vos, vos qu'auetz arremassat tantes vertuts...se qué auetz balhat ath mon? Qué li balharatz?
- Qué li è balhat? Qué li balharè? L'escopisqui ath dessus! Non ei bon entad arren! Non m'interèsse bric. Balhatz es vòstes ròses, d'açò non vo'n podetz passar, qu'es auerassèrs balhen auerassi, e qu'es vaques balhen lèit. Cadun de vosati tie eth sòn public; jo que tengui eth mèn laguens de jo. Me calarè ath laguens, e aqui m'i estarè. Eth mon non ei arren entà jo.

E eth Cargòlh se retirèc laguens era sua casa, e s'i demorèc.

- Qu'ei domatge, qu'ei penible!, sorrisclic eth Rosèr. Jo que non me posqui esguitlar laguens un arrecès, per mès que posca desirà'c. Tostemp me cau brotoar de cap a dehòra, brotoar ròses. Es huelhes quèn, e vòlen se qui sap entà on damb eth vent. Mès que vedí a ua des ròses hicada laguens un devocionari que tanhie ara mestressa dera casa; ua auta des mies mielhors ròses anèc a parar en piech d'ua gojata beròia e joena, e ua auta siguec punada pes docí pòts d'un mainatge en un extasi d'alegria. Tot aquerò m'embelinaue tant! Qu'ère entà jo ua vertadèra felicitat...son rebrembes des mès gostosi que i age ena vida.

E eth Rosèr anèc florint ena sua innocècia, tant qu'eth Cargòlh se tiraue laguens era sua casa melicosa. Eth mon non ère arren entada eth!

Se passèren es ans.

Eth Cargòlh auie entornat ena tèrra, eth Rosèr auie entornat ena tèrra; tanben era seca huelha de ròsa deth devocionari auie despareishut, mès naues huelhes de ròsa florien en jardin e i auie naus cargòlhs que s'esguitlauen laguens es sues cases: eth mon que non ère arren entada eri!

Liegram tanben era sua istòria? Non serie cap diferenta.

ETH SOLDADET DE PLOMB

Un viatge i auie vint-e-cinc soldats de plomb, toti frairs, pr'amor qu'èren dera madeisha culhèra de plomb. Cada un des òmes auie eth fusilh ena esquia, guardaue fixaments entà dauant e vestie eth mès elegant unifòrme ròi blu qu'òm podesse imaginar.

Era prumèra causa qu'enteneren en sòn nau mon, en èster lheuath eth caperader dera capsa, siguec eth picar de mans d'un mainatge que cridaue:

– Soldats!, soldats!

Ère eth dia deth sòn aniversari, e tot just venguien de hèr-li eth present: atau ei que non se tardèc bric de temps a plantar-les sus era taula.

Toti es soldats èren exactaments parièrs, damb ua excepcion: n'auie un que se distingueie des auti perque auie solet ua cama. Pr'amor que siguec eth darrèr que s'auie hèt, e non auie restat pro de plomb entà acabar-lo. Totun açò, eth se tengueie tan ben sus era sua soleta cama coma es auti sus dues; e ath delà, ei eth qu'ara vierà famós.

Sus era taula a on s'anauen plantant, i auie fòrça d'outes jogalhes; mès era principau causa qu'atiraue era atencion ère un delitós castèth de papèr. A trauèrs des menudes hiestretes, aurietz podut talaments guardar entath laguens des crambes. Ena part deth dehòra i auie quauqui arbilhons rabassòts qu'entornejauen un petit miralh representant un lac, qu'era sua superfícia miralhaue es cignes de cera que i nadauen. Qu'ère plan, plan embelinaire; mès era causa mès polida qu'auie ère ua punceleta que s'estaue ena pòrta, tota dubèrta, deth castèth. Tanben era ère hèta de retalhs de papèr, mès amiaue un vestit deth blau clar mès leugèr, damb ua esquista cinteta blua sus es sues espatles, tau que se siguesse ua banda, a on i auie encastrada ua ondradura tan grana coma tota era sua cara.

Era punceleta estenie es dus braci, pr'amor qu'ère ua dançaira; e, en tot dançar, auie lheuath de tau manèra ua des sues comes, qu'eth soldat de plomb non la podie veir bric, e supausèc que tanben era non auie qu'ua soleta cama.

– Aquesta serie era hemna que me serie avienta!, se pensèc. Mès qu'ei d'ua categoria massa nauta: s'està en un palai, tant que jo non è qu'ua capsa, e, encara, èm vint-e-cinc a mo'la repartir. Non, aquerò que non serie un estatge digne entada era; mès me cau hèr tota era fòrça deth morir entà establir-ne coneishença.

Dempús jaded tan long coma ère en aute costat dera capsa de rapè qu'ère sus era taula. D'aqueth endret estant podie campar d'aquerò mès ben ara petita damisella, que contunhaue a tier-se sus ua soleta cama sense pèrder er equilibri.

De cap a ua ora auançada deth vrespe es auti soldats sigueren botadi ena sua capsa, e era gent dera casa se n'anèc entath jaç.

Alavetz les tocaue eth torn as jogalhes, de jogar: eres s'entretenguïen en tot hèr-se visites, dant batalhes e acordant dances. Es soldats de plomb comencèren a lhear rambalh dera sua capsa estant, pr'amor que volien ahiger-se as jòcs; mès que non podien hèr enlà eth caperader. Es trinca-escares hègen sauts mortaus, e eth craion chimarraue pegaries sus era lòsa.

I auèc tant de tapatge, qu'eth canari se desvelhèc e s'i ahigec; mès, es causes que didie èren en vèrs. Es dus solets que non se botjauen èren eth soldat de plomb e era petita dançaira. Era qu'ère tant enregdesida coma totemp, sus era punta d'un pè, damb es braci estenudi; eth ère madeish de fèrm sus era sua soleta cama, e non deishaue de uelh ara dançaira, ne un solet moment.

Dempús eth relòtge sonèc es dotze, e, patapam!, crebèc eth caperader dera capsa de rapè. Mès que non i auie pas rapè, non! I auie un dimoniet nere, un holet que s'alugaue.

– Soldat de plomb!, didec eth holet: hètz-me eth favor de sauvar-vos es uelhs entàs causes deth vòste mestièr.

Mès eth soldat de plomb hec que non ac auie entenut.

Peth maitin, quan es mainatges se lheuèren, botèren ath soldat de plomb sus eth marc dera hièstra; e, sabi pas se siguec per òbra deth holet o per ua ventada, eth cas ei que de ressabuda era hièstra se dauric de suspresa, e eth soldat queiguec de cap, deth tresau solèr entà baish.

Que siguec ua devarada espantorianta, e ara fin toquèc en tèrra, damb era cama en aire e era baioneta tachada entre dues pèires deth pasiment.

Era sirventa e eth mainatget, correren de seguit de cap a baish, entà cuelher-lo; mès, a maugrat que lèu sigueren a mand de caushigar-lo, non l'artenheren a veir.

Sonque qu'eth soldadet auesse dit: sò aciu!, l'aerien trapat aisidaments, mès qu'ada eth non li semblèc avient de cridar, en tot anar d'unifòrme.

Ara seguida comencèc de plòir, e es gotes queigueren mès e mès abondiues, enquia que s'arribèc a formar un regular corrent. Quan era ploja se passèc, heren via per aqui dus gojats deth carrèr.

– Guarda!, didec un. Aciu que i a un soldat de plomb! Dèisha-me anar a cercar ua vela.

Atau ei que heren un vaishèth damb un jornau, e placèren eth soldat, e eth naviguèc entà baish, entà baish, dret de cap ar escolader. Toti dus gojats lo seguien ath mès córrer, en tot picar de mans.

Diu deth cèu! Quines ondades i auie ena gòrja der escolader! Mès qu'ei qu'auie ploigut a còps de caudèr. Eth vaishèth de papèr dancèc de naut en baish, e de tant en tant viraue freneticaments. Un caudheired trauessèc ath soldat de plomb; mès eth se demorèc indondable e non botgèc un solet membre: non hège que guardar fixaments

ath sòn dauant, damb eth fusilh ena espatla.

Còp sec eth vaishèth rodèc jos un long tunèu de husta, e tot venguec tant escur coma quan se trapaue ath laguens dera capsa.

- A on caralh anarè a parar?, se pensèc eth. Plan, plan, tot qu'ei pera mauvestat d'aqueth holet! Ò!, sonque qu'era punceleta s'estèsse damb jo en vaishèth!, encara qu'era escurina siguesse dobla, pòt me'n haria!

En aqueth moment ua gròssa arrata d'aigua, que s'estaue en escolader, s'enfilèc.

- Auetz passapòrt?, demanèc era arrata. Balhatz-me eth vòste passapòrt. Eth soldat de plomb que non parlèc, mès agarrèc encara mès sarradaments eth sòn fusilh. Eth vaishèth se precipitèc entà laguens, e era arrata ère ath sòn darrèr, a tocar. Ècs! Com petaue de dents e quini sorriscles hège quan trapaue miques d'arrametes e de palha!

Mès eth corrent se hec mès e mès fòrt. Eth soldat de plomb ja podie veir era claror deth dia ath sòn dauant, ath cap der escolader; mès ath madeish temps entenec un son espantoriant, dable entà tustar d'espant eth còr mès arderós. Imaginatz-vos! Aquiu a on s'acabaue eth tunèu, eth corrent queiguie de pic entath gran canau. Aquerò serie tan perilhós entada eth coma ac aurie estat entà nosati eth quèir de còp en remolinàs d'un gran arriu.

Ja ère, alavetz, tan près der extrèm, qu'ère impossible arturar-se. Eth vaishèth cueilhec enventida entà dehòra. Eth praube soldat de plomb se mantenguec tant estirat coma l'artenheren es sues fòrces: arrés non podie díder d'eth qu'auesse arribat ne tansevolhe a estremir-se.

Eth canòt virèc en ziga-zaga tres o quate viatges, e s'aumplic d'aigua enquiath ras de tot: non auie mès remèdi qu'en.honsar-se. Eth soldat de plomb qu'ère damb era aigua en còth, e eth vaishèth anaue en.honsant-se mès e mès. Eth papèr auie vengut a èster mès e mès hloish, e ara fin era aigua li passèc sus eth cim.

Alavetz eth soldat pensèc ena sua petita dançaira, que jamès tornarie a veir, e aguest estriuet d'ua cançon ressonèc enes sues aurelhes:

Endauant, soldat totemp valent! Pòur de morir non te hèr a húger!

A tot darrèr eth papèr cedic deth tot, e eth soldat queiguesc en tot trauessar-lo; mès ath madeish moment se l'avalèc un peish se qui sap guaire gròs.

Ò!, quina escurina i auie enes laguens d'aqueth peish! Ère autanplan peior qu'èster laguens der escolader, e, ath delà, quina estretesa! Mès eth soldat de plomb ère tan indondable coma totemp, e jadie tan long coma ère, damb eth fusilh ena espatla.

Eth peish se voludèc d'aquerò mès, e hège es mès frenetics movements.

Fin finau s'estèc quiet, e, ath cap d'ua estona, ua escometuda coma un relampit lo trauessèc.

Eth soldat se trapèc un viatge mès entre era lum deth dia e bèth un didec en votz nauta:

- Un soldat de plomb!

Eth peish auie estat pescat, amiat entara peishoneria, venut e amiat ena codina, a on era codinèra lo dauric de costat a costat damb un gran guinhauet. Era sirventa cuelhec ath soldat pera cintura, damb dus dits, e se lo hec a seguir entara saleta, a on toti voleren veir er òme meravilhós qu'auie viatjat laguens er estomac d'un peish. Eth soldat de plomb, totun, non n'ère tan capinaut. Lo pauhiquèren sus era taula, e, prodigi de prodigis!, se trapec ena madeisha cramba a on auie estat abantes. Vedec as madeishi mainatges, e es jogalhes, qu'encara èren sus era taula, atau qu'eth polit castèth damb era petita e polida dançaira.

Encara se sostenguie sus ua soleta cama, e mantenguie era auta en aire. Ja vedetz se com era n'ère d'inflexibla.

Eth soldat ère tant esmoigut, que l'aurie tardat pòc a vessar lèrmes d'estanh; mès aquerò que non aurie estat avient. La guardaue ada era e era lo guardaue ada eth; mès non se dideren jamès ua soleta paraula.

En aqueth instant un des mainatges lheuèc en aire ath soldat de plomb, e, sense cap ne sen, lo lancèc en huec. Sense dobte eth holet dera capsa de rapè n'auie eth tòrt d'aqueth rambalh. Eth soldat demoraue aqui, usclat pera ahlama e ena calor mès espauridoira.; mès non sabie cap s'aquerò ère era calor deth huec de vertat de vertat, o era calor des sòns pròpis sentiments. Auie perdut toti es sòns colors ludents: qui pòt díder s'aquerò s'auie arribat peth sòn perilhós viatge o peth sòn dòu?

Guardèc ara punceleta, e era lo guardèc, e eth se'n sabèc que s'anaue honent; mès encara hec per manèra de tier-se regde, sarrant bravaments eth fusilh ena espatla.

Ua pòrta, còp sec, se dauric: eth corrent d'aire se hec a vier ara dançaira, e era volategèc, coma un silf, dret de cap ara ahlama, tau qu'eth soldat; e s'usclèc, e ara seguida siguec consumida.

En aqueth moment eth soldat ère redusit a un shinhau de plomb; e quan era sirventa, en maitin a vier, treiguec es cendres, lo trapèc en forma d'un petit còr de plomb. Tot çò que ne restaue dera dançaira ère era sua ondradura, e encara tota cremada, nera coma eth carbon.

ERA PRINCESA DE VERTAT DE VERTAT

Un viatge i auie un prince e li calie ua princesa *de vertat de vertat*. Eth hec tot eth torn peth mon entà trapar-ne ua, mès tostemp auien un sies o un as. Que i auie abondor de princeses, mès eth trapaue ua grana dificultat entà desnishar s'èren princeses de vertat: tostempampaue quauquarren que non l'anaue ara ora. Atau ei que, fin finau, s'entornèc en çò de sòn, e ère plan trist pr'amor que li calie tu per tu ua princesa *de vertat de vertat*.

Ua vrespada i auec ua tronada que hège pòur: tronaue e lampejaue, e era aigua queiguie a còps de caudèr; qu'ère ua net qu'espaurie.

Ath miei dera tempèsta, quauqu'un truquèc ena pòrta dera ciutat; e eth rei pair, eth madeish, venguec a daurir-la.

Qu'ère ua princesa pauhicada ath dehòra, mès maumetuda çò de mès pera ploja e era tempèsta. Baishaue un rajòu d'aigua dera sua cabeladura e deth sòn vestit, era aigua entraue peth dessus des sues sabates e gessie pes talons; mès era didec qu'ère ua princesa de vertat de vertat.

- Que lèu veiram s'aquerò ei vertat, se pensèc era vielha reina; mès non badèc boca. Se n'anèc de cap ath dormitòri, treigec toti es linçòs e deishèc un cede sus es pòsti trauessèrs. Alavetz, era qu'agarrèc vint matalassi de lan e les calèc sus eth cede, e dempús vint matalassi de ploma e les floquèc sus es matalassi de lan. E aqui li calie dormir aquera net ara princesa. Londeman li demanèren se com auie dormit.
- Ò!, terriblements!, didec era princesa. Damb pro trebalhs è clucat un uelh en tota era net! Be sap Diu se qué i auie, en lhet! Jo è qu'ère ua causa dura, e è tot eth còs blu e nere, aguest maitin. Qu'ei terrible!

De seguit vederen que li calie èster ua princesa de vertat de vertat, pr'amor qu'auie sentit eth cede a trauèrs de vint matalassi de lan e vint matalassi de ploma. Arrès senon ua princesa de vertat podie auer ua pèth tan delicada.

Atau, donc, eth prince la cuelhec coma esposa, pr'amor qu'alavetz òc que n'ère segur de qué auie trapat a ua princesa de vertat de vertat; e eth cede siguec plaçat en Musèu, a on encara òm pòt veder-lo, se bèth un non l'a panat.

E aguesta ei era istòria de vertat de vertat.

ETH VESTIT NAU DER EMPERAIRE

En temps de memòria perduda, que i auie un empeiraire qu'auie tant de deleri pes vestits nauï, que i despenie tot eth sòn capitau.

Que l'ère parièr des sòns soldats o deth teatre, o de cavaucar pes bòsqui, senon ère entà relúder es sòns vestits nauï. Auie un vestit entà cada ora deth dia; e era gent, en sòrta de díder, tau que se passe damb quinsevolh aute rei o empeiraire, "ei ena Cramba deth Conselh", didie tostep, en aguest cas: "er empeiraire ei ena sua cramba d'ornament".

Era vida qu'ère d'aquerò mès alègra ena grana ciutat a on s'estaue: exèrcits d'estrangèrs venguïen a visitar-la cada dia; e, entre eri, un viatge compareisheren dus engusaires.

Eri se heren a passar coma teishinèrs, e dideren que sabien téisher es mès polides teles qu'òm posque imaginar. Non solet es colors e es mòstres èren d'ua beresa jamès vista, senon qu'es vestits hèti d'aqueres teles auïen era qualitat particulara de vier invisibles dauant de quinsevolh persona que non siguesse avienta ath cargue que tengue, o ben siguesse d'intelligencia limitada d'ua manèra que òm non se podesse tolerar.

- Deuen èster esplendids, aguesti vestits, se pensèc er empeiraire. En tot tier-les, serè capable de desnishar se quini òmes deth mèn reiaume ocupen indegudaments es sòns cargues. Distinguirè ara gent senada des pècs. Òc, que non è mès remèdi qu'encomanar que teïshen entà jo un shinhau d'aguesta tela.

Paguèc as dus engusaires un pilèr de sòs, per auança, pr'amor de qué podessen començar era sua òbra ath mès córrer.

Eri parèren dus telèrs, e heren veïr que hilauen; mès que non auïen arren sus era lançadoira. Ara prumeria demanèren un modelhon de seda dera mès fina, e hiu d'aur deth mès blos, e botèren ua e ua auta causa laguens es sues maletes, tant qu'anauen treballant damb es telèrs uets enquia qui sap era ora dera net.

- Me shautarie saber se com aguesti teïshinèrs se tien damb era sua tela, pensèc er empeiraire.

Mès se sentec un shinau copat en pensar que quinsevolh que siguesse pèc, o ben inèpte entath lòc qu'ocupauè, non pòirie veder-ne arren. Eth credie, cèrtaments, que, per ço que hège ada eth, non li calie crànher; mès totun decidic qu'enviarie a bèth aute entà veïr se com se passaue era causa. Toti sabien, laguens dera ciutat, quin

poder meravilhós auie era tela, e toti se delien per veir se guaire simplet ère eth sòn vesin.

- Manarè ath mèn vielh e fidèu ministre entàs teishinèrs, pensèc er emperaire. Eth qu'ei er òme avient entà veir er aspècte dera tela, pr'amor qu'ei òme de sen escarrabilhat e arrés non complís es sòns déuers mielhor qu'eth.

Atau, donc, eth brave ministre peublanc venguec laguens era cramba a on es dus engusaires seiguien, en tot trebalhar damb es telèrs uets.

- Diu m'ac age!, pensèc eth ministre, en tot daurir es uelhs de land en land. Vai!, se non posqui veir absolutaments arren! Mès que tierè compde de non didè'c.

Toti dus engusaires li demanèren qu'auesse era bontat d'apressar-se un shinhau mès, e li demanèren se non li semblaue ua bèra mòstra e de colors delitosi.

Li senhalèren eth telèr uet, e eth praube ministre guardèc fixaments damb tota era fòrça deth morir; mès non artenehèc a veir arren, pr'amor que, naturauments, non i auie arren a veir.

Cèus pietosi!, se pensèc. Ei possible que jo siga un simplet?, jamès m'ac auria pensat, e me cau qu'arrés se'n sapie. Non sò avient entath lòc que me siguec encomanat? Jamès diderè que non posqui veir era tela.

- Plan ben, senhor: qu'ei que non mos didetz arren dera tela?, didec eth que hège veir que hilaue.
- Ò!, qu'ei ua beresa!, un embelinament!, didec eth vielh ministre, en tot guardar a trauèrs des sòns mericles. Quina mòstra!, e quini colors! Diderè ar emperaire, òc ma hè, qu'era tela m'a shautat d'aquerò mès.
- M'alègri d'entener-vos, heren es hilaires. E dempús nomentèren toti es colors e descriueren era especiau mòstra.

Eth vielh ministre parèc auresha des causes que dideren, per çò de poder-les repetir quan tornèsse en palai e vedesse ar emperaire.

Dempús es teishinèrs contunhèren demanant mès sòs, mès seda e mès aur, entà poder contunhar hilant; mès tot anèc a parar ena sua pòcha: ne un solet cap de hiu venguec laguens eth telèr. Eri, donc, contunhèren, madeish que totemp, hilant damb es telèrs uets.

Er emperaire non i estèc guaire a manar un aute fidèu foncionari entà veir se com era tela anaue auançant, e se lèu estarie prèsta. L'arribèc madeish qu'ath ministre: venguec guardar e guardar; mès, coma que non i auie qu'eth telèr uet, non podec veir absolutaments arren.

- Non vos semble qu'ei ua polida pèça de tela?, dideren toti dus engusaires, amuishant e explicant era polida mòstra, es polidi colors, qu'ère impossible de veir, pr'amor que non existien.
- Be que me'n sabi que non sò un simplet!, pensèc er òme. Atau ei que deui èster inèpte entara nauta posicion que m'a estat encomanada. Ac trapi d'aquerò mès estranh, ça de là. Mès totun aquerò, me cau tier compde qu'arrés se'n sapie.

Atau, donc, vantèc era tela que non vedie, e les assegurèc que l'embadoquien es polidi colors e era originalitat deth diboish.

- Ei vertadèraments fantastic!, didec ar emperaire.

Tota era gent dera ciutat parlaue d'aquera esplendida tela.

E plan que òc, ar emperaire lo temptèc eth gost qu'aurie de veder-la tant qu'encara ère en telèr.

Per tant, acompanhat d'ua còlha de cortesans selèctes, qu'entre eri i auie es dus fidèus foncionaris que ja abantes auien vist era tela imaginària, venguec a tier-les ua visita ad aqueri dus engusaires tan tafirèls qu'anauen treballant, tan faissugaments qu'auien hèt tostemp, damb es telèrs uets.

- Qu'ei magnifica!, dideren ar ensem es dus aonorats foncionaris. Guardatz, Majestat, quin diboish! Quini colors!

E senhalèren eth telèr uet, pr'amor que se pensauen qu'es auti vedien era tela, solide.

- Diu mèn!, pensèc er emperaire. Non veigui absolutaments arren! Aquerò qu'ei terrible! Sò un pèc? Sò inèpte entara corona imperiau? A!, non me podie vier ua causa peyor.

Tota era acompanhada guardèc e regardèc; mès non vedec ua auta causa qu'es auti qu'auien guardat. Totun aquerò, toti exclamèren, damb sa Majestat:

- Qu'ei ua beresa!

E li conselhèren que se hiquèsse un vestit hèt d'aquera prodigiosa tela ena escadença d'ua grana procession que precisament ère a mand de hestejar-se.

- Qu'ei magnifica!, sumptuosa!, excellenta!, dideren, ua boca darrèr dera auta: toti n'èren parièr d'encamardadi.

Er emperaire balhèc a cadun des brigands ua òrdre de cavalaria entà botar-se en trauc de boton e eth titol de Cavalièrs teishinèrs.

Es engusaires velhèren tota era net, ena vesilha deth dia qu'auie de hestejar-se era procession, e aluguèren setze candèles pr'amor qu'era gent podesse campar se com desirosi n'èren de deishar prèst eth nau vestit der emperaire.

Heren veir que treiguien era tela deth telèr. La braquèren destropada en aire, damb uns estalhants d'aquerò mès gròssi, e l'anèren embastant damb agulhes que non les auien passat cap de hiu. Fin finau, dideren:

- Ara ja ei a mand eth vestit der emperaire!

Er emperaire damb es sòns cortesans dera mès nauta categoria, anèc de cap ath vestit personauments, e toti dus engusaires lheuèren un braç en aire, tau que se siguessen en tot cuélher bèra causa, e dideren:

- Vedetz? Aciu que i a es cauces; aciu que i a era yèsta; aciu que i a eth mantèl...e atau per estil. Tot tan leugèr coma ua telaranha. Òm pensarie que non amie arren ath dessús, mès justaments aquerò qu'ei era gràcia!

- Òc, dideren toti es cortesans. Mès non poderen veir arren, pr'amor que non i auie arren entà veir.
- Volerà vòsta Majestat imperiau hèr eth favor de trèir-se es vestits qu'amie, dideren es impostors, de sòrta que li pogam hicar es naus vestits, aciu dauant eth gran miralh?

Er emperaire se treigues tot eth sòn vestit, e es impostors preteneren balhar-li ua pèça de ròba darrèr dera auta, des pertanhenes ath vestit qu'auien pretenut hèr. Heren veir que l'ajustauen quauquarren contra era cintura e li nudauen bèra causa: qu'ère era part que s'arrossègue, e er emperaire hec torns e mès torns dauant deth miralh.

- Quina portadura tan beròia hè sa Majestat damb eth vestit nau! Qué ben que l'està!, sorrisclic tota era gent der entorn. Quini diboishi e quini colors! Qu'ei un vestit plan sumptuós!
- Ath dehòra i demore eth pali qu'a de caperar era tèsta de sa Majestat ena procession, didec eth mèstre de ceremònies.
- Ben, que sò prèst, didec er emperaire. Non m'està d'aquerò mès ben, eth vestit?

E hec un torn dauant deth miralh un aute còp, de manèra que semblèsse que campaue es granes causes qu'amiaue.

Es camarlencs que les calie cuélher era part deth vestit que s'arrossegauè s'inclinèren, heren veir que lo lheuauen de tèrra damb totes dues mans, e anèren caminant damb es sues mans en aire. Non gosauen deishar shurmar que non podien veir absolutaments arren.

Alavetz er emperaire hec eth sòn camin ena procession jos eth pali sumptuós, e toti didien, pes carrèrs e pes hièstres:

- Qué beròi ei eth nau vestit der emperaire! Qué n'ei d'esplendida era part que s'arrossègue! E tot l'està fòrça ajustat!

Arrès non volie que trespirèsse que non podie veir arren, pr'amor qu'alavetz non aurie estat dable entath sòn lòc, o ben aurie estat un pòcvau.

Cap des vestits qu'abantes auie tengut er emperaire non auie auut tanta capitada.

- Mès se non amie arren ath dessús!, didec un mainatge.
- Ò!, escotatz l'innocent!, didec sa pair. E ua persona hec a saber ara auta aquerò qu'eth mainatge auie dit.
- Non amie arren ath dessús: un mainatge ditz que non amie arren ath dessús!
- Mès s'ei que non i amie arren, ath dessús!, sorrisclic a tot darrèr tota era gent.

Er emperaire se cargolhèc, pr'amor que se'n sabec qu'ère vertat, mès pensèc que "era procession, ara, li calie contunhar eth sòn cors" e se tengues mès enregdesit que jamès, e es camarlencs anèren agarrant en aire era part invisibla qu'arrossegauè.

ERA PUNCÈLA DERA MAR

Enlà enlà dera mar, era aigua ei tan blua tau qu'eth blauet mès blu, e tan clara coma eth cristau mès clar; mès qu'ei plan prigonda, massa prigonda entà qu'un cable la sonde, e, se fòrça campanaus siguessen apileradi era un sus er aute, non poirien cap arribar des eth jaç dera mar enquiara superfícia dera aigua. Qu'ei aqui baish de tot que s'està era Gent dera Mar.

Ara non vos pensèstetz pas qu'ena prigondor non i a que sable blanc tot nud. Ò, non!; que i creishen arbes e plantes des mès maravilhosì, damb ues comes e ues huelhes tan revlincades que, ath mès leugèr movement dera aigua, eres se botgen, tau que siguessen viues. Toti es peishi, grani e petiti, s'esguitlen entre es arrames, madeish qu'aciu naut s'esguitlen es audèths, a trauèrs dera aigua. Eth palai deth Rei dera Mar s'està en endret mès prigond. Es sues parets son de coralh, e es longues hièstres punchentes der ambre mès clar; mès eth solèr de naut ei hèt de valves de mollusc que se daurissen e se barren damb era ondulacion dera aigua. Aquerò qu'ei un beròi efècte, pr'amor que i a pèrles resplendentes en interior de cada valva, que cada ua d'eres serie er orgulh dera corona d'ua reina. Eth Rei dera Mar hège fòrça ans qu'auie perdut ara sua hemna, mès sa mair hège a tier compde dera casa. Qu'ère ua hemna senada, encara que tan capinauta dera sua nòbla neishença, qu'amiaue dotze ustres ena codena, tant qu'es autes granes daunes solet ne podien amiar sies. Ça que la, qu'ère digna de tota laudança, sus tot pr'amor qu'estimau plan molt as princesetes dera mar, es sues arrèhilhes. Èren sies polides gojates, mès era mès joena ère era mès polida de totes: era sua pèth ère tan blanca e delicada tau qu'ua huelha de ròsa, es sòns uelhs tan blus qu'eth mès prigond deth mar; mès, tau qu'es autes, non auie pès, e en lòc de comes amiaue ua coa de peish.

Solien passar tot eth sant dia en tot jogar enes granes sales deth palai, a on flors viuentes possauen des parets. Quan es granes hièstres d'ambre se daurien, es peishi i entrauen, atau coma es irongetes vòlen laguens es nòstes crambes quan daurim es hièstres; mès eth peish nadaue dret de cap as princesetes, minjaue des sues mans, e deishaue que lo tustèssen.

Dehòra deth palai i auie un gran jardin, damb arbes d'un ròi alugat e un blu prigond, qu'eth sòn frut ludie coma er aur, en tant qu'es flors ludien coma huec sus es sues arrames totemp onejantes. Òm i caushigauè eth mès fin sable, mès d'ua blua tinta fosforescenta. Totes es causes èren negades, aqui baish, d'ua blua lum maravilhosa; mèsalèu vos aurietz pensat qu'èretz plan apitadi enes aires, damb sonque cèu ath dessus e ath dejós, que non pas que vos trapèstetz ath hons der ocean. Quan era cauma ère absoluta, tot just podietz aubirar eth solei, parièr a ua flor de porpra

damb ua cama de lum qu'illuminaue eth sòn calitz.

Cada princeseta auie eth sòn petit jaç de flors, a on podie catar e plantar tau que volesse. Era ua hège eth sòn jaç de flors en tot seguir era forma d'ua balena, ua auta credie èster avient de diboishar eth sòn coma ua figureta de punceleta de mar; mès era mès joeneta hège eth sòn, plan redon, tau qu'eth solei, e non volie que flors d'ua nuança roienca, coma es sòns arrais. Qu'ère ua punceleta estonanta, tota quieta e cogitosa; e tant qu'es autes fraies ornauen es sòns jardins damb tota sòrta d'objèctes extraordinaris qu'auien arremassat des naufragis, era non i volie senon es flors roienques coma eth solei d'aquiu naut, exceptat dera estatua d'un beròi mainatge . Aguesta estatua qu'ère escultada en marme dera mès blossa blancor, e bèth naufragat vaishèth l'auie amiat ath hons. Ath cant dera estatua auie plantat un sause ploraire d'un ròsa roienca que possèc damb fòrça vigor, e es nauères branques delicades anèren penjant ath sòn entorn e ath sòn dessus, enquia que lèu tocauen eth sable blu, a on es ombres èren violetes e s'anauen botjant tostemp, atau coma es branques. Qu'aurietz dit qu'es huelhes e es arraïtzes escambiauen punets, en tot jogar.

Arren non i auie que li hesse mès plaser ada era qu'enténer a parlar deth mon d'aquiu naut, poblat d'èssers umans; e hec qu'era sua mairia vielheta li condèsse tot çò que sabie de vaishèths e ciutats, dera gent e des animaues. Mès sustot li semblaue estranhaments beròi qu'aquiu naut, ena tèrra, es flors auessen flaira, pr'amor que non n'auien cap enes prigondors deth mar; e tanben qu'es bòsqui siguessen verds, e qu'es peishi qu'òm vedie passar entre es branques podessen cantar tan viuaments e doçaments, qu'ère un delèit parar-i era aurelha. Comprenetz?, era mairia ne didie peishi, des audèths: autaments es puncèles dera mar non l'aurien comprenuda, pr'amor que jamès auien campat un audèth.

- Quan ajatz quinze ans, didec era mairia, vos serà permetut de pujar en aire pera mar e sèir-vos sus es arròques ara claror dera lua, e guardar es grani vaishèths que naviguen; e camparatz tanben es bòsqui e es ciutats.

Ua des fraies hège quinze ans er an a vier, mès es autes...Ben, cada ua d'eres ère un an mès joena qu'era auta, de manèra qu'era mès petita li calie demorar cinc ans sancers abantes que la deishèssen pujar dera prigondor entà campar es causes que i auie ena tèrra. Mès cadua prometie as autes de hèr era istòria completa de tot çò qu'auesse vist e l'auesse semblat mès meravilhós eth prumèr dia. Era sua mairia jamès ne podie parlar abastaments: tantes e tantes èren es causes que ne volien auer notícies.

Cap d'eres non sentie tant de delèri coma era petita, que li calie demorar-se mès temps e qu'ère tan quieta e soniara. Fòrça nets s'estaue ath cant des hièstres dubèrtes, en tot guardar a trauèrs dera aigua blua tota ombriua, qu'es peishi foetauen damb es sues codenes e aletes. Podie veir era lua e es esteles, qu'ei plan vertat qu'èren d'ua lum palla, mès semblauen plan mès granes, a trauèrs dera aigua, de çò que semblen as nòsti uelhs. Quan vedie ua ombra escura que s'esguitlaue entre era e aqueres lumenaries, sabie que, o ben èren ua balena que nadaue sus era, o un vaishèth cargat d'èssers umans. Sò segur qu'eri jamès sonièren qu'ua beròia punceleta dera mar ère aquiua baish, en tot esténer es sues blanques mans entara quilha.

Era princesa mès grana arribèc ath sòn quinzau natalici, e li calie aventurar-se

aigua ensús. En tornar qu'auèc centenats de causes entà díder; mès çò de mès delitós de tot, dídec, èra jàder ara lum dera lua sus un banc de sable en ua mar tranquilla, e campar era grana ciutat ath costat dera plaja, a on es lums lugrejauen coma esteles innombrables; parar era aurelha ara musica e ath bronit e tapatge des cars e ara gent; veir toti es campanaus e agulhes des glèises, e enténer es sons des campanes; e, precisaments pr'amor de qué non podie vier ena plaja, aquerò li semblaue mès envejable que quinsevolh auta causa.

Ò!, damb quin delèri l'escotaue era fraia mès petita! E quan, ath finau dera vrespada, s'estèc ena hièstra dubèrta e campèc en aire, a trauèrs dera aigua escura blua, pensèc ena grana ciutat damb tot eth sòn sarabat e tapatge, e s'imaginèc qu'enquia e tot sentie eth son des campanes dera glèisa.

Er an a vier li siguec permetut ara fraia segona de pujar pera aigua e anar nadant a onsevolhe qu'era volesse. Eth solei tot just se cogauè en arribar era a flor d'aigua: aqueth que siguec er espectacle mès bèth, se pensau era, que jamès auèsse vist. Tot eth cèu semblaue d'aur, dídec; e, per çò que tanh as bromes, era sua beresa qu'ère indescriptibla: flotauen damb resplendors ròis e violetes sus era sua tèsta. E, plan mès de prèssa qu'eri anauen, un escabòt de cignes volauen tau qu'un vel blanc, tot alongat sus era aigua, de cap ath solei cogant. Era nadèc entath solei; mès aguest s'en.honsèc, e s'esbugassèc tota era lum roienca sus es bromes e es aigües.

Un an dempús era tresau fraia pugèc e, en èster de tira era mès gausada, nadèc de cap amont d'un ample arriu qu'anaue a parar ena mar. Vedec beròies montanhes verdes, vestides de vrenhes; palais e bordalats ruraus que guardauen es esplendidi bòsqi. Sentec se com es audèths cantauen, e eth solei ère tant alugat, que soent non auie mès remèdi que cabussar-se entà refrescar era sua cara rosenta. En ua petita baia i trapèc ua còlha de mainatges que i corrien despolhats e resposcauen laguens era aigua. Era que i volec jogar, mès eri s'espauriren e hugeren. Dempús apareishec un animalon nere: ère un gosset, mès era non n'auí vist cap ena sua vida. Ganholèc tan furiosaments, qu'era, espaurida, se n'anèc de cap ara mar liura. Jamès non podec desbrembar es polides picades, es montanhes verdes e es beròis mainatges que podien nadar sus era aigua, a maugrat que non auessen coa coma es peishi.

Era quatau fraia non ère tan valenta: s'estèc ena part mès luenhana der ocean, e, segontes eth sòn rebrembe, aqueth qu'ère er endret mès beròi. Òm podie veir miles e miles d'estenuda ath sòn entorn, e eth cèu ère ath dessus coma ua grana copòla de cristau. Auie vist vaishèths, mès sonque de luenh: atau ei que semblauen gavetes. I auie daufins grotesqui que hègen sauts mortaus, e balenes gigantes que trègen rajòus d'aigua pes narrilhes coma centenats de honts per cada costat.

Alavetz venguec eth torn dera cincau fraia. Era sua neishença auie estat en iuèrn: atau ei que vedec espectacles qu'es autes non auien compat enes sòns prumèrs viatges. Era mar semblaue tota verda, e pertot pertot i flotauen granes montanhes de gèu, cadua d'eres semblaue ua pèrla, dídec, mès qu'ère plan mès nauta qu'es campanaus bastidi pes òmes. Agarrauen es formes mès prodigioses e ludien coma diamants. Era que s'auie seigut sus ua des mès amples, e toti es vaishèths que passauen se desviauen entà dehòra, espauridi, en veder-la seiguda, damb era sua

longa cabeladura que s'espargie tota liura ath vent.

Tath vrespe eth cèu venguec caperat de neres bromades. Tronaue e lampejaue, e es enòrmes montanhas de gèu, que ludien jos es relampits fulgurants, èren lançadas plan amont dera aigua pes neres ones. Toti es vaishèths escuerçauen veles, e pertot i auie pòur e tremolor; mès era seiguie quieta ena sua montanha flotanta, tot espiant era lum blua deth relampit ath biscòrn laguens dera mar brilhanta.

Eth prumèr viatge que cadua des fraies s'auie lheuath aigua ensús, tot qu'auie estat gaujor, de tantes causes naues e polides que campaue; mès que ja mès grana, e damb era libertat d'anar a on volesse, cada ua venguie indiferenta e engüejauèra era sua casa: passat un mès, se hè non hè, totes didien que, a tot darrèr, era sua casa e era prigondor ère mielhor que tot: s'i estaue tan ben!

Fòrça vrespes, es cinc fraies, de bracet, s'auçauen amassa, aigües ensús. Auien ues plan polides votzes, plan mès clares qu'es de cap mortau; e quan se lheuaue ua tempèsta e demorauen que i auesse vaishèths naufragats, cantauen, damb es mès embelinaires melodies, es prodigis dera prigondor, en tot convidar as navegants a non auer-ne pòur. Mès es marinèrs non podien comprèner es paraules. Atau ei que se pensauen qu'aquerò ère era votz dera tempèsta; ne ère entada eri de veir eth paradís deth hons dera mar, pr'amor que, en en.honsar-se eth vaishèth, s'estofauen e solet es sues despolhes podien vier en palai dera mar. Quan es fraies mès granes pujauen atau, damb es braci enlaçadi, en èster vrespe, era mès petita demoraue darrèr tota soleta, guardant se com se n'anauen, coma se siguesse a mand de plorar; mès es puncèles dera mar non tien lèrmes, e per aquerò patissen mès.

- Ò!, s'auessa quinze ans!, didie, com me shautarie, ne sò segura, eth mon d'aquiu naut e era gent mortau que i demore.

Fin finau venguec eth quinzau aniversari.

- Ara qu'auratz libertat d'anar e vier, didec era sua mairia, era vielha reina veuda. Vietz, vos apolidirè coma as autes fraies! E li botèc ua corona de liris blancs ath torn deth peu, mès cada huelhon des flors ère ua mieja pèrta. Dempús era vielha reina tachèc ueit ustres ena codena dera princesa entà hèr veir era sua nauta categoria.

- Guaire mau hè!, didie era punceleta dera mar.

- Que vos cau passar era pena per çò dera elegància!, didec era sua mairia.

Mès, ò!, damb quina alegria s'aurie arrincat tot aqueth esplendor e deishat de costat era faissuga corona! Es flors ròies deth sòn jardin l'estauen plan mielhor, mès que non gausèc de hèr cap escambi. Adishatz, didec. E pugèc tan leugèra e tan capinauta, pera aigua, tau qu'ua bambolha.

Eth solei venguie de cogar-se quan era lheuèc eth cap sus es aigües; mès es bromes èren encara alugades d'ua claror rosada e daurada, e era estela vesprau espiaue en cèu doçaments colorejat. Er airet ère doç e fresc e era mar tan tranquilla coma un lauader. Un gran vaishèth de tres paus ère aqui ath cant, damb ua soleta vela issada, pr'amor que non hège cap alend d'aire, e es marinèrs seiguien ath cant des

cordatges, sus es creuetes e es cims des arbes. I auie musica e cants ath laguens deth vaishèth, e en hèr-se de nets s'alugèren centenats de lanternes de colors; semblaue qu'es drapèus de totes es nacions volèssen pes aires. Era puceleta dera mar nadèc de dret enquia hièstrons des cabines, e, cada viatge qu'era ondada l'enlairaue, podie veir a traùers des veires transparents, grops de gent alègraments vestida. Eth mès beròi de toti ère eth joen prince, de grani uelhs neri. Non deuie auer guaire mès de setze ans, e tota aquera hèsta ère en aunor deth sòn aniversari. Es marinèrs dançauen ena cubèrta, e, quan eth prince compareishie entre eri, montauen fusades a centenats, en tot hèr ua claror coma se siguesse de dia, e espaurint de tau manèra ara punceleta dera mar que li calec cabussar-se ena aigua. Lèu se risquèc a treir de nauèth eth cap, e li semblèc tauments que toti es esteles deth cèu queiguessen a patacs ath sòn costat. Jamès auie vist aqueres magiques luminaries. Astres, qui sap guaire grani, virauen apileradi; peishi-de-huec èren suspenudi en aire blu; e tot aquerò se miralhaue ena mar tranquilla e cristallina. I auie tanta claror en vaishèth, qu'òm podie veir era còrda mès petita, e era gent, plan que òc. Ò!, qué n'ère de beròi eth prince! Com arrie e arridolaue en tot saludar as sòns convidadi tant qu'era musica ressonaue ena net tranquilla!

Se hec tard e mès tard, mès era punceleta dera mar non podie deishar de uelh eth vaishèth ath bèth prince. Es lanternes de colors sigueren amortades, non montèc cap auta fusada, e eth canon ja non retronie; mès deth hons dera mar venguie un confús mormolh, un son planhiu. Mentretant, era ère balançada de naut en baish pes ones, de sòrta que podesse campar laguens era cabina; mès eth vaishèth s'anèc botjant e botjant, enquia que vela darrèr vela siguec holada peth vent, es ones s'enardien, granes bromes s'amassèren, e lampegèc ena luenhor. Ò!, era tempèsta serie espantorianta! Lèu es marinèrs les calec escuerçar era vela. Eth gran vaishèth se balançau e anaue a pipa redòla a mida qu'era tempèsta ludie sus era mar irada. Es neres ones se lheuèren tau que montanhes, pro granes entà aclapar-lo; mès eth s'en.honsaue coma un cigne entre eres, e tornaue a gèsser un aute viatge, e un aute mès, sus es sues crestes dominantes. Era punceleta dera mar trapèc qu'aquerò ère un jòc plan divertit; mès que non s'ac pensauen es marinèrs. Eth vaishèth petaue e gemegaue; es poderosi hustatges se torçauen e se revlincauen jos es còps vigorosi; era aigua petaue sus era cubèrta, en tot trincar eth pau major tau que se siguesse ua cana; e eth vaishèth revirèc sus eth sòn costat, e era aigua penetrèc laguens eth calatge.

Alavetz era punceleta dera mar vedec qu'èren en perilh, e que li calie tier compde, per çò que hège ada era, damb es hustes flotant e es desfèrres. De moment era escurina ère tant espessa que non podie veir arren; mès en esclatar eth relampit era claror siguec tan grana que podec campar tot çò que se passaue en vaishèth. Cada marinèr hège pera pròpia seguretad tant que podie; mès era seguic damb era sua guardada, mès especiauments, ath joen prince, e quan eth vaishèth s'en.honsèc vedec se com eth s'en.honsaue ena mar prigonda. Ara prumeria ne siguec tota contenta, pr'amor qu'eth verie a estar-se damb era; mès dempús hec memòria qu'es èssers umans non podien víuer jos era aigua, e solet un còp mòrt, poirie anar eth prince en palai de sa pair. Non!, li calie que non se morisse. Atau, donc, nadèc entada eth, entremiei des pòstes gròsses e hustes que flotauen a mercè dera aigua, en tot

desbrembar deth tot que la podien estronhar. Se cabussèc enjós enjós dera aigua, e pugèc de nauèth entre es ones, e a tot darrèr arremassèc ath joen prince, en moment precis que ja non podie nadar mès entà laguens dera mar revoltada. Es sòns braci e pès èren engrepesidi; es sòns beròis uelhs se clucauen; e s'aurie mòrt s'era punceleta dera mar non ausse vengut a rescatar-lo. Era mantenguec eth sòn cap sus es aigües, e deishèc qu'es ones les amièssen ath sòn grat.

A trincar dera auba tota era tempèsta s'aui passat; deth vaishèth non s'en vedie tralha. Eth solei se lheuauè dera aigua damb miralhant esclat, e es sòns arrais de color ròsa semblauen projectar ua alugada de vida enes caròles deth prince; mès es sòns uelhs demorauen clucadi. Era puncèla dera mar punèc eth sòn bèth front autiu, e hec endarrèr eth sòn peu, que regolejaue. Li semblèc qu'ère coma era estatua de marme deth sòn jardinet. Lo tornèc a punar, e desirèc que podesse víuer.

Ara fin vedec tèrra eishuta ath dauant, e es naves montanhes blues, qu'enes sòn cimbalhs i respandie era nhèu, blanca tau que s'auesse arturat una volada de cignes. Ath pè, jos era plaja, i auie polidi bòsqui verds, e en prumèr tèrme ua glèisa o temple: non ac sabie pro ben; mès qu'ère un casau d'aguesta sòrta. Citronèrs e irangèrs s'estenien peth jardin, e naves palmèrs èren ath ras dera pòrta. En aqueth endret era mar formaue ua cala, a on era aigua ère tota traquilla, mès plan prigonda, enquia arribar enes arròques. Ath sòn pè i auie ua lesca de sable blanc e fin: de cap aciu nadèc era, damb eth beròi prince, e aqui dessús lo deishèc, en tot tier compde qu'eth sòn cap se posèsse mès naut, jos era lum cauda deth solei.

Alavetz es campanes comencèren de sonar en gran edifici blanc, e un nombre de joenes puncèles compareisher en jardin. Alavetz era punceleta dera mar nadèc entà dehòra, en aute costat d'ues naves arròques, e curbic eth sòn peu e eth sòn pitrau damb es esglumes, de manèra qu'arrès li podesse desnishar era corona; e dempús susvelhèc pr'amor de veir se qui descurbirie ath joen prince.

Non i estèc guaira estona en arribar ath sòn costat ua des puncèles. Ara prumeria semblèc tota espaurida, mès aquerò solet se tardèc un moment, e dempús anèc a cercar-ne ues quantes mès; e era puncèla dera mar vedec qu'eth prince anaue retornant ara vida, e qu'arridolaue as que l'entornejauen, mès jamès l'arridolèc ada era. Comprenetz? Eth non se'n sabie de qué era l'auesse sauvat; e era passèc tanta pena quan eth siguec amiat ath laguens deth gran casau, que se cabussèc tota trista laguens era aigua, e s'entornèc de cap ath palai de sa pair.

Tostemps auie estat carada e cogitosa, e ara ne venguec mès que jamès. Es sues fraies li demanauen soent se qué auie vist ena sua prumèra visita ath cap de tot dera aigua; mès jamès volec dider-ne arren.

Mès d'un vrespe, mès d'un maitin, pugèc en endret a on auie deishat ath prince. Vedec se com venguie adobada, e dempús se com ère cuelhuda era fruta deth jardin; vedec honer-se era nhèu ath cim des montanhes; mès jamès non vedec ath prince: atau ei que tostemp tornèc en casa mès trista que non pas abantes. E en çò de sòn, eth solet gòl ère de sèir-se en sòn jardinet, tot nudant es braci ath torn dera polida estatua de marme que li hège memòria deth prince. Ara tot aquerò que s'auie tornat ombra tenebrosa, pr'amor qu'era auie deishat de suenhar es sues flors, e eth jardin s'auie

transvestit en un ermàs descuedat, de longues arrames e huelhes retortilhades damb es branques der arbe.

Ara fin era non podec sostier mès temps eth sòn secret: atau ei que lo didec a ua des sues fraies, e d'aguesta lèu ac saberen es autes, mès arrés mès, exceptat d'ua o dues puncèles mès dera mar que sonque ac dideren as amigues mès pròches. Ua d'aguestes n'ère assabentada de tot çò que tanhie ath prince: tanben era auie campat era hèsta deth vaishèth; se'n sabie d'a on auie vengut eth prince e a on paraue eth sòn reiaume.

- Vietz, fraieta, dideren es autes princeses. E, en tot esténer cada ua es braci sus es espatles dera auta, se lheuèren dera aigua en ua longa cordiòla, justaments dauant eth palai deth prince.

Ère bastit en pèira d'un auriò clar e ludent, damb granes escales de marme, qu'ua d'eres amiaue entath jardin. Copòles magnificaments daurades se lheuauen sus eth tèt planèr, e es espacis que i auie entre es colomnes qu'entornejauen eth casau èren plies d'estatues de marme que semblauen viuentes. A trauèrs des veires clars des nautes hièstres, òm podie campar sales sumptuoses fistonades damb valuosi penjolhs de seda, e es pintures des parets, vertadèraments, s'ac valie de veder-les. Ath miei d'ua sala centrau, jogauè ua vasta hònt, lançant es arrais des sòns espòsqui de cap a naut, entà ua copòla de cristau deth losat, qu'ath sòn trauèrs es lums deth solei illuminauen era aigua e es beròies plantes que possauen en ufanós conquest.

Ara sabie era er estatge d'eth, e tot soent i solie vier en èster vrespe e enes nets, per dessús dera aigua. Nadaue plan mès ath cant dera tèrra qu'es autes gosauen, e autanplan se riscaue de pujar per estret canau que i auie jos era esplendida terrassa de marme, que deishauè quèir ua ombra tota longa sus era aigua. Aquiu s'acostumaue a sèir, en tot campar ath joen prince, que se pensaue qu'ère solet e abandonat ena clara lum dera lua.

Era vedec mès d'un vrespe se com navigauè pes entorns en sòn polit vaishèth, damb drapèus voladissi e musica sonaira. Era sabie espiar entre era verdor des jonquetes; e se se passaue qu'eth vent se hesse damb eth sòn long vel argentat, e bèth un ac vedie, sonque se pensaue qu'ère un cigne qu'estornejaue es ales.

Fòrça nets entenec as pescaires que pescauen ar ensems en tot parlar des bères empreses deth joen prince; e era se sentie plan joiosa de pensar que l'auie sauvat era vida quan es ones se lo hègen a vier, miei mòrt; e non podie desbrembar se com eth sòn cap s'auie emparat fòrtaments sus eth sòn piech e com l'auie punat apassionaments. Mès eth, que non s'en sabie d'arren, de tot aquerò, e jamès non l'auie vista ada era, ne que siguesse en sòmni.

Era puceleta venguec mès e mès aimanta dera umanitat, e auec mès e mès in de víuer damb era: eth mon des òmes semblaue infinitaments màger que non pas eth sòn. Eri podien crotzar ara prèssa tot er ocean damb es sòns vaishèths; podien pujar enes montanhes, autanplan peth dessús des bromes; e es sues tèrres boscoses, vestides d'èrbes, s'estenien mès enlà de çò que sòns uelhs artenhessen. I auie fòrça causes qu'era volie saber, mès es sues fraies non podien cap contestar a totes es sues

demanes: atau ei qu'era preguntèc ara sua mairia vielheta, que coneishie plan ben eth mon de naut e lo cridaue plan avientaments "eth parçan deth cim dera mar".

- S'es òmes non s'estofen, demanèc era puncèla, viuen tostemp mès, non se morissen, tau que nosates hèm aciu laguens ena mar?
- Òc, didec era vielha dauna, tanben les cau morir-se, e eth temps dera sua vida ei, enquia e tot, mès brac que non pas eth nòste. Nosati podem víuer aciu tres cents ans, mès quan deisham d'existir viem simpla esgluma sus era aigua, e non artemhem a tier ua hòssa entre es nòsti plan voludi. Que non auem amnes immortaus, non auem vida futura: èm tau qu'es augues, que, un còp talhades, non pòden revíuer bric mès! Es òmes, totun, qu'an un esperit que viu entà tostemp, que viu dempús qu'eth còs s'a tornat povàs, e se lheue sus er aire clar, enquias esteles resplendentes. Atau coma nosati pujam pera aigua entà campar era tèrra des mortaus, eri pugen en beròis parçans desconeshudi que jamès veiram nosati.
- Per qué non auem amnes immortaus?, demanèc tristaments era punceleta dera mar. Jo que balharia toti es mèns tres cents ans entà vier per un solet dia èsser uman e auer dempús era mia partida en reiaume celestiau.
- Que non auem de pensar en aquestes causes, didec era mairia: èm plan mielhor e èm mès erosi que non pas es èssers mortaus.
- Atau, donc, me calerà morir e flotar coma esgluma sus era aigua, e bric mès non tornarè a entèner era musica des ones ne campar es polides flors ne eth solei vermelh! Non me posqui guanhar de cap manèra un esperit immortau?
- Non, didec era mairia: aquerò sonque se poirie passar s'un èsser uman vos estimèsse de tau manèra que siguéssetz entada eth mès que pair e mair, e toti es sòns pensaments e toti eth sòn amor siguessen tan caladi en vos, qu'eth volesse qu'eth prèire junhesse es vòstes amnes e vos jurèsse d'èster-vos fidèu en aquest mon e per tota era eternitat: alavetz eth vòste còs serie penetrat dera sua amna. Atau, e sonque atau, poirietz arténher ua part dera felicitat des òmes. Eth vos balharie ua amna, tot sauvant era sua. Mès aquerò jamès se poirà complir! Aquerò madeish qu'ei era vòsta beresa mès grana laguens era mar, era vòsta coa de peish, qu'ei tenguda per hastigosa ena tèrra: tan pòc sabents son en aquest ahèr. Entà èster gentila aqui naut, vos cau dus paus maladrets que les criden "comes".

Alavetz era punceleta dera mar alendèc e campèc tristaments era sua coa de peish.

- Sigam eroses, didec era mairia: sautem e èm camalhardades pendent es nòsti tres sègles de vida. Solide qu'ei un temps pro long, e, quan tot s'acabe, repausaram fòrça mielhor enes nòstes hòsses. A!, aquesta net i a un balh de cort, aciu.

Aqueth balh siguec plan mès esplendid qu'es que vedem ena tèrra. Es parets e eth solèr de naut dera sala de balh èren de cristau grèu, mès transparent. Casquelhs d'ustres colossaus d'un ròsa roien e d'un verd trende èren alinhades a centenats, en cada costat, en tot contie lums blus qu'illuminauen tota era cramba e ludien a traucers des parets, de sòrta qu'era mar deth dehòra n'ère tota esclarida. Qu'aurietz podut

campar innombrables peishi, grani e petiti, que nadauen de cap as parets de cristau, es uns damb ludentes aletes cremesines, tant qu'es des auti èren daurades e argentades. Ath miei dera cramba i auie ua ampla corrent d'aigua trimaira, e sus era es puncèles dera mar e es òmes dera mar dançauen ath ritme des sòns beròis cants. Que non i a èssers ena tèrra qu'agen votzes tant esquistes. Era punceleta dera mar cantèc mès doçaments que cap d'eres, e toti li heren aplaudiments. Per un instant se sentec eth còr erós, pr'amor que se'n sabec qu'auie era mès polida votz qu'auesse ena mar e ena tèrra: pro lèu comencèc de nauèth a pensar en mon de mès amont; non podie desbrembar ath beròi prince e eth dò qu'era n'auie per èster mancada d'ua amna immortau, tau qu'era d'eth. Alavetz, donc, s'esguiltèc entà dehòra deth palai de sa pair, e, tant qu'ath laguens tot ère jòia e alegria, era se seiguec trista en sòn jardinet. De ressabuda, entenec eth son d'ua còrna a trauèrs dera aigua, e pensèc:

- Ara qu'ei navigant per aqui u naut; eth, que jo m'estimi mès que non ath pair e ara mair; eth, a qui s'aprèssen es mès pensaments, e qu'enes sues mans sò dispausada a plaçar era felicitat dera mia vida. Que me riscarè a tot pr'amor de conquistar-lo e conquistar ua amna immortau! Tant qu'es mies fraies dancen en palai deth mèn pair, vierè en çò dera bruisha dera mar, que tostemp m'a hèt tanta pòur: era que poirà, dilhèu, balhar-me conselh e ajuda.

E alavetz era punceleta dera mar deishèc eth jardin e partic de cap as remolins bramaires qu'ath sòn darrèr i demoraue era bruisha. Jamès abantes auie hèt aqueth camin. Per aqui non i creishien flors ne augues: sonque eth nud sable cendrós s'estenie enquias remolins que virauen tau que furioses arròdes de mòler, en tot possar tot çò que les venguie ath pas de cap as prigondors. Li calec passar entre aqueri remolins borents entà arribar enes domènis dera bruisha; e, pendent ua longa estona deth camin, era soleta via anaue entre ua hanga cauda e gargotanta qu'era bruisha cridaue "eth sòn hangàs de torba". Era sua casa ère mès enlà, ath miei d'ua bordesca sèuva. Toti es arbes e matarrassi èren polips, miei animaus e miei plantes; semblauen sèrps de centenats de caps que possèssen deth sable. Es branques èren longui braci melicosi, damb tentaculs coma vèrmes cargolhadi, qu'es sues croishideres, dès era arraitz enquiath cap de tot, èren en constant movement. S'entortilhauen estretaments ath torn de quinsevolh causa que podessen tier, e jamès non la deishauen escapar. Era punceleta dera mar, de dehòra estant, n'ère tota espaurida: eth sòn còr batanaue coitosaments de pòur, e siguec a mand d'entonar-se'n; mès alavetz se'n brembèc deth prince e dera amna immortau des òmes, e cuelhec coratge, nudèc estretaments era sua cabeladura flotanta ath torn dera tèsta, pr'amor de qué es polips non l'ac podessen agarrar; crotzèt es mans sus eth piech, e s'enventic tau qu'un peish a trauèrs dera aigua, entremiei des polips hastigosi qu'estenien es sòns braci e tentaculs sensitius de cap ada era. Podec veir se com cada un d'eri tengue ua o ua auta causa, aganchada damb eth sòn centenat de braci, e qu'ère retenguda coma se siguesse entre ligams de hèr. Es uassi descoloridi des òmes qu'auien mòrt sus era mar e s'i auien en.honsat, campauen entre es braci de quauqu'un d'eri, tant qu'es auti arrapauen timons e caishes marinères, o era esqueleta de bèth animau dera tèrra e, autanplan, era causa mès orribla, ua punceleta dera mar qu'auien aganchat e estofat. Dempús venguec ua grana clarulha deth bòsc, a on era tèrra ère tota limacosa e

enòrmes serpents d'aigua hègen bots. Ath miei d'aguesta clarulha i auie ua casa, hèta de uassi de naufragats; aqui u s'estaue era bruisha, en tot hèr minjar a un grapaud ena sua boca, madeish coma es mortaus dèishen minjar sucre a un canariet. Era cridèc porics sòns as hastigoses serpents d'aigua, e les permetec d'arrossegat-se sus eth sòn piech defòrme.

- Pro que me'n sabi se per qué auetz vengut aciu, didec era bruisha. Qu'ei ua grana pegaria! Mès ça que la, se harà çò que voletz, pr'amor que vos amiarà entara desgràcia, ma gentil princesa. Qu'auetz besonh de desliurar-vos dera vòsta coa de peish, e tier en lòc d'era dus paus e caminar-i tau qu'es èssers umans, pr'amor qu'eth joen prince posque encamardar-se de vos, e vos lo pogatz conquistar e conquistar ua amna immortau. Tant que didie aquerò, hec ua riseta tan hastigosa, qu'eth gripaud e es serpents queigueren en tèrra e s'i retortilhèren.
- Arribatz en moment just, didec era bruisha; pr'amor que dempús qu'age gessut eth solei de deman non vos poiria èster d'ajuda enquia que se passèsse un aute an. Vos harè un beuratge, e abantes dera gessuda deth solei vos cau nadar, en tot hèr-lo-vos a vier entath costat deth mar, e vos cau sèir ena plaja e beuer-lo. Alavetz era vòsta coa se miei trincarà e s'arropirà, en tot vier en aquerò qu'es òmes diden "polides comes", mès qu'ei causa que hè mau, tau que se vos henesse ua espada plan agudenta. Toti es que vos campen dideràn qu'ètz era mès beròia hilha des òmes que jamès agen contemplat. Sauvaratz eth vòste pas leugèr, non i aurà arrés que dance coma vos; mès cada pas que balhetz serà coma se caushiguèssetz guinhauets esmolats: tauments vos harà sang. Se tot aquerò voletz patir, que sò ath vòste servici entà ajudar-vos.
- Òc, didec era princesa damb votz tremolosa, pensant en prince e en guanh d'ua amna immortau.
- Mès brembatz, didec era bruisha, que, tan lèu ajatz cuelhut forma umana, bric mès poiratz èster puncèla dera mar, bric mès poiratz cabussar-vos laguens era aigua entà anar de cap as vòstes fraies e eth palai deth vòste pair. E se non artenhetz a conquistar er amor deth prince de manèra que per vos desbrembe pair e mair, agarrant-se a vos damb tot eth sòn còr, e hènt qu'eth prèire junhe es vòstes mans e vos hèsque marit e esposa, non guanharatz era amna immortau! Londeman ath maitin des sues nòces damb ua auta, vos ablasigaratz e vos convertiratz en esgluma dera mar.
- Ac harè, didec era punceleta dera mar, damb era sang dera cara perduda.
- Ath delà vos calerà que me balhetz era mia paga, didec era bruisha; e que non ei ua fotesa çò que jo demani. Auetz era votz mès polida de totes es que i a ath hons deth mar, e gausi a díder que vos pensatz que damb era l'embelinaríetz; mès vos cau que me la balhetz a jo: volerè era mielhor causa qu'auetz a cambi deth mèn beuratge preciós. Qu'è besonh de barrejar-i era mia pròpia sang entà hèc tant agudent coma ua espada de dus talhs.
- Mès, se me cuelhetz era votz, didec era punceleta dera mar, qué me restarà?
- Era vòsta beròia figura, didec era bruisha, eth vòste pas leugèr, e es vòsti uelhs

que parlen; e damb aquerò qu'ei plan segur que podetz embelinar un còr uman. Ben! Auetz perdut coratge? Treiguetz era lengüeta, e vo'la bracarè coma paga dera potentia beuenda.

- Hètz, didec era punceleta dera mar. E era bruisha botèc en huec eth sòn caudèr entà hèr-i borir era magica pocion.
- Que non i a arren coma era netetat, didec, tant qu'escuraue er utís damb un manat de serpents. Dempús punchèc eth sòn piech e hec qu'era nera sang degotèsse laguens eth caudèr, e eth bugàs cuelhec es formes mès espantoriantes, pro entà estalamordir a quinsevolh. En cada moment era bruisha lançauè nauí ingredients en caudèr; e, quan borie, eth gargotatge hège un son coma de crocodils que plorèssen. A tot darrèr eth beuratge restèc a punt, e semblaue aigua dera mès clara.
- Vaquí, didec era bruisha. E alavetz copèc era lengua dera punceleta dera mar, qu'amudic, e non podèc cantar ne parlar. S'es polips vos agarrèssen, en tornar a passar a trauèrs deth mèn bòsc, didec era bruisha, deishatz quèir ua soleta gota d'aguesta aigua sus eri, e es sòns braci e dits queiràn a miques. Mès era punceleta dera mar non n'auèc besonh, pr'amor que, solet en guardar eth liquid ludent qu'esposcaue ena sua man tau qu'ua estela resplendent, se heren endarrèr, espauridi. Atau ei qu'era, lèu auèc passat eth bòsc, eth hangàs e eth viratge des remolins.

Campèc eth palai de sa pair. Es lums èren totes amortades ena grana sala de dança, e solide que tota era casa dormie; mès que non gosèc d'entrar-i, ara qu'ère muda e a mand de deishar entà totemp eth sòn parçan. Li semblèc, de tanta pena, qu'eth còr se li trincaue. S'esguiltèc entath jardin e arrinquèc ua flor de cadun des jaci de flors des sues fraies, e ara seguida pugèc a trauèrs dera aigua blua tota escura.

Eth solei encara non auie gessut quan arribèc enes vistes deth palai deth prince, e desembarquèc enes vielhs gradons de marme. Era lua ludie clara e fulguranta. Era punceleta dera mar beuec eth hòrt beuratge tormentaire, e li semblèc qu'ua punhenta espada de dus talhs henie eth sòn trende còs; perdec eth mon de vista, e jadèc tau que siguesse mòrta. Quan eth solei se lheuèc sus era mar, se desvelhèc e se n'encuedèc d'un mau fòrt; mès ath dauant madeish d'era s'estaue eth beròi e joen prince, que li tachauè es uelhs, neri coma era net. Era guardèc damb es sòns en tèrra, e vedec qu'era sua coa de peish ja non i ère, qu'auie es mès gentiles cametes blanques que cap puncèla podèsse desirar; mès que non auie cap de vestit: atau ei que s'estropèc damb era sua longa e espesa cabeladura. Eth prince li demanèc se qui ère e com auie vengut enquia aqui. Era lo guardèc trendaments e damb ua trista expression enes sòns uelhs d'un blu escur, mès non podèc parlar. Alavetz eth li dèc era dèstra, e l'amièc entà laguens deth palai. Cada pas que hège, tau qu'era bruisha l'auie hèt a saber per auança, ère coma se caushiguèsse claus e guinhauets esmoladi; mès era qu'ac tenguec damb alegria: amiada peth prince, se botjaue tota leugèra, coma ua bambolha, e eri e toti es auti se meravilhauen deth sòn graciós pas leugèr.

Ornada damb sedes e mossolines de naut prètz, siguec era mès grana beresa deth palai; mès ère muda, e non podie cantar ne parlar. Beròies esclaves vestides de sedes e aur auancèren e cantèren entath prince e sa pairs es reis. Ua d'eres que cantèc

mielhor que totes es autes, e eth prince piquèc de mans e arric. Aquerò entristic de grana manèra ara punceleta dera mar, pr'amor que se'n sabie qu'era solie cantar fòrça mielhor. E pensèc: Ò!, pro que sabesse qu'entà poder-me trapar ath sòn costat è balhat era mia votz entà totemp! Ara seguida es esclaves comencèren de dançar gracioses dances ondejantes ath son d'ua musica embelinaira; e alavetz era punceleta dera mar, lheuand es sòns polidi braci blanqui e de puntetes, s'esguiltèc sus eth pasiment damb ua gràcia que cap des autes dançaires non auie artenhut. A cada movement era sua gràcia e era sua beresa se hègen mès evidentes, e es sòns uelhs arribauen mès prigondaments en còr, que non pas es cants des esclaves. Toti se'n regalèren, mès que mès eth prince, que la cridèc "era sua gojata trobada", e era anèc dançant e dançant, a maugrat que cada viatge qu'eth sòn pè tocaue en tèrra li semblèsse caushigar guinhauets esmoladi. Eth prince didec qu'era s'estarie totemp ath sòn costat, e li siguec permetut de dormir en aute costat dera sua pòrta, sus un coishin de velot.

Eth li manèc a hèr un vestit d'ome pr'amor de poder cavaucar ath sòn costat. Solien hèr gessudes pes bòsqui endrabadi, a on les branques verdes les heregauen es espatles, e es audèths cantauen entre es huelhes trendes. Era que s'enfilèc entàs mès nautes montanhès damb eth prince; e, encara qu'es sòns pès delidadi sagnèren enquia encuedar-se'n es auti, era non hège qu'arrir e seguir ath prince enquia veir se com es bromes se botjauen ath dejós d'eri, tau qu'un grop d'audèths, cuelhent era volada de cap a tèrres luenhanes.

Qu'ère lotjada en palai deth prince, mès, de nets, quan es auti dormien, era solie gèsser de cap as gradons de marme: es sòns pès ardents se refrescauen laguens era aigua hereda dera mar, e en aqueres escadences solie pensar enes qu'auie deishat ena prigondor.

Ua net vengueren es sues fraies de bracet. Cantauen damb tanta pena, en tot nadar pera aigua, qu'era les hec senhaus e eres la reconeisheren, e li dideren se quin dòu les auie hèt a vier. Dempús la visitèren cada net, e ua net era vedec d'aquerò mès luenh ara sua mairia vielheta (que hège fòrça ans que non auie pujat en cap de tot dera aigua), e ath Rei des òmes dera mar damb era corona sus era sua tèsta: esteneren es sues mans entada era, mès que non se risquèren tant ath costat dera tèrra coma es sues fraies.

Dia a dia venguec mès estimada deth prince. Eth l'estimaue tau qu'un doç infant bon gojat, mès jamès non se l'acodic de hèr-ne era sua reina; e, totun, s'era non venguie era sua esposa, jamès non poirie arténher ua amna immortau, senon que, en arribar eth maitin qu'eth s'auesse maridat, vierie esgluma de mar.

- Non sò estimada per vos mès que quinsevolh auta? Semblauen díder es uelhs dera punceleta dera mar quan eth la cuelhie enes sòns braci e li punaue eth polit front.
- Òc ètz era mès estimada, didec eth prince, pr'amor qu'ètz era qu'a eth còr mès doç, e ètz era que jo mès avalori; e tanben auetz ua retirada a ua gojata que vedí un viatge, mès que non demori tornar-la a veir bric mès. Jo qu'èra laguens un vaishèth que naufraguèc, e es ones m'amieràren entara plaja, ath cant d'un temple sant, a on ues quantes puncèles recitauen es divins oficis. Era mès joena de totes me

desnishèc sus era plaja e sauvèc era mia vida: non la campè que dus viatges. Qu'ère era soleta persona que jo podessa estimar en aguest mon; mès vos que vos i retiratz, e lèu hètz esbugassar era sua imatge laguens eth mèn còr. Era que pertanh ath temple sant: atau ei qu'a estat era bèra fortuna que vos a amiat enquia aciu: jamès mos dessepararam.

- Ai!, non sap que siguí jo que sauvèc era sua vida!, pensaue era punceleta dera mar. L'amiè peth dessús dera mar enquiara picada a on ei eth temple. M'estè entre es esglumes, e espiè se venguie quauquarrès. Vedí ara polida gojata, mès estimada d'eth que non pas jo.

E era punceleta hec un prigond alend, pr'amor que non podie plorar.

- "Era punceleta pertanh ath temple sant", a dit eth: jamès non tornarà en mon, jamès se trapan; e jo sò aciu damb eth, lo veigui cada dia. Òc: jo lo servirè, l'estimarè, li balharè era mia vida.

Mès vaquí que correc era votz qu'eth prince ère a mand de maridar-se damb era hilha d'un rei vesin, e que per aguest motiu entifonaue un esplendid vaishèth. Correc era votz qu'eth prince anarie a hèr un viatge entà conéisher païsi pròches, mès en realitat ère entà veir ara hilha deth rei. Se harie hèr a vier ua grana acompanhada. Er punceleta dera mar botgèc eth cap, totun, e arric: era coneishie plan mielhor qu'es auti es intencions deth prince.

- Me cau hèr aguest viatge, l'auie dit, me cau vier a veir ara bèra princesa: es mèns pairs m'ac demanen; mès jamès non m'obligaràn a hèr-la a vier aciu coma era mia esposa; jamès non poirè estimar-la. Non serà semblabla ara beròia gojata deth temple ara que vos vos retiratz. Se bèth viatge me calesse alistar ua nòvia, mès lèu ne serietz vos damb es vòsti uelhs que parlen, ma doça e muda gojata trobada! E punèc es sòns pòts de ròsa, joguèc damb eth sòn long peu, e placèc eth cap sus eth còr d'era, que ja soniaue enes jòies umanes, e ena amna immortau.
- Non vos espaurirà era mar, me pensi, muda hilheta mia?, didec eth quan sigueren laguens eth esplendid vaishèth que l'auie d'amiar en parçan deth rei vesin. E li parlèc des tempèstes e des caumes, des peishi curiosi dera prigondor, e des meravilhas dera gent que i auie campat; e era arrie en enténer es sues istòries, pr'amor que coneishie totes es causes dera prigondor dera mar plan mielhor que cap d'aute.

De nets, ara lum dera lua, quan toti dormien, exceptat deth timonèr qu'ère en timon, era se seiguie en un costat deth vaishèth, en tot hèr per manèra de trauessar era aigua clara damb es sòns uelhs, e s'imaginaue que vedie eth palai de sa pair, e mès amont ara sua mairia vielheta damb era corona d'argent ena tèsta, tant que campaue er aire, a trauèrs des corrents contraris, de cap ara quilha deth vaishèth. Dempús es sues fraies s'enfilauen sus era aigua, e la guardauen tristaments, avitzant es sues blanques mans. Era les hège senhaus, arridolaue, e ère a mand de dider-les que tot se passaue ath sòn grat e qu'ère erosa, quan eth vailet dera cabina s'apressaue e es fraies se cabusèren; mès eth se pensaue qu'es causes blanques qu'auie vist non èren que flocons d'esgluma.

Eth maitin a vier eth vaishèth entrèc en pòrt dera magnifica ciutat deth rei vesin. Trinhonèren es campanes dera glèisa, e es trompetes de cada tor nauta, tant qu'es soldats hègen parada damb drapèus volatejadissi e baionetes ludentes. I auèc un festivau cada dia, i auèc un coladís de dances, e es recepcions vengueren era ua darrèr dera auta; mès era princesa non ère encara presenta, que l'auien de hèr a vier de fòrça luenh (d'un temple sant, didien), a on s'estaue en tot apréner totes es vertuts reiaus.

A tot darrèr venguec. Era punceleta dera mar ère damb er in de veir era sua beresa, e li calec arreconéisher que jamès non auie campat mès gentila creatura. Era sua pèth qu'ère esquistaments blossa e delicada; e es sòns uelhs confiadi, deth blu mès prigond, ludien en miei des longues cilhes.

- Ètz vos, didec eth prince, que me sauvèretz quan jadia ena plaja lèu sense vida? E cuehlec ara sua rogida nòvia contra eth sòn còr. Ò!, quina grana felicitat!, sorrisclic en tot adreçar-se ara punceleta dera mar. Ua jòia tan grana, que non gosaua demorar, s'a complit. Vos que gaudiratz damb era mia jòia, pr'amor que m'estimatx coma arrés.

Alavetz era punceleta dera mar punèc era sua man, e sentec tau que se ja siguesse trincat eth sòn còr.

Eth londeman des nòces li harie a vier era mòrt e la transvestirie en esgluma.

Totes es campanes dera glèisa trinhonèren, e es erauds vengueren per tota era ciutat en tot anonciar es nòces. Sus cada autar, en tot eth parçan, siguec cremat òli flairós en costoses lampes d'argent. Entre eth balançament d'encensèrs que hègen es prèires, es nòvis junhèren es sues mans e receberen era benediccion deth bisbe. Era punceleta dera mar, damb un vestit de seda e aur, tengue era coa deth vestit dera nòvia; mès es sues aures qu'èren sordes as melodies dera hèsta, es sòns uelhs non vedien arren, dera sagrada ceremònia: pensaue ena sua mòrt, que s'apressaue, e en tot aquerò qu'auie perdut en aguest mon.

Aqueth madeish vrespe es nòvis s'embarquèren entre eth bram deth canon e es volatejades des drapèus. Un reiau tendolet de porpra e aur, avientaments encoishinat, siguec bastit ath miei deth vaishèth pr'amor de qué era noviau parelha i repausèsse pendent era net tranquilla e hereda.

Eth vent holèc es veles, eth vaishèth passèc en tot esguitlar-se, e lèu sense balançar-se, sus era mar transparenta.

En escurir, lanternes de fòrça colors sigueren alugades, e es marinèrs dançèren alègraments sus era cubèrta. Era punceleta dera mar non podec mens de breubar-se'n deth prumèr viatge que pugèc a flor dera aigua e vedec era madeisha pompa e alegria; e aqueth viatge se lancèc entre es que dançauen, arremolinada, e madeish qu'era irongeta, quan ei açada, s'esguitle per aire. Es espectadors l'aclamèren, estonadi: jamès non auie dançat tan divinaments. Es sòns pès delicadi li hègen mau tau que se les copèssen damb guinhauets, mès era que non se'n sentie, pr'amor qu'eth sòn crebacòr ère plan mès agudent. Sabie qu'aquera ère era darrèra net qu'alendarie eth madeish aire qu'eth, volec campar era potentia prigondor e eth blu deth cèu estelat: demoraue ua net inacababla, sense pensaments e sense sòmnis, pr'amor que jamès

auie auut amna ne se l'auie podut guanhar. Era alegria e era cauhada laguens eth vaishèth s'estèren enquia plan mès tard dera mieja net; e era anèc arrint e dançant, damb eth pensament ena sua fin, tota era estona, laguens eth sòn còr. Eth prince amorassaue ara sua nòvia, e era l'embolhaue es recauquills, neri coma era ala deth corbàs; damb es braci entrelaçadi se n'anèren entath tindolet sumptuós. Tot venguec barrat e carat a bòrd deth vaisheth: solet eth timonèr s'estaue en timon. Era punceleta dera mar botèc es sòns braci blanqui sus ua pòst deth vaishèth, e guardèc de cap autant ara cèrca dera auba de color ròsa: sabie qu'eth prumèr arrai de solei li portarie era mòrt. Dempús vedec qu'es sues fraies se lheuauen dera aigua, autant emblaimades qu'era. Es sues polides e longues cabeladures ja non volatejauen ath grat deth vent, pr'amor qu'auien estat copades.

- Les balhèrem ara bruisha entà arténher era sua ajuda pr'amor de qué non ajatz de morir aguesta net! Mos an dat un guinhauet. Aciu que l'auetz. Guardatz que n'ei d'agudent! Abantes que gesque eth solei l'auetz d'en.honsar en còr deth prince; e quan era sua sang cauda esposque es vòsti pès, eri s'amassaràn de nauèth e creisheràn enquia vier ua coa; seratz un aute còp puncèla dera mar: poderatz devarar pera aigua enquia nosates, e víuer tres cents ans abantes que sigatz transvestida en esgluma marina, mòrta e salabrosa. Ara prèssa! Vos cau que vos o eth morigatz abantes de gèsser eth solei. Era nòsta mairia, vielheta, ei tant adolorida que tot eth sòn peu blanc l'a queigut; madeish qu'eth nòste queigues jos es estalhants dera bruisha. Aucitz ath prince e vietz damb nosati! De prèssa! De prèssa! Non vedetz era lesca roienca en cèu? D'aciú a pògui moments gesserà eth solei, e alavetz vos calerà morir! E, en tot díder aquerò, heren un alend maravilhosaments prigond e s'en.honsèren entre es ondes.

Era punceleta dera mar estirassèc eth ridèu de porpra deth tendolet, e campèc era beròia nòvia adormida, damb eth sòn cap sus eth piech deth prince; s'inclinèc dauant d'era e punèc eth sòn bèth front; guardèc entath cèu, a on era auba s'anaue estenent coitosaments; guardèc eth guinhauet ponchut; e de nauèth tachèc es sòns uelhs en prince, que, tot soniant, cridaue ara sua nòvia: òc, solet era ère enes sòns pensaments. Per un moment eth guinhauet s'estreumentic ena man que lo sarraue; dempús lo lancèc plan luenh entre es ones qu'ara hège roienques era lum deth maitin; e, aquiú a on queigues, era aigua gargolhèc madeish que de gotes de sang.

Un aute viatge campèc ath prince, damb es sòns uelhs ja enteleridi pera mòrt; sautèc pera bòrda e queigues, e eth sòn còs se dissolvec ena esgluma.

E vaquí qu'eth solei gessec dera mar, e damb es sòns arrais benignes escauhèc era esgluma mortauments hereda: de sòrta qu'era punceleta dera mar non sentec era heredor dera mòrt. Era campèc eth solei e dessus d'era volatejauen beròis èssers etèris, a centenats, qu'ath sòn trauèrs podèc veir eth blanc vaishèth e eth cèu roienca. Es sues votzes qu'èren melodioses, mès tan fantastiques que cap aurelha umana non podie veir es sues figures. Leugères coma bambolhes, volauen per aire sense besonh d'ales. Era punceleta dera mar se n'encuedèc qu'auie ua figura coma era d'eri, que pòga pòc s'anaue formant dera esgluma.

- Entà aquiú me'n vau?, didec. E era sua votz sonèc madeish qu'era des auti èssers,

tan subernaturau ena sua beresa que cap de musica nòsta la pòt reproduir.

- Entàs hilhes der aire! Responeren es autes. Ua puncèla dera mar non tie amna immortau, e jamès ne pòt arnénher sense guanhar er amor d'un èsser uman. Era sua vida etèrna li cau tie un poder desconceishut. Tanpòc non tien es hilhes der aire ua amna immortau, mès es sues bones accions les ne pòden crear ua. Nosates volam de cap as tropics, a on es òmes son victimes de vents caumosi e perniciosi, e i hem a vier vents revivificadors. Escampilham pertot pertot era flaira des flors, e amiam coma capa era frescor e era garison. Quan per espaci de tres cents ans auem trebalhat entà hèr tot eth ben qu'ère ara nòsta posita, mos guanham ua amna immortau, e cuelhem partida des jòies etèrnes dera umanitat. Vos, prauba punceleta dera mar, auetz lutat damb tot eth vòste còr per aquerò madeish qu'a nosates mos hè lutar. Auetz patit e patit, vos auetz apitat en mon des esperits der aire e ara, pes vòstes bones accions, podetz, per espaci de tres cents ans, crear-vos ua amna vencedoira dera mòrt. Alavetz era punceleta dera mar lheuèc es sòns braci transparenti de cap as pès de Nòste Sénher, e per prumèr viatge trinquèc eth plor.

Laguens eth vaishèth tot ère, de nauèth, vida e sarabat. Era vedec se com eth prince e era sua beròia nòvia la cercauen: guardauen tristaments era esgluma gargolhaira, tau que se s'en sabessen que s'auie lançat enes ones. Invisibla, era punèc ara nòvia sus eth front, arridolèc ath prince e se lheuèc en aire damb es auti esperits, de cap as bromes roienques que volatejauen mès amont.

- D'aciu a tres cents ans volatejaram atau de cap ath Paradís.
- Que i poiriem arribar mès lèu, didec un d'eri. Invisibles, volatejam peth laguens des cases des òmes a on i a mainatges, e, cada dia que trapam un bon infant que balhe alegria a sa pairs e ne merite er amor, Diu escuerce eth nòste temps de pròva. Eth mainatge non se'n sap quan volam peth miei dera cramba, mès quan li hèm ua arridalha damb plasèr, un an des tres cents qu'ei deishat d'anar. Mès se trapam un mainatge dolent o mau dispausat, non podem hèr ua auta causa que vessar lèrmes de dò, e cada lèrma ahig un dia ath temps dera nòsta pròva.

Conselh Generau d'Aran

 Generalitat de Catalunya
Generalitat de Catalonha

 Obra Social "la Caixa"

 BAQUEIRA/BERET